

AS

AMATÉRSKÁ SCÉNA

1/2000

CENA 20 Kč

JUBILEJNÍ "VALMEZ"
FAUSTOVÁNÍ V BECHYNI
ROZHOVOR S J. LEMAIREM
CESTA DO BETLÉMA

Obsah AS 1/2000**Ochotnické divadlo a jeho symboly**

Saša Gregar.	2
Výzva / Federico Mayor	3
Jubilejní "Valmez" v tónu poněkud šedivém	
Vít Závodský	3
Setkání divadel a lidí v Ostravě - již po patnácté...!	
Saša Rychecký	4
O Faustování '99 / Josef Brůček	8
Českolipský divadelní podzim triadvacátý	
Jana Kolářová	10
Už tradiční Kaškova Zbraslav	
Luboš Šterc	11
Perlení / Vladimír Zajíc	11
Seniorské divadlo - móda či potřeba?	
Lenka Lázňovská	12
80 let Kašpárkovy říše v Olomouci	
Milan Strotzer	13
Divadelník Valašska často inspiroval	
amatéry / (vz)	13
Poslední Mohykán / Lenka Lázňovská	14
Optimista Vladimír Dědek	
Rozhovor připravila Lenka Lázňovská	15
Vzácné jubileum Josefa Svobody	
Josef Doležal	17
Vzpomínka na přítele ochotníků / (vz)	18
Prsten herectví - Vztah Maryšky Hrabalové	
k divadlu / Tomáš Mazal	18
Zapamatujte si to jméno: Petr Lébl	
Vítězslava Šrámková	19
Redakce AS hovoří s prezidentem světového	
výboru AITA/IATA panem J. Lemairem	
Připravila Lenka Lázňovská	20
Prostředí revoluce na Slovensku	
Lenka Lázňovská	21
Jak jsem režíroval v Caracasu	
Akram Staněk	22
Knížky, které mohou inspirovat	
Vítězslava Šrámková	24
Dramaturgický pozorník:	
Josif Brodskij: Mramor	24
Tankred Dorst: Legenda o nebohém Jindřichovi	
Milan Strotzer	25
Zprávičky	26
Kalendář akcí	27

Příloha Oříšky pro Popelku:

Marie Litošová: Cesta do Betléma	I
Dramaturgický pendant: Vladimír Zajíc	VIII

Ochotnické divadlo a jeho symboly

Symbolem ochotnického divadla bývávalo sdružování a vzdělávání. Symbolicky to vše bylo tehdy osvětově nalaďené (třistaletjsmetrpěli), bylo to s profesionálním divadlem souznějící (i bojující), symbolicky se naplňoval rovněž stav zábavy a společnosti (tehdejšího "využití volného času") ve světě prostého radiových a televizních vln. Ochotnické divadlo bývalo symbolem obce, v níž se pan řídící učitel i pekař potkávali - dnes na cvičení sokolů, zítra v pěveckém spolku Bendl, pozítří na valné hromadě kampeličky, v pátek jen tak u piva a v sobotu v divadelní šatně za jevištěm hospody U Bucků, provoněné lepidlem na fousy, šminkami a uschlými loučičkami zvětralého piva. Příslušnost k ochotnickému divadlu byla symbolem vpravdě hmatatelným. A kromě průkazu UMDOČ či jiných oficiálních ochotnických ochotnických hnutí, jichž talentovaní ochotníci vlastnili třeba i pět různých, přinášela i zcela jisté společenské ocenění. Bylo velmi patrné v malé obci, ale stejně čitelné i v obcích větších.

To, že je dnes Slezskému předměstí v Hradci Králové jedno, zda jsou ochotníci na Novém Hradci, že vedle řamberka je také Vamberk (a Norimberk, jak říkávala moje babička), že se místní dnešní ochotníci nejdou, s výjimkou přehlídek některých, podívat na své kolegy z jiného místa, když už je do jejich končin přiveze za úplatu místní podnikatel, je rovněž symbolem. Symbolem naší doby, SYMBOLEM VARIABILNÍM.

Symbol variabilní je vlastně symbolem proměnlivým.

Dnešní ochotnické divadlo je symbolem variabilním podobně jako chytrá horákyň. Staví se být uměním, ale uměním není, chce se uplatňovat na poli společenském, ale konkurence je tak veliká, že těžké je vyčnívat a pnout se. Přijdu z ochotnického představení a zapnu si v televizi jinou akční story. Ochotnické divadlo si stále vystačí s malými prostředky (s výjimkou ambiciózních operet s placenými "hvězdami" a muzikusy), nechce honoráře, ale přesto je pro pořadatele drahé. Je stále "lidovou zábavou", i když lid o ně dvakrát nestojí, až na pár procent výjimek a příbuzných a známých - a samozřejmě s výjimkou teritorií Vysokého a okolních Krkonoš nebo jednorocních náletů na Hronov, které zvíří i místní obyvatelé - prostě najdete mi konkrétnější symboly a přestanu dělat ochotnické divadlo...

A v tom to leží. Symboly mohou být variabilní, za průkaz, diplom, slávu hronovskou dnes mnoho nekoupíš. Ovšem zcela nesymbolická radost v duši je očistně příjemná po každém potlesku našich představení, až jsou někomu krásná nebo blbá, až jsme je vystříhli, že "profici koukali" nebo zvrtili jak zákon káťe. To je symbol, který přetrvává. A konečně pořád lepší symbol variabilní než symbol virtuální. Dovedete si to vůbec představit?

Saša Gregar

(Převzato z divadelní Hromady, podzim 99.)

Foto na titulní straně:

Dne 9. ledna 2000 oslavil **Miroslav Pokorný**, vedoucí a režisér Divadla AHA! z Lysé nad Labem, své padesátiny. Blahopřejeme a připomínáme jeho kulaté životní jubileum snímkem Ivo Mičkala na titulní straně AS. (Redakce)

AMATÉRSKÁ SCÉNA

Dvuměsíčník pro otázky amatérského divadla a uměleckého přednesu.

Ročník 37 (Ochotnické divadlo 47), číslo 1/2000

Vydává Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, Blanická 4, 120 21 Praha 2.

Vedoucí redaktorka: Lenka Lázňovská.

Redaktor: PhDr. Milan Strotzer.

Redakční rada: prof. PhDr. Jan Císař, CSc. (předseda), Josef Brůček, mgr. Alexandr Gregar, Mgr. Jiří Hraše, Mgr. Jaroslav Kodeš, Mgr. Jiřina Lhotská, František Mikeš, Vlastimil Ondráček, PhDr. Vítězslava Šrámková.

Grafická úprava: Jitka Tláskalová (obálka a loga).

Adresa redakce: IPOS-ARTAMA, P.O. BOX 2, Křesomyslova 7, 140 16 Praha 4,

tel.: 02/61215684-7, fax: 61215688, e-mail: artama@volny.cz + artama@ipos-mk.cz

Tiskne: Kulturní agentura IKARUS firmy Josef Havelka JH&C Mělník.

Rozšiřuje: A.L.L. Production spol. s r. o., P.O. BOX 732, 111 21 Praha 1,

e-mail: allpro@mbox.vol.cz, http://www.allpro.cz, tel.: Hana Vokurková 02/6832150.

Objednávky přijímá redakce časopisu.

Cena 1 výtisku: 20,- Kč, roční předplatné: 120,- Kč;

Nevyžádané rukopisy a obrazový materiál redakce nevrací.

Toto číslo bylo dáno do tisku: 15.2.2000.

© IPOS PRAHA 2000

ISSN 0002 - 6786

Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu

Výzva generálního ředitele
na podporu umělecké výchovy ve školách jako
základu kultury míru
(30. zasedání Generální konference - Paříž,
3. listopadu 1999)

“Všude chybí vzájemné sdělování a tvořivost. Zvláště ve školách. Umění v našich životech chybí a my se poddáváme násilí.”

Takové je zjištění, které na konci tohoto století učinil slavný houslista a dirigent lord Yehudi Menuhin, který zasvětil celý svůj život hudbě a hledání lepšího světa.

Dnes jsme si pevně a zcela jasně vědomi důležitosti rozvoje tvořivého ducha při formování lidské osobnosti, při výchově a rozvoji dětí a dospívajících, pro udržování jejich citové rovnováhy a dalších faktorů harmonického chování.

V době, kdy se transformují rodinné a sociální struktury, často s negativním dopadem na děti a dospívající, by měla škola XXI. století předvídat nové potřeby, a to právě pozvednutím výuky uměleckých hodnot a předmětů na výsadní pozici, aby tak podpořila rozvoj tvořivosti a rozlišovacích schopností lidských bytostí. Tvořivost je naší nadějí.

Dnes je třeba vyváženější vzdělání, které rovnoměrně zařadí vědecké, technické a sportovní disciplíny, humanitní vědy a umělecké vzdělání do jednotlivých etap školní docházky. Během školní docházky by totiž dítě či dospívající měli mít přístup k výuce, která podporuje jejich intelektuální a emocionální rovnováhu. Pro tyto účely je hra, jako prvotní forma tvořivé činnosti, jedním z faktorů, které by měly být prosazovány při výuce umění. Takovéto vzdělání, které není pouze intelektuální výukou, vyžaduje zapojení těla stejně tak jako ducha. Zapojení smyslů při hře vytváří paměť, která zostřuje citlivost dítěte, a otevírá další formy poznání. Kromě toho rozvíjí tvořivou schopnost individua a orientuje jeho agresivitu.

Nyní nastal okamžik, kdy lze umožnit dětem navštěvujícím školu využívat takovéto výuky.

Podle Zakládací listiny UNESCO, která praví, že “důstojnost člověka vyžaduje šíření kultury a vzdělávání všech”, je třeba, aby všechny národy dbaly na to, aby mohl být tento cíl reálně proveden.

Proto tedy, jménem Organizace spojených národů pro vzdělávání, vědu a kulturu:

- povolávám slavnostně členské státy UNESCO k přijetí příslušných administrativních, finančních a právních opatření, aby umělecká výchova zahrnující disciplíny jako je poezie, výtvarná umění, hudba, divadlo, tanec nebo film, byla povinná po celou dobu školní docházky, tj. počínaje mateřskou školou až po poslední rok střední školy. Je zapotřebí podporovat podíl umělců, hudebníků, básníků, dramaturgů, režisérů, herců a tanečníků na této umělecké výchově a na vedení tvůrčích ateliérů v rámci školních zařízení;

- vyzývám učitele uměleckých předmětů ve školách ke spolupráci s umělci, kteří nechť jsou zváni k návštěvám jejich škol, a to tak, aby umělecká výchova mohla naplňovat svou výchovnou roli, již je rozvoj tvořivosti dětí a dospívajících;

- vyzývám učitele všech předmětů, aby spojili své úsilí k odstranění bariér mezi vědeckými, technickými, všeobecnými, literárními a uměleckými předměty výuky. Tato perspektivní mezioborovost je základem, který umožní mladým lidem pochopit svět v jeho celistvých souvislostech;

- vyzývám umělecké a kulturní instituce, jako jsou divadla, operní domy a koncertní sály, kina, literární centra, muzea, kulturní střediska a knihovny k otevření dveří žákům středních škol jejich obce, čtvrti či města a k programování specifických aktivit pro tyto žáky. Žádám je, aby jim daly k dispozici svá zařízení, aby tito žáci mohli ukázat svou vlastní tvorbu;

- vyzývám výrobce materiálů užívaných v umělecké tvorbě a celou občanskou společnost, zvláště mecenášské podniky, k účasti na tomto úsilí a k poskytování finanční pomoci projektům umělecké tvorby dětí a mládeže;

- vyzývám audiovizuální a tisková média k vysílání výtvarných, hudebních, dramatických a poetických pořadů pro děti a mládež a k věnování prostoru a pozornosti vývoji praxe ve školním prostředí;

- vyzývám festivaly umění, hudby, divadla, filmu a poezie a dále přehlídky současného umění a veletrhy knih k vytvoření sekce pro děti a mládež;

- závěrem vyzývám rodiče, členy mezinárodního společenství a také mezinárodní, regionální nebo národní nevládní organizace se zaměřením na podporu umělecké výchovy, aby přiměřeně svým možnostem přispěli k co možná nejrozsáhlejšímu šíření této Výzvy.

Federico Mayor v.r.

Jubilejní “Valmez” v tónu poněkud šedivém

Základní parametry významné akce, o níž v závěru roku obvykle referujeme, se k prospěchu věci příliš nemění. Přímou uprostřed Valašského Meziříčí stojí nad řekou Bečvou někdejší žerotínský zámek, kde trojice křídel s podloubími uzavírá obvyklý čestný dvůr. Šlechtické sídlo posloužilo už nejrůznějším účelům a institucím - na sklonku časů císaře pána také jako ženská trestnice, v níž si údajně odpykávala svůj zločin vražedkyně inspirovaná Maryšou bratří Mrštíků. Dnes tu se svými kanceláři, učebnami i velkým divadelním sálem sídlí Kulturní zařízení města. Pomalu, ale soustavně postupující opravy prostorného objektu před nedávnem umožnily, aby se do renovovaných prostor útulného sklepení, zvaného M-klub, mohl ve dnech 18.-20. listopadu 1999 usadit tradiční Moravský festival poezie “O štít města Valašského Meziříčí”. Ve spolupráci s AR-TAMOU Praha, Národním osvětovým centrem Bratislava a nejnověji též s Asociací organizací spisovatelů Slovenska jej už po pětatřicáté uspořádaly zmíněné Kulturní zařízení a Občanské sdružení Valašské Athény, finančně podpořené Ministerstvem kultury ČR, hostitelským městem a desítkou tamních sponzorů.

MFP alias familiárně “Valmez” je tradiční, systematicky budovaná soutěž nejlepších amatérských recitátorů od 15 let z celé naší bývalé federace, která s jejím rozpadem už sedmým rokem přešla v mezistátní; specifický charakter a právem vyzdvihovanou družnou atmosféru si ovšem uchovala. Na rozdíl např. od národních přehlídek typu Wolkrova Prostějova nebo Hvězdoslavova Kubína (kterým je svým pojetím de facto “nadřazena”) provází ji stejně tak tradičně mediální nezájem. Ani po mnoha letech od svého zrodu tedy bůhvíproč nevešla do povědomí širší veřejnosti a bohužel ani většiny svobodného, leč často také povrchního tisku, kde ještě nejednou přetrvává neinformovaně podcenivý pohled na tento domněle jen “lokální”, pro bohorovné “centrální” redakce pominutelný podnik. Pravidelně psát o MFP znamená proto pokaždé znovu připomenout některá konstantní, přímým účastníkům sice notoricky zřejmá, ale mnohemu nezasvěcenému čtenáři už daleko méně známá fakta.

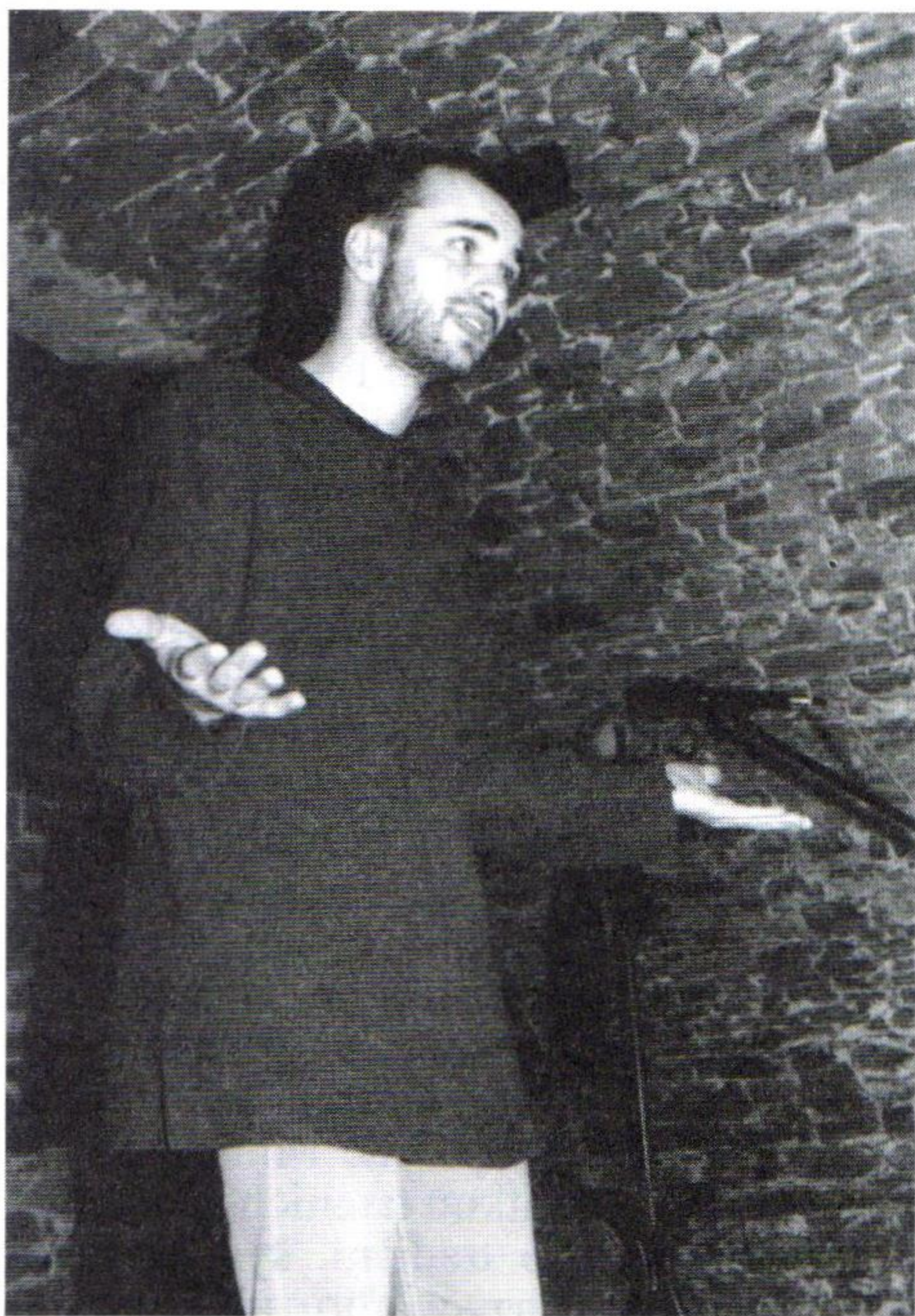
Při každém novém ročníku si s radostí uvědomujeme, že jejich nepřetržitá kontinuita, v našich podmínkách unikátní a záviděníhodná, vytvářela se postupně zdola (od skromných krajských počátků v r.1965 přes těsnou spolupráci severní a jižní Moravy, připojení českých regionů a československou přehlídku v r.1974 po soutěž nadnárodní), a to z nezištného nadšení více houževnatých lidí, kteří jsou této zcela nelukrativní záležitosti schopni a ochotni věnovat mnoho vzácného času. Pečlivý štáb, jemuž po léta stojí v čele nestárnoucí valašský patriot prof. Jiří Demel, nijak nepolevil ani po rozchodu a následném politickém vzdalování obou sousedních republik, takže festival proběhl již

posedmé v internacionálním měřítku a dokonce se třetím rokem obohatil o samostatnou soutěž autor-skou.

Už jen starší pamětníci si připomenou, v kterých prostředích (někdejší klub Tesly na hlavním náměstí, klub Osvětlovacího skla, Posádkový dům armády atd.) se rovněž odbýval, nežli snad už natrvalo zakotvil v zámeckém podzemí. Především však ocení, že i v dobách nejdusnější husákov-

Prof. Jiří Demel, předseda organizačního výboru MFP. Foto: archiv autora

David Pešek
- 2. místo v I. kategorii na MFP.

jetí. To pochopitelně vítali nejen samotní účinkující, ale také přítomní metodici okresních a krajských kulturních zařízení, kteří se uměleckým přednesem systematicky zabývali. Své reprezentanty zpravidla důkladně prověřili už v nižších soutěžních kolech, na rozličných seminářích, školeních nebo v individuálních konzultacích. Po rozpadu této vertikální sítě přirozeně nastaly problémy s výběrem kvalitních recitátorů, kterých - podobně jako přemýšlivých čtenářů - s nástupem vizuální videokultury a rozvojem internetové komunikace zjevně spíše ubývá. Dnes se jejich zvaní aktivně ujali valašskomeziříčští organizátoři, obracející se hlavně na okruh úspěšných účastníků Wolkrova Prostějova, Hviezdoslavova Kubína, Neumannových Poděbrad i slovenských Chynoran. Ať tak či onak, během doby se na MFP vystřídaly stovky recitujících, mezi nimiž obvykle nechyběly výrazné samorostlé osobnosti.

I když, jak už řečeno, znamenal MFP ještě v předlistopadové éře vítanou oázu nedogmatického přístupu k široce chápanému

ské totality dokázal statečně čelit ideologickým a mocenským tlakům (speciální pověřenec tehdejšího ostravského Krajského kulturního střediska např. předem rozhodoval, který "závadný" text se tu recitovat nesmí) a že vedle promyšlených propozic a spolehlivého organizačního zázemí dostal od svých "sudiček" (v čele s ing. Jiřím Brollem) do vínku ovzduší myšlenkové tolerance a svobodné výměny názorů.

"Valmez" vždy také nabízel neběžnou možnost názorně konfrontovat odlišné recitátorské přístupy a po-

jetí. To pochopitelně vítali nejen samotní účinkující, ale také přítomní metodici okresních a krajských kulturních zařízení, kteří se uměleckým přednesem systematicky zabývali. Své reprezentanty zpravidla důkladně prověřili už v nižších soutěžních kolech, na rozličných seminářích, školeních nebo v individuálních konzultacích. Po rozpadu této vertikální sítě přirozeně nastaly problémy s výběrem kvalitních recitátorů, kterých - podobně jako přemýšlivých čtenářů - s nástupem vizuální videokultury a rozvojem internetové komunikace zjevně spíše ubývá. Dnes se jejich zvaní aktivně ujali valašskomeziříčští organizátoři, obracející se hlavně na okruh úspěšných účastníků Wolkrova Prostějova, Hviezdoslavova Kubína, Neumannových Poděbrad i slovenských Chynoran. Ať tak či onak, během doby se na MFP vystřídaly stovky recitujících, mezi nimiž obvykle nechyběly výrazné samorostlé osobnosti.

I když, jak už řečeno, znamenal MFP ještě v předlistopadové éře vítanou oázu nedogmatického přístupu k široce chápanému kulturnímu dědictví i výbojům rozličných avantgardních směrů, devadesátá léta sem vnesla celou řadu obsahových i pozicičních změn. Ty základní se týkaly samotného dramaturgického zaměření, když se úvodní vyřazovací kolo hned v r. 1990 pohotově otevřelo jakékoli (tedy ne již výhradně ruské a sovětské) poezii nebo próze. Někdejší Cena SČSP, dotovaná zájezdem do SSSR pro vítěze, ustoupila ve prospěch Ceny 17. listopadu za nejlepší přednes textu českého nebo slovenského autora. Krátkodobě se vy-

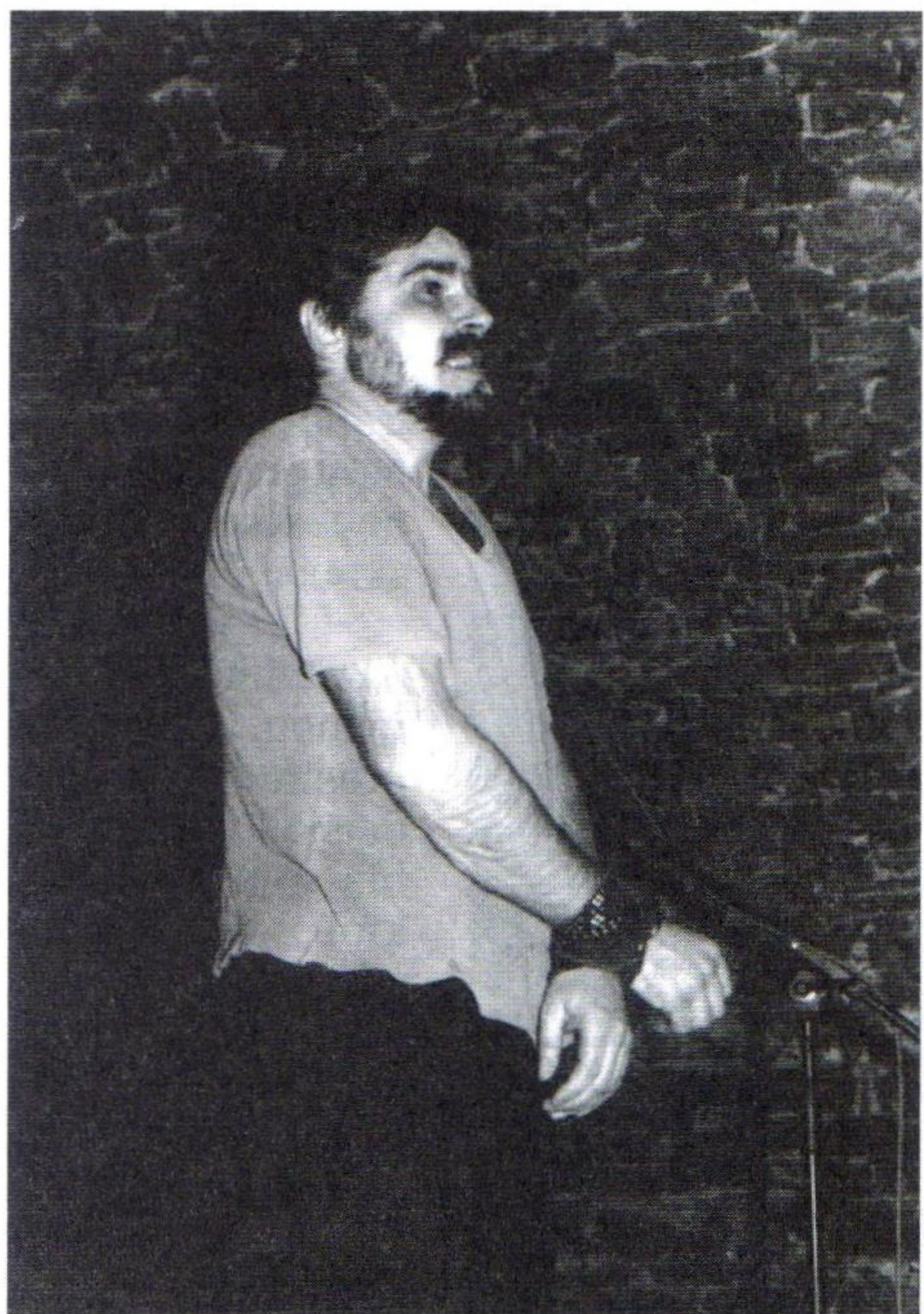
zkoušela a opět zrušila anketní Cena účastníků, odpadlo vyhlašování pořadí krajských družstev a s ním zbytečná kolektivní rivalita. Obměnili se členové do té doby téměř stabilní poroty (její opětné "zkamenění" ovšem nyní zpochybnil loňský šéf, bratislavský dramaturg dr. Ivan Kováč) a zavedla se jejich rotace v předsednické funkci. Ve shodě s Wolkrovým Prostějovem se snížila spodní věková hranice soutěžících a jako výrazná novinka zavedla již zmíněná samostatná autorská soutěž, fungující namísto původně uvažovaných představení divadel poezie. Zůstal však specifický způsob hodnocení: veřejné číselné bodování po doznění každého časově přesně vymezeného vystoupení. Pořadatelé na něj právem nedají dopustit, protože svou propracovaností umožňuje žádoucí objektivitu a průběžnou kontrolu nekuloárového rozhodování, v němž každý z porotců rozdílných kulturních profesí musí být kdykoli schopen svůj viditelně projevový názor vysvětlit a obhájit. V prvním kole je nyní možno volit text z oblasti poezie i prózy, ve finále pouze básnickou předlohu bez dalšího omezení.

Do "Valmezu", známého zvláštním geniem loci a přátelsky vstřícným ovzduším spřízněných duší, přijelo tentokrát **33 špičkových recitátorů** (tj. o pět méně nežli rok předtím), z toho 11 (tedy přesně třetina) ze Slovenska. Jako vždy převažovaly dívky a mezi seniorem a těmi nejmladšími zůstával doslova "generační" rozptyl 22 (!) roků. Jejich interpretační výkony posuzovala sedmičlenná porota, mezi hosty byl opět její bývalý dlouholetý předseda, literární vědec a nedávný sedmdesátník dr. Vladimír Justl, CSc.

Vzhledem ke zmíněným okolnostem byly také loni jednotlivé regiony zastoupeny dosti nerovnoměrně - podle toho, kde se kolem iniciativních osobností či souborových aktivit přirozenou cestou utvářely rozličné interpretační "školy" a líhně nebo jak si samotní soutěžící cestičku do "Valašských Athén" objevili na vlastní pěst. Je přirozené, že za tohoto stavu mívá přednes ve svých krajních pólech značně odlišnou úroveň, neboť vedle ostřílených individualit se objevují mladí adepti, kteří o získání prvních ostruh teprve usilují.

Vzato čistě numericky, zůstal 35. ročník MFP hodnotě většiny svých předchůdců dosti dlužen. Hned v úvodním kole nižší kategorie se v rámci desítkové tabulky častěji vyskytovala čísla 3 a 4; v druhé kategorii byly vytaženy i dvojky a tento trend se bohužel projevil dokonce i ve finále, což tu nebývalo vidáno. Také nápadné součtové rozdíly (kupř. vítězka 1. kola mladší kategorie dosáhla 43 body a poslední dvanáctá soutěžící pouze 15) svědčí o tom, že dřívější volání po jisté předběžné selekci v řadách těch nejmladších by rozhodně mělo dojít sluchu. Zatímco vystoupení nezvykle krátká (např. ani ne půldruhaminutová) zůstala tentokrát výjimkou, pro překročení časového limitu musela být hned zkraje diskvalifikována Slovenka Slávka Daubnerová. Nejdéle (přes 9 minut) pobyl na finálovém pódiu Petr Rakušan. Nemilé překvapení připravil posluchačům i sobě čerstvý prostějovský laureát a předloňský vítěz MFP Andrej Drbohlav, když v průběhu interpretace Šrutova Kamene v září pro pamětní výpadek odstoupil a náhradní termín odmítl; nervózní David Pešek naopak obdobné možnosti "reparátu" k svému prospěchu využil.

Třeba otevřeně konstatovat, že ve srovnání s velmi kvalitním ročníkem 33. a solidním ročníkem 34. úroveň poslední přehlídky viditelně poklesla. V I. kategorii stačilo k postupu do finále pouhých 30,5 bodu, v II. kategorii byla situace o poznání lepší (34 b.). Kromě připomenutých nápadných bodových rozdílů mezi krajními póly v pořadí jsme zaznamenali, že řada postupujících textový výběr či přípravu finálového klání podcenila a dopadla tu pak výrazně hůře nežli v kole úvodním. Po jedné desítky v obou z nich se mohl pochlubit jen vítěz I. kategorie, také sumární hodnocení těch nejlepších zůstala pod běžně dosahovanou hranicí 90 bodů a tedy níže nežli ve většině předchozích let. Na tuto skutečnost a na mnohé jiné problémy budoucího vývoje uměleckého přednesu u nás upozornil jak (formátem i náplní ke škodě věci inovovaný) festivalový Zpravodaj (na rozdíl např. od podobné tiskoviny Jiráskových Hronovů každému k dispozici gratis), tak obsažný, leč chronicky časově nedobře rozvržený závěrečný seminář (k těm nejlepším se nakonec řekne nejméně a až před prořídilým auditoriem) s konkrétním rozbohem předních hodnocených výkonů, především oněch pouhých 17 finalistů.

Dušan Utinek
- 2. místo v II. kategorii na MFP.

Za vcelku samozřejmý pokládáme u MFP fakt, že dramaturgický výběr domácích i cizích textů zůstává pokaždé dostatečně pestrý a v mnohém konkrétním případě svědčí o sečtělosti mladých přednášejících a jejich oceněníhodném rozhledu po domácí i překladové literatuře. Někteří z nich volbou dvou žánrově obdobných, jejich typu optimálně vyhovujících předloh spíše sázejí na jistotu, jiní si troufají prověřit vlastní schopnosti na ukázkách diametrálně odlišných. Úvodní kolo obou kategorií opět neprozrazovalo žádné zřetelné autorské těžiště a také zastoupení poezie (15x) a prózy (18x) bylo vcelku v rovnováze. Cizí klasické texty se omezily jen na čtyři ukázky (biblický Kazatel, Ch. Baudelaire, A.P. Čechov, V. Chlebnikov) a ještě méně se prosadila klasika domácí (pouze J. Hašek a V. Dyk). Bez povšimnutí tedy zůstala díla starších dob, např. antiky, středověku, renesance, baroka, romantismu, expresionismu nebo beatníků a rovněž zcela stranou byly ponechány předlohy folklorní nebo básnictví ruské a sovětské (dokonce včetně D. Charmse), které v předlistopadovém období představovalo povinnou páteř MFP. Z české oblasti tedy došlo např. na I. Blatného, E. Fryntu, J. Brdečku, V. Renče, J. Vladislava, M. Skálu, I. Wernische, P. Šruta nebo S. Fischerovou - vesměs autory našeho odcházejícího století. Absentovali čeští tvůrci 19. věku

Petr Rakušan - vítěz I. kategorie na 35. MFP ve Valašském Meziříčí. Foto na této dvoustraně: archiv autora.

včetně lákavých impresionistů, symbolistů nebo dekadentů, nikoho nezaujaly výrazné osobnosti meziválečné literatury (S.K. Neumann, J. Hora, J. Wolker, K. Biebl, F. Halas, J. Orten, K. Čapek, J. Zahradníček a jiní autoři katolické orientace apod.), stejně jako celá plejáda spisovatelů posledního půlstoletí - od B. Hrabala, M. Holuba, J. Šotoly a J. Hanzlíka přes F. Hrubína, O. Mikuláška nebo J. Skácela až třeba po J.H. Krchovského a další zjevy undergroundu. Pominuta zůstala sféra disidentská a exilová, včetně jindy vyhledávaného J. Koláře nebo písničkářů. Zatímco Slováci si poznovu vybírali vlastní soudobé autory (M.

Válek, Ľ. Feldek, T. Lehenová, D. Mitana, J. Puškáš, K. Chajdaková), čeští soutěžící sahali převážně po překladech moderní světové tvorby (R. Jeffers, W. Saroyan, S. Leacock, E. Jandl, J. Tuwim, J. Glowacki, J. M. Simmel, R. McGough, S. Townsends, J. Lynchová, V. Stevanović aj.). Literární rarity ani vlastní tvorbu jsme tentokrát nezaznamenali.

Skladba finálového kola odrážela individuální vkus recitátorů pochopitelně ještě zřetelněji, a to v mírné převaze básníků domácích (J. Seifert, R. Weiner, J. Šotola, M. Procházková) a slovenských (D. Hevier, J. Bodnárová, opět J. Válek a T. Lehenová) nad cizími, staršími (Po Tü-I, ruské byliny) i moderními (R.M. Rilke, M. Cvetajevová, A. Achmatovová, R. McGough). Zřejmě prozatím odezněl nápadnější příklon k předlohám humorným až nonsensovým, příznačný pro polovinu devadesátých let. Jistou diskutovanou kuriozitu představovaly výtvořky dvou mentálně retardovaných mužů, vnesené sem Radimem Šípem.

V souladu s propozicemi se vyskytlo také několik montáží a koláží (Lucia Schrenková, Eva Ochrymčuková, Ľudmila Iványiová), u kterých hodně záleží na citlivém dramaturgickém přístupu. Nejen zde se totiž recitátoři dopouštějí nevhodných až nepřijatelných škrtnutí a deformujících "preparování" až zkreslení původní autorské představy. K trvalým problematickým jevům náleží rovněž neschopnost respektovat zásady volného verše nebo nezamýšlené, leč někdy výrazné a v zásadě netolerovatelné obměny či repetice textů. Nejinak je tomu se starou bolestí snad všech obdobných interpretačních akcí - introvertním "přednesem" nekontaktně ztišeným, při němž "šepťáci" podceňují svou komunikativní funkci i akustické danosti sklepního prostoru.

Nečetná vystoupení, navenek dynamická až dravá, se samoúčelnému exhibicionismu naopak vyhnout dokázala (částečnou výjimkou byla Andrea Adamčíková, když u Tuwimova Režiséra vsadila na vnějškově efektní zjev erotické "dominy"). Přivolávala však staronovou otázku, zda totiž chápat recitaci coby pokornou vykladačskou službu myšlenkovému i estetickému světu autora, nebo jeho mnohdy až znásilňované slovo brát jen jako startovací rampu pro vlastní pódiové experimentování. Na úskalí všelijakého více či méně sporného ozvláštňování verbální složky (včetně práce s gesty, rekvizitou či kostýmem), kdy vinou ornamentálních detailů interpretovi uniká poselství celku, upozornil ostatně na závěrečném semináři člen poroty, někdejší zdejší vítěz Marcel Šustek. Jako obvykle pořadatelé zajistili magnetofonové nahrávky celého druhého kola.

Protože nám šlo o souhrnné vystižení specifických rysů současné podoby MFP, spokojíme se dále s enumerativní faktografií. Obě kategorie byly podle očekávání zastoupeny nerovnoměrně. Již několik let po sobě se do přehlídkových análů častěji a výrazněji zapisují soutěžící z Čech a Moravy. Zatímco rok předtím zůstala pro jejich slovenské kolegy (závidí prý nám hlavně talentované chlapce) nakonec alespoň jedna bronzová medaile, nyní se v obou kategoriích nejlepší z nich museli spokojit jen čtvrtými místy.

Početnější, opět dvěma třetinami účastníků obleslanou **I. kategorii (15-19 let)** získal 87 bodů (předchozí vítěz A. Drbohlav si jich připsal 89,5) přesvědčivě vyhrál **Petr Rakušan ze Zďáru nad Sázavou**. U dramaturgicky přínosné Chlebnikovovy básně Já a ty v překladu Jiřího Taura správně preferoval zvukovou stránku slovních hříček a nonsensů. Ještě více zaujal obdobně naivizujícím pojetím folklorní předlohy Tři cesty Ilji Muromce, kde v úměrném bohatýrském patosu uplatnil sonorní hlas i smysl pro ironický nadhled. V patrném odstupu jej s 82 body následoval už podruhé stříbrný **David Pešek z Březové u Sokolova** s neotřele hravou prózou Emanuela Frynty Aniž a McGoughovou protiválečnou Archou Noemovou v přetlumočení Pavla Šruta - zároveň nositel Ceny J. Brolla za osobitý dramaturgický výběr a odpovídající interpretaci recitátora do 19 let. O stupínek níže (75 bodů) skončila **Gabriela Sittová ze Zábřehu** s psychologicky přesnou karikaturou kantorské úzkostlivosti ze Zpovědi Miroslava Skály a citlivým podáním úryvku Seifertovy Písně o Viktorce. Slibnými výkony zaujali na dalších místech Ľudmila Iványiová (Šaľa), Petra Němečková (Olomouc), Eva Ochrymčuková (Trmačov), Adriana Straková (Stará Turá), Klára Jelínková (Praha), Lucie Schrenková (Giraltovce), Jiří Hajdyla (Ostrava) a Karolina Palátová (Pržno).

V méně zastoupené **II. kategorii (nad 19 let bez horního věkového omezení)** nejčestnější vavřín, rovněž v hodnotě 87 bodů, přesvědčivě náležel předloňské smolařce **Kamile Drtilové z Leštiny**, která - podobně jako P. Rakušan - zvítězila v obou kolech. Nejprve si s pochopením pro její baladičnost zvolila závěr Dykovy poémy Milá sedmi loupežníků, ve finále si spolehlivě poradila s Fikarovým překladem Rilky jemně reflexivní básně Orfeus, Eurydika, Hermes. Předchozí vítěz a osmatřicetiletý doyen přehlídky **ing. Dušan Utinek z Moravského Krumlova** spokojil se tentokrát se stříbrem. Sugestivně vygradoval Ossianův hrob od Robinsona Jefferse (převod Kamila Bednáře) a v podobně promyšleném intonačním propracování s výmluvnými gesty tlumočil Zábranův překlad protestně laděné Autobiografie od Lawrence Ferlinghettiho. Číselně těsně za ním následovala **Pražanka Blanka Koutská**, která do svého repertoáru zařadila trochu prvoplánovou prózu Vidoslava Stevanoviče Jovana z metra, přeloženou Irenou Wenigovou, a staročínský dívčí monolog Stříbrný džbánec ze dna studny, zčeštěný Janou Štroblovou. Příznivě na sebe upozornili nositelka Ceny 17. listopadu Soňa Pariláková z Humenného, Martina Péčiová z Košic a Brňan Radim Šíp. Jako obvykle se ti nejlepší z obou kategorií spolu s laureáty autorské soutěže představili na závěrečném defilé v pořadu "Se štítem", připraveným Alšem Vrzákem.

Ve snaze založit ve Valašském Meziříčí novou tradici proběhla již třetím rokem rovněž **soutěž v oboru poezie i prózy pro české a slovenské autory od 15 let, kteří dosud knižně nepublikovali**. Samostatná čtyřčlenná odborná porota pod vedením dr. Pavla Chalupy posuzovala opusy celkem 196 autorů, tedy daleko většího počtu nežli v r.1998. **První cenu v kategorii poezie získal Bratislavan Michal Dzúrik** před Jánem Gavurou z Prešova, Magdalenou Borovou z Liberce a Pavlem Tolejem z Humenného. **Nejkvalitnější prózou se již podruhé pochlubila Plzeňanka Tereza Jandová a po ní Pražanka Blanka Kolková**. Nejlepší příspěvky dvacítky autorů (mezi nimi též sestry recitátorky Soni Parilákové Evy) velmi pohotově soustředil sborníček Krásné bolesti.

Úmyslem organizátorů zůstává tuto akci co nejvíce otevřít a postupně vytvořit vrcholnou česko-slovenskou přehlídku s účastí vítězů rozličných literárních soutěží obou republik (Literárny Zvolen, Wolkrova Polianka aj.). I když také tento ročník s příslušným seminářem probíhal poněkud stranou zavedeného programu MFP, do budoucna se tu nabízí nezanedbatelná šance na vzájemné inspirativní setkávání mladých literátů a recitátorů (k částečnému personálnímu propojení dochází ostatně už nyní). Vítanou novinkou se stal první svazek edice Krásno - 52 krátkých básní zdejšího předchozího vítěze, mosteckého hudebníka Jana Hlůžka, pod názvem Zpráva o počasí, ilustrovaný Vladimírem Hadomským. Zasluhou ředitele Kulturního zařízení Josefa Fabiána byl však zdarma k dispozici ještě třetí, dokumentačně nejprínosnější tisk: jubilejní sborník Moravský festival poezie - 35 let. Kromě několika vzpomínkových příspěvků (Dagmar Jaklová, Vladimír Justl, Ján Buzássy, Jiří Deml, Ivan Kováč) přinesl "medailové" soupisy všech ročníků obou soutěží, seznam organizátorů i porotců, a především velký počet dnes už namnoze historicky cenných fotografií.

Do bohatého třídního programu, kde jako vždy převažoval soustředěně pracovní ráz, včlenily se podle zavedeného zvyku rovněž dva kulturní večery. S kvalitním komorním recitálem Inventura aneb Písníčky bez opony, na jehož libretu se podíleli rovněž Miroslav Horníček a Pavel Dostál, přijeli muzikálová herečka Lenka Filipová - Kudelová a jako pianista skladatel Richard Pogoda. Program se převážně opíral o šansony, svého času úspěšně uváděné v Satirickém divadle Večerní Brno. Samostatný večer, který si také sám konferoval, nabídl pak ve velkém sále slovenský rocker ze skupiny Prúdy Pavol Hammel; s malým orchestrem a vlastní kytarou pohladil známými skladbami na poetické texty Borise Filana a Kamila Peteraje. Pořad přilákal hojnost diváků a tak nepřímou zvěřejnil víceletou nepotěšitelnou skutečnost, že poněkud v rozporu s úvodními slovy starosty města ing. Bohdana Mikuška probíhá samotný festival v jakési účastnické diaspoře za nezájmu místních občanů, kteří mezi recitátory do M-klubu takřka nikdy nezabloudí.

Jubilejní 35. ročník Moravského festivalu poezie se přiřadil svou slabě průměrnou úrovní k letům spíše hubeným. Svůj hlavní cíl, posílit v současné konzumně orientované době partnerskou

duchovní pospolitost Čechů, Moravanů a Slováků, však v obou svých soutěžních složkách naplnil. V zákulisí se proslýchalo, že "stará garda" jeho osvědčených organizátorů pomalu, ale jistě pomýšlí na vystřídání. Bude tedy hodně náležet na jejich následovnicích, aby nenechali cennou, pracně budovanou tradici odumřít a přenesli zakladatelskou štafetu MFP bez úhony do třetího tisíciletí.

Vít Závodský

Setkání divadel a lidí v Ostravě - již po patnácté...!

DIVIDLO - divadelní studio Dramacentra při DDM v Ostravě - Mariánských Horách si opět, tentokrát na 10.-14. listopadu 1999 pozvalo přátele, kamarády i hosty z celé ČR - a nejen! Přijeli i Litvani z Vilnius se dvěma představeními, taneční divadlo Cie'n ze Sejny v Polsku a Rafau Kolszut z RK Radom - Polsko. Nechyběl ani soubor Doubleface z Bojnice - Slovensko, a z téhož zahraničí Vlado Sadílek z Bratislavy. Přijel Luděk Richter z Prahy se svou dvoučlennou skupinou Kejkliř, Brnkadla z Brna hned se třemi oddíly, ale i brněnské Kšandy, Divadelní škola Kolín, Žďárští s Janou Křenkovou, soubor z DDM Kopřivnice a Jitřenka Poruba.

Tradičně se zapojil Danek Skála se svým cimbálem, netradičně (a snad je to začátek nové tradice) i činohra Národního divadla Moravskoslezského. Na jeden večer pak své prostory zapůjčila i Janáčkova konzervatoř Ostrava a Klub ATLANTIČ Ostrava. DIVIDLO poslalo na přehlídku jednu etudu, hromádku poezie, dvě představení, ale hlavně spousty pořadatelů, redaktorů UCHA (časopisu Setkání), organizátorů, vaříčů, ubytovatelů a uklízečů. Také - a hlavně - díky nim bylo 15. Setkání divadel a lidí plné pohody a potěšení...

Úroveň jednotlivých představení byla nad obvyklým průměrem toho, co lze vidět v českých divadlech, ať amatérských, či profesionálních. Mezi nejsilnější zážitky patří **Verše** v podání souboru Modrý pták ZUS Žďár nad Sázavou. Tak uvolněné, technicky dokonale vybavené děti, které navíc přesně ví co a proč, jak říkají, sdělují, tak prokomponovaný a skloubený text - to jsem už dlouho neměl možnost vidět! O nic horší nebyl ani Rafal Kolszut s představením jednoho herce **Serce jak zloty gołab**. Ten devítiletý kluk nás celých 45 minut držel v napětí, ve hře, a nakonec mnoho z nás dostal tak, že jsme před sebou tajně stírali slzy a polykali knedlíky v krku. Taneční divadlo "Cień" - Sejny, Polsko, vedoucí Piotr Witaszczyk a jejich představení **Każdemu wolno kochać** jsme moc chtěli prezentovat v kavárně Elektra, kam by patřilo nejvíce. Ale odradila nás cena nájmu. Jak je možné, že profesionální zvukař neví, co a jak zmáčknout, aby to bylo včas - a čistě? Ono tohle divadlo nemá skoro příběh, ono je to

Devítiletý Rafau Kolszut z divadla RK Radom z Polska v představení *Serce jak zloty gołab*. Foto: archiv Dividla Ostrava

jen o té radosti ze hry a zpívání - ale to není málo! Musím vždycky dlouho dumat, o čem a proč? Není divadlo i radost a potěšení...? Obě slovenská představení souboru Doubleface z Bojnice, jak **Na teba**, tak i **Alica v krajině zázraků** byla autorskou výpovědí Táni Macákové o dnešním světě, o tom, jak její soubor vidí - prostřednictvím divadelní metafor, znaku... Právě tak litevský soubor se svým **Ikarem** nás všechny dost poznamenal. Boj o svobodu myšlení, o možnost projevit svůj názor - ten zažíváme celý život. Jejich druhé představení **Řeka na asfaltu** bylo sice divadelně skvělé, ale tématicky hodně drastické, až naturalistické vyjádřením některých názorů dnešní mládeže. Jejich vztahu k drogám, sexu, netoleranci... Chyběla katarze. Přes neznalost litevštiny ovšem nikdo ze sálu neodešel, všichni - a to v obou představeních - seděli jak přikováni.

V protipólu výše uvedených představení byla ta, která měla svou diváckou adresu opravdu k dětem. DS DDM Koprivnice se pokusil o hru Sergeje Michalkova **V království zakázaného smíchu**. S tím textem moc dělat nejde, byť jsou hrající sebe sympatičtější, mají skvělé kostýmy, zajímavou výpravu... A ještě se trápit skoro celou hodinu, to asi opravdu nejde. Ale - byl to první pokus, nesmírně sympatický poctivostí, snahou. Teď vědět toho hodně o divadle, jeho zákonitostech, které nejdou porušit - a oni se chtějí učit, a vědět, a znát, dělat! DS Jitřenka z Poruby se pokusil - s větším úspěchem - o **Zlobidýlko**. Malí diváci se bavili sice něčím jiným než ti velcí, ale bavili se skoro všichni. Alence Pončové je třeba říct, že to co dělá, je už zase dál - a že se lepší! Z úplně jiného kadlubu byl Luděk s Věrou (Richterovi Kejkliři) se **Třemi zlatými vlasy děda Vševeda**, které zahráli bez nároků na honorář pro nemocné děti v Krajské nemocnici v Ostravě-Porubě. Těch snad 100 dětí aplaudovalo možná ještě i ve spaní. "**Můj medvěd Flóra**" nebyl překvapením, mnozí jsme ho už viděli... Ovšem hrát to pro děti od šesti do padesáti let, na závěr celé přehlídky, kdy už skoro nikdo nemůže, a tak, že všichni chceme, aby to trvalo ještě aspoň chvíli - to už je kumšt. A že kumšt Luděk s Věrou umí - to se ví! Jen to vždycky znovu a znovu potěší!

Brnkadla z Brna přivezla hned tři představení. Petra Rychecká se podepsala především na jednom z nich, ale myslím si, že by se její dlouhé prsty daly vystopovat i na těch dalších. Je prostě vedoucí souboru! **Tajemné přátelství** oddílu Maxíci bylo předem inzerováno jako nedodělané divadlo - takže jsem na to šel s vědomím, že to nemám brát vážně. Jenže jsem se bavil tím, jak ti "prostřední" se baví, chtějí, a hlavně - jak se rychle učí. Ano, je to nedodělané - ale kdy je představení dětského divadla (snad mimo Hudradla, a to taky ne vždycky) dokončeno? Každá další repríza je premiérou, hledáním... Je-li ono hledání poctivým (a tohle opravdu je), pak je to potěšení! Že tam je toho ještě moc co dělat? Že toho ještě moc neumí? Oni se to naučí daleko rychleji, než my, dědci, kteří si - nevím proč - osobují právo je hodnotit. **Brigitina svatba** oddílu "Mladíci" Brnkadel je postaveno a vymyšleno skoro jako excelentní divadlo. Až se naučí základní věci, například mluvit čelem - ne zadkem - k divákům, mluvit tak, aby jim bylo vše rozuměno, až budu rozumět všemu, co řeknou, pak se budu bavit tak, jako na konci představení. Každý v sále věděl, o co jde, když z jeviště zazněla poslední věta "...hmmm, no tak...mic, no...". Stala se heslem dalších hodin Setkání. Poslední představení Brnkadel, oddílu Staříci, hra Josefa Kajetána Tyla pod názvem **Švanda**, byla očekávána velmi napjatě. Už jsme o ní všichni moc a moc slyšeli. Písničky z ní někteří z nás znali, protože si je v Brně nechali natočit (tajně ovšem!). Začala krásně, pokračovala zmateně, končila dojetím a slzami diváků. Pan Tyl nenapsal frašku, napsal hru o citech, hru "na city" diváků. Pokud úplně nezlomíme a neznásilníme text, nemůže to dopadnout jinak! A Brnkadla nic neznásilnila. Jen se bála ty city, které všichni v sobě máme, a které jsou tak "banální", přiznat nahlas... Ale pak vznikl rozpor. Je to fraška, nebo je to obraz toho, jací

G- Dividlo Ostrava / V. K. Klicpera: *Veselohra na mostě*. Foto: archiv Dividla Ostrava

jsme? Bez ohledu na století - my, lidi? To vadilo. Taky špatná nahrávka, kterou by ani sebelepší zvukař, sebedokonalejší aparatura neopravili. Ale ty technické věci byly dost nepodstatné. Nasazení, herecká technika, sdělení Brnkadel...! Moc bych si přál, aby od toho ještě neodešli. Naopak, aby dělali na téhle hře - a tím i na sobě - dál a dál. Byli vždycky dobří, teď navíc dozráli. A ty drobnosti (jenže pro pochopení a pro ztotožnění se s představením velmi podstatné) by se daly dodělat...! Tak proč končit? Chytrá scéna, nádherné a nadčasové (tématu odpovídající) kostýmy, písničky, které mám chuť si zpívat. Skvělá Dorotka, Vocílka, Kalafuna - ale i další. Umí skoro všichni, ví, co chtějí sdělit, tak proč od toho jít? Vždyť tolik lidí to ještě nemohlo vidět... A těch je mi líto!

Kšandy z Brna, pod vedením Tomáše Doležala, to bylo jiné kafe! Macourkovy **Makarony** jsou sice zajímavým textem - na čtení, ale jak to, probůh, hrát? (Je to problém mnoha Macourkových textů, které lákají zdánlivou jednoduchostí, jenže...). Vysvětlení, že "...je to jen cvičení, které vzniklo jako výsledek dvoudenní dílny" trochu kulhá. Šli s tím před diváky - neboli: chtěli něco říct! Je ale třeba přiznat, že tato skupina, ze všech Tomášových, které jsem zatím poznal, to brala nejpoctivěji a velice upřímně se snažili o sdělení nesdělitelného.

Divadelní škola Kolín pod vedením Zdenka Jecelína také nebyla na Setkání poprvé. Letos přivezli autorské divadlo **Takové jsou slečny** s výbornými hereckými výkony, které ale nestačily samy o sobě naplnit řídký příběh o naddimenzované délce. Ale - ty holky jsou rok od roku lepší! Až se potkají s textem, který bude skutečně dobrý...

Danek Skála tradičně zahrál na cimbál, tentokrát s Lukášem Červenkou a jeho kytarou. Dva konzervatoristé, každý z jiné školy a vyznávající jiný nástroj, leč - zase to bylo velezajímavé, mnozí viděli cimbál poprvé nejen jako plnohodnotný koncertní nástroj, s kytarou nejen rovnoprávný. A Dankovy písničky jsou fenoménem!

Poprvé bylo součástí Ostravského Setkání i představení činoherního souboru Národního divadla Moravskoslezského v Ostravě **Romance pro křídlovku**. Vykoupili jsme je dvakrát, dvakrát byl aplaus, dvakrát jsme dokázali svým hostům, jak skvělé divadlo lze vidět i mimo Prahu. Byla to radost, vidět rozněžnělé a zcitlivělé lidi odcházet z divadla!

No a DIVIDLO? Hráli jsme v premiéře Klicperovu **Veselohru na mostě**, pak **Jeptišky** na námět povídky z Dekameronu a **Drobnůstky** - což bylo šest etud... Jsme rádi, že jsme mohli, leč hodnotit musí jiní.

Celkově to bylo Setkání patnácté a velepovedené. Děkujeme všem - a už chystáme to šestnácté, od 14. do 17. listopadu roku 2000.

Saša Rychecký

FAUSTOVÁNÍ '99

3.-5.12.1999

Národní přehlídka loutkářských souborů hrajících pro dospělé a starší mládež, která se letos konala v Bechyni již po osmé, měla téměř komorní charakter. Všem představením více vyhovovaly malé prostory, účastníků nebyla přehrše (28 ze čtyř hrajících souborů, 20 studentů účastnících se dílny tvořivého loutkářství) a bechyňských diváků žádné davy také nepřišly (celkem padesát prodaných vstupenek).

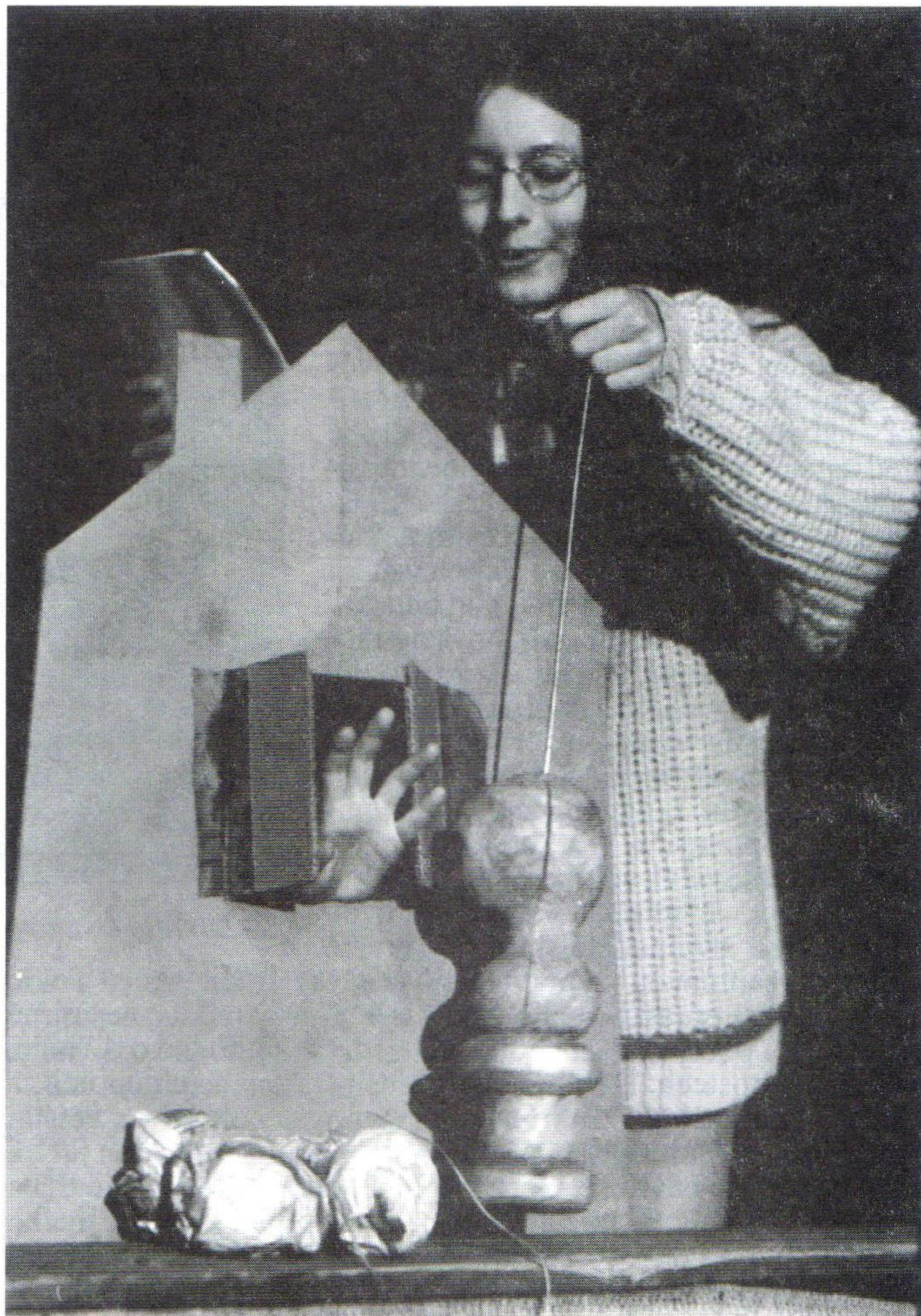
Nevládla-li však **Faustování '99** kvantita, vládla mu zaručeně kvalita. Při pohledu kolem sebe se ostatně domnívám, že právě kvalita lidského konání by nás měla zajímat nejvíce.

Dobrou kvalitu **Faustování '99** nastartovalo hned první představení jednoho herce - **Noriyuky Sawa**. Po profesionálně a řemeslně dokonale zvládnutém představení **Les** (podle staré japonské legendy o umírajícím vojákovi a bílé postavě ženy, vábící duši vojáka od těla pryč), následovalo pět kratičkových příběhů - etud, které, hrány různými druhy loutek, byly pro zúčastněné loutkáře velkou inspirací.

Na profesionální představení zahraničního hosta, kde se setkávala asijská kultura s kulturou evropskou, téměř bezprostředně navázal zcela jiný (jsem v pokušení dodat ryze český) přístup jak k tématu, tak k použitým výrazovým prostředkům. **Hostinec u zlomeného mnicha** v podání známého amatérského souboru **LS Rámus Plzeň** vycházel především z vnitřního zaujetí tématem. Zdena Vašíčková nabídla souboru svou úpravu Brechtova Kavkazského křídového kruhu. Soubor ji přijal a vrchovatě naplnil. Po (poněkud zironizovaném) "dvorečku" hospody rozehrává soubor téma prostřednictvím předmětů patřících k hospodě: Guvernér - láhev vývozního Plzeňského (poprava se koná jeho otevřením a vypitím), Guvernérka - věšák, který je stále schopen přijímat nové a nové "hadříky", Selka - mísa, Vojáci - paličky hrající na buben a tak dále. Dítě guvernerky je malý hradový panáček. Jeho opravdovost podtrhuje nejmladší členka souboru svým vztahem k němu. Soubor Rámus vždy upřednostňoval téma. Kdysi se mi zdálo, že se ve svých "ideologiích" až příliš utápí a že tím trpí srozumitelnost i směřování výpovědi směrem k divákovi. Jejich nejnovější inscenace je přesná, ve výpovědi čitelná, přehledná a jasná.

Střední umělecká škola sv. Anežky České v Českém Krumlově / snímek z dílny: Anežka Česká (první verze).

Studentský soubor SPŠK v Bechyni / snímek z dílny: Noční snář. Foto na této dvoustraně: Jaromír Ernekr

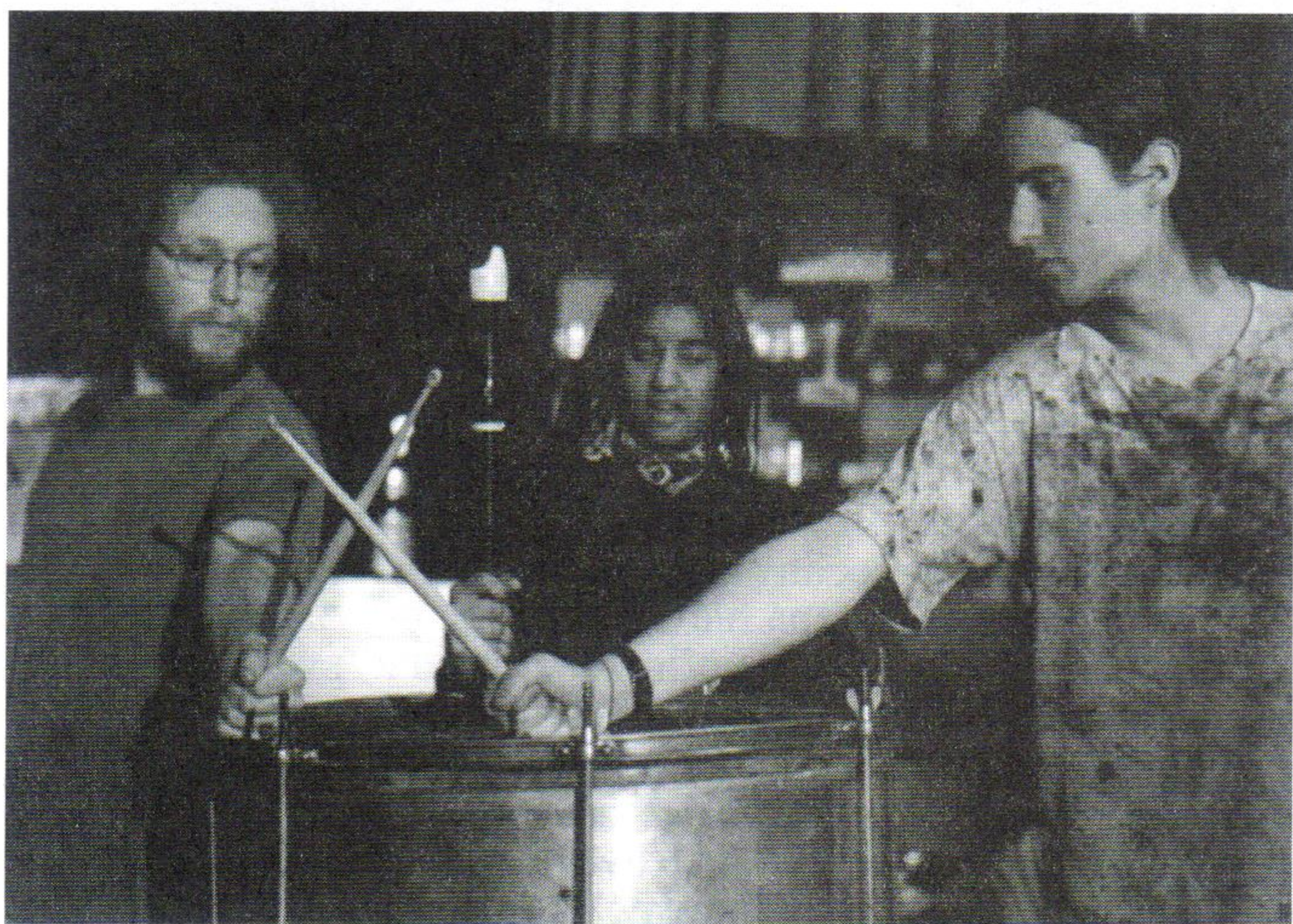
Také **LS Čmukaři Turnov** není třeba čtenářům AS blíže představovat. Na Faustování přijeli s inscenací **Kašpárek chodí pěšky**. Představení je složeno ze tří kratičkových příběhů, z nichž každý směřuje k jinému žánru. Jaroslav Ipser a Romana Zemenová spojují jednotlivé příběhy svým typickým lehce groteskním přístupem. I tak lze o každé pohádce uvažovat odděleně. První mrňavoučká pohádka, hraná snad jen desetimetrovými loutečkami, jiskří vtipem, nápady a kašpárkovsky poskakující elegancí. Je v ní všechno: Kašpárek, začarovaná princezna, čerti, zlý kouzelník. Ve druhé pohádce, hrané ze spodu za paravanem, se řeší téměř filozofický problém. (*Kdo je mocnější? Sluníčko zakryje mrak, mrak rozežene vítr, vítr si rozbije hlavu o skálu, skálu podvrtá myška...*) Myška (roztomilá loutka z rukavic) sežere jídlo Kašpárkovi (maňásek). Kašpárek svým křikem probudí obra - kouzelníka (ohromná hlava s rukama), který se mu za to chce odměnit bohatstvím, které Kašpárek nechce... Třetí pohádka se vrací do dimenzí pohádky první. Protože však pracuje s některými současnými pojmy (Drak-vegetarián), začínají se některé pohádkové motivy stávat motivy absurdními. Takže se mi (opět) nejvíce líbila pohádka první. Na tu nemá 51 z 52 loutkářských profiků.

Obrazy z dějin národa českého II. Kejklíře z Prahy (Luděk Richter podle Vladislava Vančury) mi byly svým nosným příběhem podstatně přístupnější a srozumitelnější, než "Obrazy z dějin národa českého I". Diváky pochopitelně zaujal krásný Vančurův jazyk i profesionální práce s loutkami, které si Luděk sám vyrobil. Při diskusi o před-

stavení zazněl i názor, jestli básnického Vančurova jazyka přece jen nebylo poněkud mnoho. I vzpomněl jsem si na Vlácilovo a Menzlovo zpracování Vančurových témat a položil si otázku: Lze loutkou vytvořit poetický obraz plně zastupující Vančurův poetický slovník?

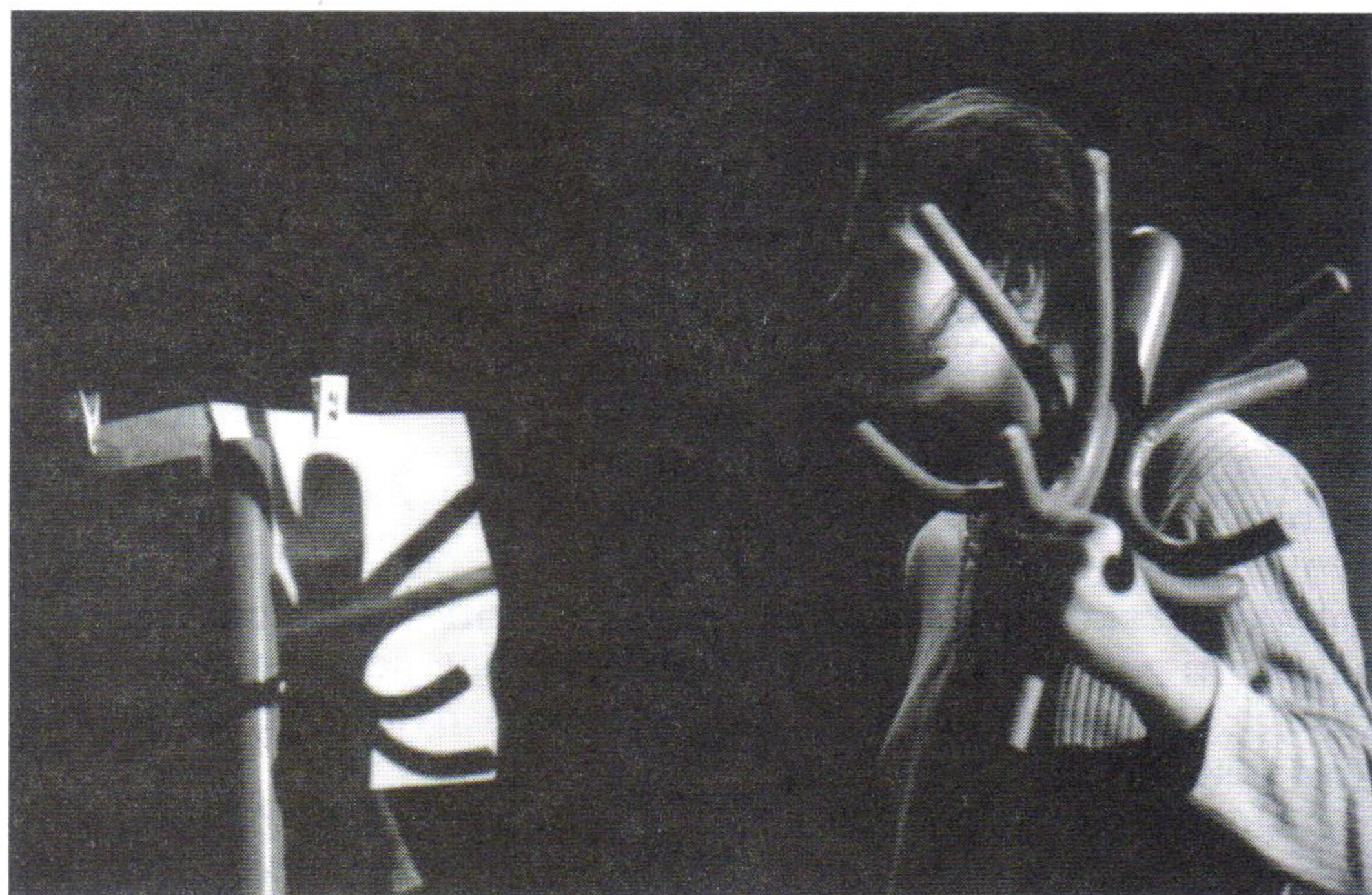
Členové amatérského sdružení **D-dílna Studio dům Brno** si pro své představení **Robinson** vybrali velké jeviště, do kterého umístili jak svou scénu, tak diváky. Celé představení se tak stalo sevřenější a komornější. Diváky nejvíce zaujaly velké dřevěné loutky, které byly po výtvarné i funkční stránce na vysoce profesionální úrovni. Loutky byly někdy voděny i třemi vodiči. Příběh o touze po moři, který známe v silně upravené a zkrácené verzi starších knižních vydání **Robinsona**, byl k dobru věci ještě dramaturgicky poněkud dopraven. Živá hudba, výtečná režie, zkušené vedení loutek, to vše vedlo k velmi pěknému představení. Po něm si diváci se zájmem zblízka prohlíželi krásné loutky, které by slušely každé galerii či výstavní síni.

Dalo by se říci, že výše uvedeným výčtem bylo o Faustování '99 řečeno vše. Nebylo. **Jednou z hlavních částí této akce byla tvůrčí dílna.** Její náplní bylo nejen povídání o viděném, tedy pokus o pojmenování kladů i dosud nenaplněných rezerv spatřených hotových představení, ale také ukázky rozpracovaných, leckdy jen načrtnutých inscenací, se kterými některé odvážnější soubory na Faustování přicházejí. I letos se se svou nedohotovenou inscenací, tak jako v minulých letech, přihlásil **středoškolský soubor Anežky České z Českého Krumlova.**

Loutkářský soubor Rámus z Plzně / Bertolt Brecht: Hostinec U zlomeného mnicha (Kavkazský křídový kruh).

Studenti přinesli dokonce dvě varianty jednoho představení s tématem **"Anežka Česká"**. Bylo inspirativní pozorovat, jak při náhlém nedostatku herců (druhá verze vznikla z důvodu onemocnění herců) lze pomocí masek vytvářet divácky zajímavější a pestřejší podívanou. **Středoškolský soubor Keramické školy v Bechyni** se již druhým rokem potýká s pohádkou Boženy Němcové **Noční stráž**. Minulý rok přišel pouze s dramaturgickým záměrem. Již tehdy vznikla velice zajímavá a hodnotná rozprava. Letos soubor naznačil své představy o textu, scéně i loutkách. Lze říci, že bude-li inscenace zdárně dokončena, bude to díky účasti studentů na Faustování. Třetí ukázkou byl pouhý text a několik loutek. I zde došlo, po přečtení tatranského scénáře **"Zachraňte vojína Kuřátko"**, k zajímavé diskusi plně inspirujících nápadů.

Loutkářský soubor Rámus z Plzně / Bertolt Brecht: Hostinec U zlomeného mnicha.

Nedá mi, abych se nezmínil o spojení profesionálů s amatéry. Mnohé instituce se úzkostlivě brání jejich propojení v jediné přehlídce. A přesto právě zde dochází ke vzájemnému inspirování kvalitou, řemeslem, nápadem, nadšením.

Tak i na Faustování '99 se amatéři mohli poučit z vysoce profesionální, z dobrého řemesla vycházející práce. Tak i na Faustování '99 se profesionálové mohli nakazit nadšením a hluboce osobním přístupem k tématu většiny amatérů.

Když se ohlížím za Faustováním '99, mohu být spokojen i nespokojen. **Kladem celého Faustování '99** byla vysoká kvalita všech představení, kontinuita amatérských i profesionálních ukázek, soustředění seminaristů (či účastníků dílny) na práci, která byla pro všechny inspirací. Nespokojen mohu být z malého počtu účastníků. S lektory Faustování '99 **Ivetou Dřížhalovou a Lud'kem Richtermem** jsme probírali možnosti větší návštěvnosti místních diváků. V pozadí nezůstala ani otázka ne zrovna největšího zájmu loutkářů z celé ČR. V této chvíli musím podotknout, že i když dva soubory pro nemoc nepřišely, byl program právě prací v tvůrčí dílně více než vrchovatě naplněn. Proto znovu opakuji: Spokojenost s kvalitou Faustování '99 plně převyšovala nespokojenost s jeho malou návštěvností. Věřím totiž i tomu, že kvalita nakonec nové návštěvníky přivede. Kdyby tomu bylo naopak, návštěvníky bychom ztráceli.

Josef Brůček

Střední umělecká škola sv. Anežky České / snímek z dílny: Anežka Česká (2. verze).

Českolipský divadelní podzim tříadvacátý

Nedávno jsem se probírala archivem našeho souboru. Mimo jiné jsem narazila na články o naší divadelní přehlídce na stránkách Amatérské scény z let - dalo by se říci - dávno minulých... Ano, přiznávám, je to vina souboru, že touto cestou svou přehlídku velmi málo zviditelňuje, a vůbec tu asi neobstojí výmluva, že "nejsou lidi". A tak letos, po ukončení XXIII. ročníku Českolipského divadelního podzimu, mi dovolu malý ohlédnutí z pohledu organizátora, který sice nemůže svou práci chválit, ale na druhou stranu - když to nepochválím já, nikdo to za mě neudělá...

Ale vážně: ČDP proběhl ve dnech 24. - 27. listopadu 1999. V posledních několika letech každoročně dělám dramaturgický výběr na Jiráskově Hronově, a tak i naše přehlídka se stává žatvou toho nejlepšího. Řadu let se u nás v rámci ČDP objevují i inscenace profesionálních souborů; vedle HaDivadla, Naivního divadla a dalších malých divadélek to byla letos Divadelní společnost **Elf z Prahy**. Jezdí do našeho Jiráskova divadla pravidelně hrát pro školní děti a rádi přijali pozvání i na náš "podzim".

"Měli nabit!" , potvrzuje kolega dr. Mirek Kučaba. "Jejich loutkové představení se hrálo za oponou, aby měli diváci dokonalý požitek z kontaktu. A požitek se konal! Inscenace staré loutkové hry **Johannes doktor Faust** v provedení pouhých dvou protagonistů (Jan Prokeš a Dana Vacková) v nás vyvolala dojem akusticko-vizuální show, s mnoha loutkami, hudebními a pěveckými vstupy, s ohněm, párou, bublifukem... a především s humorem. Naivní příběh měl nejen půvab vyvolaný archaickým jazykem, ale byl též okořeněn mnohými aktualizacemi, místy trochu lechtivými. Je totiž omylem myslet si, že loutkové divadlo je jen pro ty nejmenší. Někdy naopak!"

Divadelní klub Jirásek Česká Lípa / A. P. Čechov: *Tři sestry*.
Foto: Ivo Mičkal

Po Faustovi mělo českolipské publikum možnost již potřetí zhlédnout **domácí Tři sestry**. Přestože jsme se obávali o návštěvu, sešlo se nakonec v divadle kolem stovky diváků. Huť na tom bylo následující večer **Rádobydivadlo Klapý** se svým "**Ježíškem**". Na dobré pověsti představení to však neubralo, a sklidili zasloužený ohlas.

Tradičně dobře jsou navštěvována sobotní představení pro děti. Nebylo tomu jinak ani u **Čmukařů** a jejich "**Kašpárka**", kdy se pobavily všechny generace. Přehlídku pak večer zcela triumfálně ukončily **kroměřížské Jeptišky**. Dalo se to vzhledem k žánru předpokládat, stejně jako to, že si od nás odvezou Cenu diváka. (A leckterý divák nechtěl odejít...).

Kromě zajímavé **fotografické výstavy Jaroslava Krejčího Osobnosti českého divadla** jsme uspořádali **seminář, který vedl doc. Jan Vedral** (patří mu dík za rychlý záskok za dr. Josefa Vinaře). Celou "vzdělávací akci" letošního ČDP nechám zhodnotit jeho: Seminář, konaný v rámci letošního XXIII. ročníku divadelní přehlídky, první jednání své (Klapkovy) inscenace Čechovových sester jako improvizovaný tvar, ve kterém by si

DS Domu kultury Kroměříž / Dan Goggin: *Jeptišky*.
Foto: Ivo Mičkal

herci "odreagovali" v samotné inscenaci neuplatněné nápady a "přetlaky" ze zkoušek a repríz. Čebutykin se tak přiznává k otcovství tří sester, Veršinín sebou vodí svého "blbého" bratra Říšu, který rozbíjí všechny situace, jevištěm dokonce několikrát proběhne personifikovaná hlávka zelí... Improvizace početného ansámblu, z nějž každý chce přirozeně "prodat" svůj nápad spíše, než rozehrávat nápad toho druhého, končí poměrně logicky postupnou evakuací aktérů ze scény, nápady se buď uplatnily, nebo neuplatnily, a všichni už asi odjíždějí do Moskvy. Při rozpravě jsme proto reflektovali dva okruhy nabízejících se témat - jednak inscenační (a překladatelskou) tradici Čechova v Čechách, od zájezdu MCHATU po Léblůvy postmoderní interpretace, - jednak určité zákonitosti improvizace a, řekněme, extemporovaného herectví, na textech určité kvality a určité kompozice. Bylo zcela zřejmé, proč se Čechov, autor "nedointerpretovatelný", pokusu o volnější přístup brání. Potřebu persiflovat dramatikova témata a zobrazovací postupy (resp. jejich inscenačními konvencemi zrigidnělou představu) je možné na vlastním textu. V této souvislosti byla připomenuta hra Slawomira Mrożka *Láska na rymu*. V České Lípě jsem byl rád. Jan Vedral.

Co říci závěrem? Kromě poděkování všem zúčastněným souborům patří velký dík našemu městu, které výrazně letošní přehlídku finančně podpořilo, také okresu, České spořitelně, NAREXU a několika dalším malým sponzorům. Díky všem naše divadelní přehlídka mohla slavit tříadvacátiny...

A jestli je nějaký stín na kráse ČDP? Určitě se vždycky nějaký najde. Letos třeba ten, že jsme postrádali řadu divadelníků z blízkého okolí, ať už na představeních, nebo na semináři. A tak končím své povídání zase v archivu: za "totáče" se nás na "podzim" scházelo víc...

Jana Kolářová

Už tradiční Kaškova Zbraslav

III. ročník přehlídky jednoaktových her nazvaný "Kaškova Zbraslav" prokázal, že tato akce se stává trvalou součástí pražského amatérského divadelního života. Přehlídka má už za dobu svého trvání své stálé účastníky a současně se objevují další zájemci o vystoupení z Prahy i z okolí.

Přehlídka se konala ve dnech 27. - 28. listopadu 1999 opět ve zbraslavském divadelku, pojmenovaném po velkém místním rodákovi, tylovském herci Janu Kaškovi. Nešlo o akci soutěžní. Čtyřčlenný lektorský sbor, vedený předsedou ADA Františkem Mikešem, však postupně hodnotil sehraná představení a v závěru rozhodl o vyznamenání nejzajímavějších výkonů a udělil rovněž **hlavní hereckou cenu Marii Živné z DS Neratovice za vyzrálý výkon v Averčenkově aktovce Klíč**. Z velké části se podařilo, aby soubory mohly vidět navzájem svá představení, a také účast zbraslavského publika byla uspokojivá, takže se hrálo vždy před slušně naplněným hledištěm. Klapala i organizace a technická stránka, a tak celá atmosféra přehlídky byla příjemná a srdečná a zaslouží v každém případě uznání. Další pokračování Kaškovy Zbraslavi bylo tedy slíbeno už na místě soubory i pořadateli přímo ústy obětavého divadelníka a starosty ing. Františka Kadlečka. Lze tedy už teď vyzvat další soubory, které se věnují i menším divadelním útvarům, aby se zajímaly o účast na dalším ročníku přehlídky. Uskuteční se opět v listopadu roku 2000.

Jak už bylo řečeno, má přehlídka, jako pevný programový základ, určitý počet souborů i jednotlivců, kteří přicházejí do Zbraslavi rok co rok, vždy s novými podněty a ukázkami. Z jednotlivců je to především stále vitální **paní Mikešová se svými monology**, které patří vždy ke světlym bodům přehlídky. Dále je to populární a zkušená **dvojice M. Rada a J. Kadeřávková**, která si vždy dokáže najít pro sebe text, šitý jí jakoby přímo na tělo. Tentokrát to byla vtipná **aktovka A. Goldflama Zkouška**.

Novým účastníkem přehlídky byl např. **DS Neratovice**, který zahrál v nedělním podvečeru dvě aktové hry - a obě výborně. Na členech souboru je vidět soustavná pečlivá práce, již pomáhá i vyspělý zákulisní tým. Oba tituly neratovických, **Já jsem Herbert** a **Klíč** patřily svým provedením k vrcholům přehlídky. Dalším nováčkem ve Zbraslavi byl **soubor Frak s původní aktovou hrou Byt autorů Sticha a Štěpánka**. Autoři zde vytvořili na podkladě osvědčeného principu, při němž spisovatel, pišící román, sleduje pak na scéně vývoj své práce a hledá při tom i novou inspiraci, zajímavou hříčku navíc solidně zahrnou. Text ještě nemá vyrovnanou polohu a stavbu, bylo by třeba více vyostřit hlavní konflikt a zvýraznit závěr. V současném stavu je vrchol hry kdesi uprostřed a na další gradaci už autorům nezbyvají potřebné nápady.

Ze souborů, osvědčených už v minulých ročnících, je třeba pochválit za dvě

aktové hry **soubor DaŽ** a jeho režiséry V. Veselého a J. Špaleho. Zejména **Gorinova humoreska Na služební cestě** je režijně i herecky detailně propracovaná a přinesla pěkný divácký zážitek. Komedii **Mágové** by prospěla ještě další textová úprava a propracování celkového rytmu hry. Ani vlastní závěr nevyznívá plně přesvědčivě.

Celkem třikrát vstoupila **dvojice manželů Lněničkových**, jednou dokonce s dalším dětským členem rodiny.

Ze dvou Daňkových hříček z cyklu **Zdaleka ne tak ošklivá, jak se původně zdálo** byla výrazně lepší druhá část, která je i dramaticky nosnější. V první hříčce se nepodařilo překonat rétoričnost a staticnost předlohy. Vlastní Lněničkova práce **Přednáška pátera Omnibuse** je spíše rozehranou anekdotou se zřejmým záměrem uplatnit malého začínajícího herce. Ten zaujal svou jistotou a bezpečnou znalostí textu.

S novinkou přišel i soubor **Refektář**, a to s **parafrází O. Smrčka a J. Sysla na motivy Shakespearova Hamleta**. Největším kladem představení Ofélie, které staví na hlavu některá vžitá klasikova fakta, byl debut několika mladých nadaných herců v hlavních rolích.

Hosty přehlídky byly shodou okolností dva soubory, které se zabývaly operou. Byli to v první řadě **domáci**, v jejichž středu vznikla zásluhou H. Němcové a V. Vedrala původní zábavná opera **Slepička a kohoutek**, která převádí základ známé pohádky do současného světa a jeho problémů - od trefných kritických šlehů až po úroveň komunální a kabaretní satiry. Obdivuhodná je ovšem práce celého souboru, v němž všichni po celých 90 minut hrají, zpívají a tančí - a navíc s velkou chutí.

Divadelní klub Tykadlo přijel spíše s jakousi parodií na vědecký rozbor operní tvorby, zdálo se, že i trochu po vzoru populárních Cimrmanů. **Operní ukázky** se rekrutovaly zásadně z populárních šlágrů, citována byla místy i libreta Prodané nevěsty a Rusalky.

Jak tedy vyplývá z uvedeného malého přehledu, byl program přehlídky skutečně velmi pestrý a lze říci, že každé představení něčím zaujalo. Téměř polovina účastníků přijela s vlastní tvorbou, objevily se i nové, mladé talenty - a tak si lze jen přát, aby tomu tak bylo i v příštím roce 2000!

Luboš Šterc

PERLENÍ

Perlí se pivo na skle právě stáčeného šnytu, perlí se perly v lůně perlorodek, perlí se rosa na stéblech trav v nízkém zubatém šluncj, perlí se i antiperle. Ovšem BECHYNSKÉ PERLENÍ 2000 se perlilo jako perlivý smích představitelky Angličanky z Bakova, bylo plné perlivého překvapení jako kufřík paní Marty z Prachatic, který v sobě ukrývá ... ale to by bylo jiné povídání. Až na frustrační zážitek s DaŽ, lze bez nadsázky říci, že PERLENÍ se vydařilo především na bázi analytické a poznávací, pro kterou je pořádáno. Ochota a vnitřní nutnost audi-

toria divadelníků, vyslovit se a zeptat a jít ke kořenu divadelních jevů, se pohybovala od primární libosti až po konkrétní pojmenování teatrologické, což bylo pozitivní. Pro hojné perlivé názory často nezbyl v nabitém časovém plánu čas jít až do důsledků, jak by si některé inscenace zasloužily. Snad tedy příště, a navíc s předpokladem, že seminaristé budou po základním přečtení Aristotela a Zicha v pojmenovávání divadelních jevů přesnější, což pro debaty bude přínosnější. Musím podtrhnout, že *povídání o viděném*, ochota vyslovit se, bylo pro mne perlivým osvěžením. Za tento zážitek všem seminaristům diskutujícím v divadle HROCHŮ děkuji. A teď drobně k inscenacím jak šly za sebou.

Divadlo KÁMEN Praha: Petr Macháček KÁMEN. Zajímavý existenciální text, v kontextu českém lze říci kaškovsky-havlovský, přičemž jazyk literatury byl v tomto případě silnější než jazyk divadla. Ne vše je tedy zobrazitelné, a dále, soubor si teprve v hledání osvojuje prostředky výrazové - jak herecké tak scénické. Lze jen doufat, že, byť nejspíše v delším časovém horizontu, jednou vznikne *dílo* neobvyklého tvaru a obsahu. **KaDS JIZERAN Rakousy: Jan Drda DALSKABÁTY**. O inscenaci již referováno (in POPELKA), ale nutno podotknout, že tentokrát jsme byli svědky jistého zvlnění. **DS LI-DI Litoměřice: Jiří Neužil PŘIBLIŽNÝ POHLED DO VZDALENÉ BUDOUCNOSTI**. Literárně dramatický soubor velmi mladých divadelníků realizoval text jednoho ze svých řad. Civilizační neduhy a rozpory, jež se jich dotýkají, se odrazily v textu i provedení, které bylo agitkou. Nic proti tomu, pouze řešení zobrazovaného problému bylo zcela agitačně totalitní, což se však nijak neodrazilo v přístupu divadelníků při povídání - naopak. **DS DaŽ Praha: KRÁLOVNA KOLOBEŽKA**. *Saprstarmjúziklbrodvejhadr* byla v programu navržena sebechvála - na jevišti však děs samohany, která s divadlem nemá pranic společného. Před viděným raději zavřít oči! Slyšet bylo naštěstí jen tak 40%, neboť pan Werich dle DaŽ neuměl psát a bylo nutno ho opravit (sic!). **DS TYL Bakov nad Jizerou: George Feydeau TEN, KDO UTŘE NOS**. S přehledem vyložená a nastudovaná inscenace stojící na průběžném jednání s vystavěnými a pointovanými situacemi. Stylizace hereckých prostředků ctíla nadsázku frašky, což se dokonale realizovalo v triádě *plán - realizace - zhodnocení*. Skvělé, dámy a pánové! Představení bylo balzámem na duši a obkládkem na mozoly na mozku. **DS DIVNÁ BARA: Arthur Watkin VOLÁ MELBOURNE**. Dobře zvolená hra, leckteré situace i dobře napadnuté, ale ne zcela rozhodnuto o čem a jak hrát, neboť kromě jiného konec - inscenátory přepsaný do kritického pohledu - stál proti duchu hry i proti duchu předchozího ztvárnění. **RÁDOBYDIVADLO Klapý: O SVATEM JÁNU HLEDEJ SOBĚ VRÁNU (podle Slečny Julie Augusta Strindberga)**. Zajímavá rajcovní inscenace témat spíše psychiatrických než psychologických, realizovaná přes zásadní

sexuální srážku dvou pohlaví, dále povýšená symbolickými jevištními obrazy. Výborná Jaroslava Mařáková, o dva vousy méně Jakub Dostál, ale Veronice Týcové se nedařilo nejspíše pro únavu, a tak to nejdůležitější - oči Julii jde - zůstalo utajeno pod pózou, byť efektní. Naplnění obsahu a formy RÁDOBYDIVADLA Klapý bude zajisté příště. **SOS Pra-
chatice: Petar Petrovič TA SPOUŠTÍ.** Inszenaci komedie táhne frontman Roman Mařík, sound přitvrzují instrumentalisté Jana Němečková a Jaromír Popiel. I když ostatní spíše naplňovali dobře připravenou režijní kompozici, než ji rozvíjeli průběžným jednáním, lze se od šumavského bandu nadít divadelních CD = celého divadla.

Pan doktor Strotzer říkal, že mám být krátký, což jsem splnil až příliš, takže si dovoluji připomenout dialektiku. Ne dialektiku ukradenou rozježeným Marxem, ale dialektiku pravou, Platónovu, kterou jsme se při PERLENÍ pokoušeli provádět prakticky. Konkrétně to znamená, že jsme se snažili řešit vztah mezi smyslově vnímanými jevy, *tedy toho co k nám proudilo z jeviště*, a rozumem uchopitelnými obecninami a idejemi těchto jevů *při povídání o shlédnutém*. Což znamená, že jsme řešili vztah mezi pojmenováním a zařazením jevů jeviště, tedy konkretizací duchovna, a jeho zpětným návratem na jeviště coby smyslově vnímatelných faktů. Ale návratem ve správném tvaru a funkci. Snažili jsme se dospět od poznání k zásahu pochopením, k čemuž teoretické obecnin a jednotlivostí, idejí a obrazů, Jan Hus & Jeroným Pražský, se zemí bechyňskou svázání, milostivě přihlíželi.

Vladimír Zajíc

Seniorské divadlo - móda či potřeba?

Seniorské divadlo, tj. divadlo hrané lidmi ve věku nad šedesát let, je v sociálně a kulturně vyspělé Evropě uznáváno za samostatnou oblast amatérského divadla. Jako idea vzniklo v polovině 60. let ve Švýcarsku, kde také začaly působit první skupiny. Zpočátku šlo výhradně o divadlo hrané seniory pouze pro své vrstevníky. Zázemí jim poskytly církevní, sociální a charitativní instituce. Ze Švýcarska se rozšířilo v 70. letech do SRN, o něco později i do NDR, Rakouska, Belgie, Francie, severovýchodních zemí (zejména Dánska a Švédska), Itálie, Velké Británie, Irska a Španělska. Patrně nejširší základnu, i díky rozšíření forem existence a fungování, má ve Spolkové republice Německo. V německy mluvících zemích se rozvíjí rovněž teorie seniorského divadla.

Je možné konstatovat, že právě díky seniorské oblasti získalo amatérské divadlo v Evropě velmi významný argument pro posílení své pozice ve společnosti. O jednom z důvodů vypovídají slova prezidenta Svazu německých amatérských divadel dr. Petera Seelbacha. *"Obraz stárí je v naší společnosti vykreslován jako převážně negativní. Je akcentováno osamění, ztráta výkonnosti, zdravotní problémy. Jistě, existuje řada činností, které v mladším věku děláme lépe a snadněji. Na druhé straně je to vyváženo zralostí, bohatstvím zkušeností, dostatkem volného času, mate-*

riálním zajištěním. Také starý člověk má v sobě zdroj fantazie a kreativity. Tady se otevírá prostor pro seniorské divadlo." Myslím, že se slov pana Seelbacha je jasné, jaké veřejně prospěšné funkce může tato oblast plnit. Zkusme je formulovat:

1. Vytrhuje staré lidi z jejich samoty, dává jim nové perspektivy, např. tím, že před ně staví konkrétní úkoly.

2. Tím, že rozvíjí jejich kreativitu, má příznivý vliv na psychický a v důsledku toho i na zdravotní stav; lépe se dokáží vyrovnat s problémy a starostmi.

3. Mnohým starým lidem společenství divadla nahrazuje rodinu, zejména nové vývojové trendy seniorského divadla dokonce programově vyplňují sociální mezeru ve společnosti, totiž simulují přirozené soužití generací.

4. Tím, že jednak upozorňuje na problémy života starých lidí, jednak narušuje tradičně negativní obraz stárí, pomáhá lepšímu fungování společenství lidí.

Pokusím se jednotlivé teze doložit konkrétními příklady. Např. prvotním podhoubím pro vznik seniorských skupin v Německu byly tzv. kávové společnosti, tj. jakési kluby v kavárnách, kde se scházeli na kávu se zákuskem stáli i náhodní hosté. Teprve společné hraní divadla dalo jejich neformálnímu společenství rys závaznosti, pravidelnosti a odpovědnosti. O arteterapii, tj. o schopnosti umění příznivě působit na člověka (dodala bych především na psychiku jako klíčový spouštěcí moment pro celkový psychiko-zdravotní stav člověka), není třeba nikoho přesvědčovat. Pokusy a výzkumy ukazují na skutečnost, že kolektivní umělecké aktivity přinášejí v tomto směru další možnosti. Člověk na invalidním vozíku jistě může malovat či hrát na klavír a činit tak s velkým osobním uspokojením. Avšak práce na společenském díle = inscenaci před něj staví mnohem obtížnější úkoly. Přebírá spoluodpovědnost za výsledek, dostává konkrétní časově ohraničený úkol. Pracovníci sociálních zařízení v Německu či Švýcarsku často mluví o tom, jak příznivě se na jejich obyvatelích projevil fakt, že většinou po dlouhé době byli užiteční, někdo s nimi počítal, nemohli přemýšlet ani o nemoci či smrti, neměli na to prostě čas.

Byť seniorské divadlo vzniklo a nějakou dobu se rozvíjelo na čistě generační bázi, zejména v poslední době se od této izolace upouští. V SRN se od r. 1994 v klášteře v maličké obci Scheinfeld (blízko Drážďan) každoročně koná mezinárodní dílna seniorského divadla. Také v místním penzionu pro staré občany působí divadelní soubor. Vedení domova a odborní poradci, kteří pracují se skupinou, si uvědomili, že babičkám a dědeč-

kům velmi chybí kontakt s mladou generací. Tak vznikl experiment spojit seniorskou divadelní skupinu s dětmi z mateřské a základní (obecné) školy ve věku od 6 do 11 let. Výsledky byly dojemně přesvědčivé. Společné produkce - většinou pohádky - odrážely dialog mezi dvěma okrajovými vrstvami společnosti - dětmi a starými lidmi. Nezůstalo jen u setkávání na půdě divadla, vytvořila se velká rodina, jejíž členové si navzájem v emocionální oblasti hodně dávají.

Při výkladu poslední teze musíme opustit pole organizační a přejít do oblasti **dramaturgie**. Z dramaturgického hlediska převažují produkce, které bychom mohli nazvat sociálně kritickým divadlem. Snaží se objevit, pojmenovat a předvést bolavý nerv společenské existence seniorů jako je osamělost, podceňování (sama sebe i druhých), sociální necitlivost. Děje se z hlediska formy dvěma způsoby. Z hlediska četnosti tou větší jsou skeče, krátké satirické nebo humorné scénky, v nichž jsou předváděny typické situace a typická jednání. Herectví je realistické, divadelní ambaláž, jako jsou kulisy, kostýmy apod., je minimální. Tou méně početnou formou jsou nově napsaná dramatická díla, kladoucí si stejné cíle. Příkladem může být divadelní skupina SETA z Düsseldorfu v SRN. Početný soubor (50 členů, z nichž většinu tvoří ženy ve věku 65-85 let), vedený mladou režisérkou, se zaměřuje na hudebně taneční revue a kabarety s obrazy, které vypovídají o stavu německé společnosti. Letos na Mezinárodním divadelním festivalu v městě Rudolstadt uvedli sociálně kritickou revui nazvanou "Žena, která krade uhlí a šmudla", jejímž námětem jsou tři poválečná léta v Německu po druhé světové válce. Zbyly ženy, které neměly co jíst, kde bydlet, čím topit a chodily v hadrech. Velké obrazy, v nichž vystupovaly desítky postav, chtěly vyjádřit, že souhlasí s B. Brechtem, že život nemá být trestem. Z hlediska pohybových, hlasových nároků, možností textu, zajímavého aranžování jednotlivých scén je třeba před německými seniorkami smeknout. Avšak ani ony samy, ani nadšeně aplaudující hlediště po více než dvouhodinovém představení, si nepoložily otázku, kdo zavinil toto utrpení. Nebylo to Německo, které válku rozpoutalo a připravilo tím utrpení milionům lidí doslova na celém světě? Jistě, vnáším do hodnocení nedivadelní aspekt. Jak se později v kuloárech ukázalo toto lehké mrazení v zádech měli shodně další cizinci v hledišti.

Pro úplnost je třeba dodat, že třetí dramaturgickou oblastí seniorských divadel je realizace běžného divadelního repertoáru zpravidla klasika, většinou s malými nároky na počet hrajících osob, např. aktovky A. P. Čechova, J. Murrela, Poslední léto - hra o posledním období života S. Bernhardtové, N. V. Gogol, A. Nicolaj a další. Poměrně obvyklé je divadlo jednoho herce, např. ve formě koláže slavných monologů nebo hry napsané pro jednu postavu. Seniorský divadelník H. Ortner z Rakouska si napsal monodrama na téma starý rekvizitář musí zachránit divadlo naplněné obecníkem, leč herci se nedostavili. Vypovídá o svém životě v divadle, vzpomíná na slavné herce, zpočátku rozpačitě, posléze je stále více přes-

PROBLEMATIKA
DRUHŮ
ŽÁNŘŮ
OBLASTÍ

vědčivější. V posledním výstupu jej ředitel divadla propouští - hrál bez povolení ředitelství.

Ráda bych informovala také o tom, **jaké podpoře se seniorské divadlo těší v kulturně a sociálně vyspělých zemích.** Mohla bych se vlastně spokojit s konstatacím, že velké. Např. v SRN je podporováno městy, spolkovými zeměmi i celoněmeckými ministerstvy. Finanční podpora je určena jak jednotlivým skupinám na konkrétní projekty, tak organizacím, tak institucím, které je podporují. Jde zejména o městské profesionální divadelní scény. K jejich běžnému vybavení patří Klub mládeže a Klub seniorů, které fungují na pomezí fanklubu a amatérského divadla. Jsou vedeny profesionálními členy divadla. Velké podpoře se těší také v severských státech, jejichž úroveň sociálního zabezpečení můžeme zatím obdivovat. Ve Švýcarsku a Rakousku mají celonárodní svazy pro amatérské divadlo zvláštní komise a zvláštní rozpočty. Je např. možné, aby seniorská skupina požádala o lektora či režiséra s tím, že svaz buď úplně nebo částečně převezme úhradu jeho honoráře. Rada profesionálních režisérů ostatně tuto spolupráci považuje za docela slušnou možnost obživy.

Německý časopis pro amatérské divadlo Spiel und Bühne nedávno zveřejnil reportáž na téma seniorské divadlo a představil v ní divadelní soubor při Zemské scéně ve Württembergu. Přípravu vede profesionální režisér divadla. Ten také přinesl základní téma a první situaci. Hra by měla vypovídat o všedním životě seniora a měla by se odehrávat v klubu (Miethaus). První situací byl vstup nového zájemce do klubu, jeho strach z odmítnutí, nejistota, zda to psychicky zvládne, na druhé straně fatálně touží po kontaktu s lidmi. Improvizací členů souboru se rychle došlo k jednotlivým postavám hry, motivaci jejich jednání. Každý dostal za domácí úkol rozpracovat biografii své figury a vyjádřit ji divadelními prostředky. Poté byly vybrány charakteristické situace, dané prostředím klubu, až k dialogům. Každá situace byla rozebrána tak, aby bylo zřejmé, zda má dramatický tah. Po korekturách se vyloupil scénář, který vedoucí souboru - režisér - připravil písemně, aniž by trval na memorování pevného textu. Dialogy vyplývaly z dohodnutých situací a jejich vývoje. Každý svou postavu obohatil o vlastní lidskou zkušenost, vypovídal i o sobě.

Pokud jde o **české zkušenosti** s touto oblastí, datují se od r. 1994. Uskutečnily se tři ročníky celostátních přehlídek bez omezení žánrů a druhů. Na té poslední v loňském roce v Kroměříži se představilo šest skupin. Z hlediska motivace nepřevažuje ono sociálně kritické zaměření. Seniorské amatérské divadlo v Čechách a na Moravě je navíc nejspíše příležitostí pro zralé seniorské herce, kteří v něm našli další příležitost k uplatnění. Většinou ji využijí beze zbytku. Zatím se nedaří upoutat pozornost klubů důchodců, seniorských organizací a sociálních zařízení. Marně byl v rámci Mezinárodního roku seniorů ministerstvu sociálních věcí nabízen informační seminář právě pro lidi, kteří se mezi seniory pohybují a pracují pro ně. Škoda.

Lenka Lázňovská

80 let Kašpárkovy říše v Olomouci

Loutkové divadlo Kašpárkova říše v Olomouci oslavilo 80 let svého trvání. Současní i bývalí členové souboru se spolu s pozvanými hosty sešli na slavnostním představení a přátelském posezení 29. ledna 2000 v loutkovém sále Slovanského domu v Olomouci. Při této sváteční příležitosti se hrála hra Františka Pavlíčka podle pohádky Boženy Němcové Bajaja. Ke kulatému výročí souboru byl vydán sborník, který mapuje zejména posledních deset let existence Kašpárkovy říše. Byla to léta usilovné činnosti, ztížené společensko-ekonomickými proměnami a i pocity nejistoty. Slovanský dům, v kterém soubor působí, byl privatizován a připadl v dražbě novému majiteli, podnikateli. Následovaly mohutné přestavby budovy. Loutkové divadlo se opravovalo, stěhovalo. V roce 1999 byly úpravy Slovanského domu dokončeny. Cechova Olomouc, 14. ročník loutkářské přehlídky, jejímž je soubor pořadatelem, se již mohla konat v novém. Ostatně, i přes různé svízele, které čas s sebou přinesl, soubor zajišťoval toto přehlídkové bienále po všechny ročníky s výjimkou desátého v roce 1991. Především se však věnoval svému základnímu poslání - hrál loutkové divadlo pro děti. Vedle pravidelných produkcí v Olomouci se zúčastňoval loutkářských přehlídek v Třebíči a v Kopřivnici. V roce 1993 uskutečnil se svou inscenací Erbenova Ptáka Ohniváka zájezd do švýcarského Luzernu. Jen za posledních deset let uvedl pro děti bezmála padesát premiér či obnovených premiér her. K nim je třeba připočítat výstavy loutek a další aktivity popularizující loutkové divadlo, včetně prezentace souboru a jeho práce na televizních obrazovkách.

S Kašpárkovou říší jsou velice úzce spjata jména významných loutkářských osobností, jakými byli František Čech či Vojtěch Cinybulk a další. Divadlo ctílo jejich památku výstavami, uváděním her, medailony ve vydávaných almanaších.

V roce 1998 oslavil principál souboru Zdarek Pop svou sedmdesátku mj. Expozicí v Muzeu loutkářských kultur v Chrudimi.

Loutkové divadlo Kašpárkova říše v Olomouci od svého založení od 4. ledna 1920 nastudovalo 405 titulů, odehrálo 2.200 představení pro cca 352 tisíc diváků. V současnosti čítá 38 členů, jejichž průměrný věk je 45 let. Vede je Zdarek Pop. Necht' má bohubilé snažení jeho členů dlouhého trvání, vedeného slovy, kterými soubor uzavírá almanach k 80. výročí svého založení: "Hrajeme dětem o tom, že si lidé mají pomáhat, mluvit pravdu, nekrást, neubližovat, mít rádi přírodu i sebe navzájem, neposmívat se nikomu, vážit si starších a moudřejších, umět uznat svou chybu, usmívat se, nenaříkat... a vůbec snažit se být dobrými lidmi..."

Milan Strotzer

Ilustrace k článku: Vojtěch Cinybulk

Divadelník Valaška často inspiroval amatéry

Před dvaceti lety zemřel ve svém rodišti Valašských Kloboukách známý moravský folklorista, dramatik a divadelník Jaroslav Bařinka. Narodil se r.1909. Původně působil jako textilní výtvarník a od padesátých let se začal soustavně věnovat literární a národopisné činnosti. Sbíral, dramaticky zpracovával a v dialektu vydával především vyprávění a pohádky svého rodného kraje. Vynikaly pochopením pro svéráz zdejšího venkova, starou lidovou moudrostí jazyka. S manželkou Miladou napsal několik her pro děti a sám je také v souboru valašsko-kloboucké LSU režíroval. Ochotníci vyhledávali jeho předlohy Sirotek v Radhošti, Masopustevní koblihy, Rohatá hospodská a další. Tehdejší Divadlo pracujících Zlín v r. 1967 s úspěchem uvedlo jeho scénickou montáž beskydských vánočních her a obyčejů a později v československé premiéře lidovou pohádku Čertovy námluvy, kterou režíroval Jaromír Roštinský. Rozhlas zase nastudoval - vedle mnoha pohádek a několika zvyklostných pásem - tři další Bařinkovy hry: Komédie o manželích, Selský masopust a Komédie o třech chytrých ženách. V prostředí amatérského divadla dosáhl největšího ohlasu Bařinkův šťavnatý i básnický text Smrt' na hrušce, když jej s dětským kolektivem zlínské Malé scény PKO a LSU r.1977 připravil jeho vedoucí Antonín Navrátil. Režijně vynalézavá, výtvarně vtipně pojatá inscenace dosáhla zde více nežli čtyřiceti repríz: se spontánním diváckým ohlasem i nejedním oficiálním oceněním prošla řadou festivalů u nás (krajská přehlídka Divadelní a loutkové mládeže v Napajedlích, mezikrajová přehlídka dětských souborů v Přerově, V. festival mladého amatérského divadla v Poděbradech, Palárikova Raková v r. 1978 aj.) i v zahraničí (Maďarsko, Dny srbského dětského divadla v Budyšině, Greenwich festival v Londýně a Birminghamu) a probojovala se až na 47. Jiráskův Hronov, kde mj. získala Cenu UKVČ.

(vz)

Poslední Mohykán

Stálé loutkové scény u nás vznikaly od 30. let 20. století. I v době, kdy se po r. 1949 v souvislosti s vydáním Divadelního zákona se rozvinula síť profesionálních loutkových divadel, obohacovaly kulturní život českých a moravských měst a pro mnohé děti jejich návštěva byla prvním setkáním s mystériem divadla. Loutkářský soubor Před branou vznikl jako Loutková scéna při I. mateřské škole v Rakovníku v roce 1948. Ze staré stodoly si z vlastních prostředků a veřejné sbírky udělali divadlo, které v r. 1950 slavnostně otevřeli hrou V. Cinybulka Ostrov splněných přání. Pravidelně hráli v sezóně od října do března a sehráli průměrně 16-20 představení. Do r. 1966 se soubor zaměřil pouze na činnost na vlastní scéně; v tomto roce se poprvé zúčastnil krajské přehlídky v Hořovicích. Soubor byl iniciátorem přehlídky v Rakovníku. Pod názvem Rakovník dětem se konala od r. 1990. Spolupráce s mnoha soubory přinesla rakovnickým loutkářům možnost účasti na festivalech v Čechách i na Moravě. Nejvíce si váží účasti na Čechově Olomouci a Loutkářské Chrudimi. K úspěchům pečlivě zaznamenaným v kronice patří úspěch na Loutkářské Chrudimi v r. 1972, reprezentace republiky a města v německém Dietzenbachu. Neuvěřitelných 32 tisíc hodin odpracovali členové souboru na modernizaci svého divadla v letech 1973-75. Za období od r. 1948 do r. 1998, tedy za padesát let sehráli 1209 představení, které navštívilo 122 395 diváků.

Samostatný loutkářský spolek (občanské sdružení) působí na vlastní scéně dodnes a pravidelně (tj. 1x za 14 dnů) hraje pro děti. Divadélko má odpovídající sociální a technické zázemí (např. dvě lávky), hlediště má kapacitu 100 míst. Ve vlastní dílně v budově divadla vyrábějí i loutky nebo kaširují loutky, jejichž základem je osobitá dřevěná hlava od rakovnického výtvarníka.

S nepatrnou nadsázkou lze soubor označit za poslední stálou loutkovou scénu ve středních Čechách. Příbram, Hořovice, Mnichovo Hradiště, Mladá Boleslav o podobné soubory přišly. Na přehlídce Popelka jsem se seznámila s mužem, který o činnosti souboru hodně ví. Rozhovor s Janem Pemem je nahlédnutím do historie i současnosti loutkového divadla Před branou v Rakovníku.

Řekněte nám něco o sobě...

Loutkařinu dělám od svých patnácti let. Začínal jsem v r. 1953 v tehdejší domě pionýrů. Tam soubor žil dva roky a potom jsem přešel do dospělého souboru Před branou. S přestávkami, jako byla vojna, v něm funguji dodnes.

Je pro rakovnické loutkáře něco charakteristické?

Máme skutečně jednu zvláštnost. Soubor tvořily rodiny, tj. manželské páry a často i děti. Nebyly pak problémy s tím, že někdo nebyl doma. Trochu mě mrzí, že

z těchto rodin nemáme žádné pokračovatele. Ani moje děti u loutkařiny nezůstaly.

S jakými typy loutek hrajete?

Kromě typických marionet máme i javajky, plošné loutky, maňásky, dělali jsme i černé divadlo.

Řekněte mi něco o rekonstrukci divadla v 70. letech, kterou pamatujete...

Víte, že divadlo vzniklo z bývalé stodoly, takže nemělo hygienické zázemí. Děti chodily na dvůr a herci za divadlo.

Ani technicky nám scéna už nevyhovovala. Udělali jsme vlastní projekt a začali jednat s tehdejšími představiteli města. Z původního divadla zůstalo pouze hlediště. Scéna a všechno ostatní, včetně šaten, kluboven, dílny a hygienického zázemí, je nové. Bourání začalo 5. dubna 1972 a divadlo jsme otevřeli 19. ledna 1975. Soboty, neděle, dovolené, prakticky veškerý volný čas jsme tomuto dílu obětovali. Myslím si, že se stydět nemusíme a že dobře slouží dodnes.

Největším úspěchem souboru byly ceny na Loutkářské Chrudimi...

Uspěli jsme v roce 1972 s dramati- zací Kvapilovy Princezny Pampelišky. Autorem předlohy a režisérem byl vynikající člen souboru Eduard Kalík a zejména na loutkoherecké technice s námi spolupracoval Jarin Vidlař (vedoucí loutkoherecké skupiny ČsT), který pochází z nedalekých Hostovic. Použili jsme javajky. Inscenace získala na 21. LCH druhé místo a představitelka hlavní role paní Pilíková obdržela osobní cenu.

Listuji v kronice souboru a vidím, že tady hostovalo Divadlo S+H...

Kontakt jsme s nimi navázali díky panu Vidlařovi. Jezdili jsme do Prahy na jejich premiéry. Později se nám povedlo dostat je do Rakovníka. Přivezli pouze etudy, prý netušili, jak naše divadlo vypadá. Byli tady asi dvakrát nebo třikrát.

Jak vypadá Váš soubor dnes?

Je nás 20 aktivních členů střední generace a máme i mladou skupinu o 12 lidech, která se zúčastňuje regionální přehlídky Skupovy Strakonice. Vystupují na hradech Křivoklát a Krakovec a na příležitostných akcích v Rakovníku. Sehra- jeme v průměru 22-24 představení za rok. Na repertoáru udržujeme nejméně deset her, hrajeme 1x za 14 dnů v sobotu. Ob- novili jsme Princeznu Pampelišku, hraje- me Čtyři pohádky o drakovi Ivy Peřinové, Malíkova Míčka Flička, Cinybulkův Ostrov splněných přání a řadu pohádek pro nejmenší. Soubor pokračuje v Miku- lášských nadílkách, v listopadu 1999 jsme se zúčastnili Čechovy Olomouce. Na zá- jezdy ani na hostování jiných souborů nemáme tolik prostředků. Nedostatek peněz je také důvodem, proč skončila přeh- lídka Rakovník dětem.

Nicméně právě Váš soubor přežil...

Na rozdíl od jiných středočeských souborů nám zůstalo zázemí. Město se k souboru neotočilo zády a jeho činnost podporuje. Město nedalo divadlo do pri- vatizace. Víím, že v řadě míst jsou z lout- kových divadel erotické kluby apod. Bu- dova patří městu a to nám ji pronajímá za symbolickou korunu. Navíc kryje režii, tj. osvětlení, otop, vodu, plyn. Máme doho- du, že my odpovídáme za vnitřek, město za vnějšek budovy. Můžeme jako re- gistrované občanské sdružení požádat město o grant. Jeho výše je různá, pohy- buje se mezi 15-20 tis. Kč.

Děkuji za rozhovor a přeji sou- boru hodně štěstí.

Připravila Lenka Lázňovská

Loutkářský soubor Před branou v Rakovníku / Honza, čert a Kašpárek.

Foto: archiv souboru

Optimista Vladimír Dědek

Režiséra Vladimíra Dědku z Mělníka je zcela jistě možné považovat za klasika českého činoherního amatérského divadla. Umí hru přečíst a vyložit, postavit figury a vybudovat situace. S jedním ze svých "osudových" souborů DŠ mladých z Vysoké Libně u Mělníka se výrazně zasloužil o kvalitu vesnického divadla. Inscenace her O. Zelenky Věčně tvůj (1970), V.K. Klicpery ženský boj (71) a zejména J. Edlise Červen, počátek léta (72) a Braginského a Rjazanova Jednou na Silvestra (74) vyjadřovaly vlastní názory, postoje a vztahy ke světu. Díky pevnému řádu, který jim vtiskl, a důslednému režijnímu vedení mohou herci realizovat vše, co texty hry nabízejí. Stejně kvality znásobené hereckou zkušeností souboru Vojan z Libice n.C. zdobí v 90. letech vavříny ověčené inscenace her Blázinec v 1. poschodí (Šamberk, Vysoké n. J., Třebíč, JH 1995-6) a Horníčkoví Dva muži v šachu (1999 - nominace na 70. JH z Vysokého n. J.). Život se s Vládou nijak nemazlil, přesto nezatrpkal a neztratil svůj pověstný úsměv. Rozhovor s ním se zrodil na Krakonošově divadelním podzimu 1999.

Někde jsi se zmínil, že v amatérském divadle působíš více než 50 let. To myslíš vážně?

Táta mě přivedl k divadlu asi v deseti letech. Byl holičem a amatérským režisérem, měl mnoho práce, musel jsem mu pomáhat i v divadle. Byl jsem už dost silný na to, abych unesl kulisu. Kromě toho se hrálo i loutkové divadlo, tam jsem chodil mluvit. To bylo ve Všetatech. Jak jednou člověk "čuchne k divadlu", je s ním konec.

Takže první štací byly Všetaty. Co bylo dál?

Když jsem se oženil, dělal jsem divadlo ve Mšeně. Tam fungoval jeden z nejstarších souborů v Čechách "Mácha", i loutkové divadlo - takže všechno pokračovalo - přes celou zimu, každou neděli.

Už tehdy jsi režíroval? Kde se v Tobě vzala ta odvaha?

Nevím, zda to bylo tak odvážné. Žádný režisér tam nebyl, přitom v souboru byla dobrá parta, která divadlo chtěla dělat.

Kolik Ti bylo a kdo Tě učil?

Bylo mi 22 let. A pokud jde o učení, měl jsem ohromné štěstí, že tehdy ještě jezdilo Státní vesnické divadlo, které sídlilo v Praze-Hloubětíně a mělo několik zájezdových scén. Při jednom hostování u nás jsem se seznámil s režisérkou Lenkou Cmunťovou. Byla to milá a velmi zvláštní ženská, pro divadlo žila. Dohodli jsme se na spolupráci a ona k nám dvakrát až třikrát týdně dojížděla na zkoušku a já jsem s ní mohl pracovat. To byla moje režisérská škola. Bohužel, po třech letech přijala angažmá do státního divadla v německém Budyšině a spolupráce skončila. Pro úplnost ke svému vzdělávání musím dodat, že jsem později absolvoval režisérský kurz pořádaný UKVČ a dramatický odbor LŠU ve Mšeně. Se souborem jsme pravidelně vystupovali na přehlídce vesnických souborů v Kostelci nad Černými Lesy. To bylo za Jirky Beneše, legendy českého amatérského divadla.

Po Mšeně následoval Mělník?

Ano, do Mělníka jsem se přestěhoval. S místním souborem Nové divadlo jsem se poprvé s Daňkovou hrou Pohled do očí dostal na Hronov. To bylo v r. 1960. V Mělníku jsem mohl působit pouze do r. 1968. Poté mě vyhodili z práce a dvanáct let jsem do divadla nesměl. Mezi tím jsem se chytil v souboru ve vesnici Vysoká Libeň. Leží 20 km od Mělníka.

Jak jsi k této nabídce přišel?

Porotoval jsem je a oni potom za mnou přišli a říkali, že mám chytré řeči, ale oni by potřebovali poradit, když na inscenaci dělají. Slíbil jsem, že když se ozvou, tak přijedu. Myslím, že jsem soubor dostal na slušnou úroveň a v 70. letech naše inscenace pravidelně získávaly ocenění na Krakonošově divadelním podzimu.

Pokud vím, vyhození ze zaměstnání nebylo jedinou osudovou ranou...

Upadl jsem na stavbě a zlomil si páteř. Dostal jsem částečný invalidní důchod. Osud byl však ke mně milostivý. Zařídil, že jsem se v Mělníku vrátil do divadla. Soubor skomíral, neměl režiséra a kulturní dům měl problém. Potřeboval čárku za aktivitu. Ředitel rozhodl, že budou dělat pohádku. Přišli za mnou, abych jim udělal režijní knížku. Nakonec si s tím stejně nevěděli rady a já jsem tam tajně po večerech chodil režírovat. Báli se chvíle, kdy to ředitel zjistí. Jednou skutečně přišel a načapal mě. Odbyl to slovy: "Děláš to dobře, tak v tom pokračuj". Soubor sice funguje dodnes, ale má normální výkyvy. Po r. 1989 se z větší části rozpadl a teprve teď se podařilo dát dohromady partu, s níž začínáme znovu.

Baví Tě pracovat s lidmi?

V životě jsem musel dělat ledacos. Také jsem učil v autoškolě, takže jsem musel mít i pedagogické a psychologické vzdělání. Zkušenosti se stresovými situacemi mě hodně naučily. Když jde o holý život, každý se odkryje. V divadle je to stejné.

Kdybychom k Tvým režisérským působišťům ještě přidali Libici nad Cidlinou a také krajanskou menšinu v Chorvatsku, zdá se, že Ti role hostujícího režiséra výborně sedí...

Já se vždycky dám nachytat. V Libici neměli režiséra a chtěli znovu začít. Do Chorvatska mě dostala ARTAMA. Je to náročná, ale moc krásná práce. Vytvořily se osobní vazby a už nemohu přestat. Už třetí divadelní soubor se dostal na chorvatský Hronov. Oni mají trochu jiný systém. Osmdesát souborů, které připadají v úvahu, objíždí jeden člověk (tzv. selektor) a vybere dvanáct na vrcholovou přehlídku. První úspěšnou inscenací v Chorvatsku byli Naši furianti, druhou Ženich z hladu (Nerudova aktovka) a třetí letošní Bejvávalo aneb loupežníci na Chlumu. Nikdy v historii se české soubory v Chorvatsku tak vysoko nedostaly.

Vladimír Dědek (vpravo) s Jožkou Volentičem na snímku Pavla Štolla.

Můžeš říci, co Ti divadlo dalo?

Divadlo dokáže lidi ohromně sblížit. Jsem přesvědčený, že dobré divadlo vznikne jenom tam, kde je dobrá parta. Napřed je samotné divadlo musí bavit, a teprve potom mohou bavit někoho jiného. Ohromně mě baví toto z lidí dolovat. Pro mě inscenace nikdy není hotová. Šroub se dá stále utahovat. Nemám problém s tím, aby herci chodili na zkoušky. Znamená to, že každou zkoušku musím udělat tak, aby měli pocit, že když neprijdou, o něco se připraví.

Co může nebo musí režisér udělat pro to, aby vznikla dobrá parta?

Divadlo je na jedné straně intenzivní práce a ne každý u ní vydrží. Pochopím, když někdo z tohoto důvodu z divadla odejde. Druhou záležitostí je pracovat na sobě. Dělat na roli, znamená hodně se učit. Začínáme s etudami a teprve postupně se dostáváme k výkladu. Proces hledání mě baví nejvíce a myslím, že je přitažlivý i pro lidi, kteří se mnou pracují.

Odmítneš něhoho, kdo nemá talent?

Nejraději dělám s lidmi nepoznamenanými. Ty si mohou přetvořit k obrazu svému. Pereme se o výsledek. Když to

vyložit po svém. Netoužím po tom, abych se hrabal v lidských emocích, i když vím, že život takový je. Rád se ale podívám, když to dělá někdo jiný. Povahou jsem spíše optimista. Ostatně, do divadla jsem zatáhl celou rodinu - ženu, syna, snachu. Nejlepším kritikem je moje manželka. Po určité době ji na zkoušce posadím do hlediště. Ona přesně komentuje, kde to nefunguje.

Co bys odpověděl na otázku, v čem vidíš zásadní rozdíl mezi divadlem amatérským a profesionálním?

Amatérské divadlo je divadlo typů - typově dobře obsazená inscenace je základ úspěchu. Ale samozřejmě role v hercích musí zrát. Profesionální herec to nahradí technikou, amatér musí obětovat čas. Přiznám se, že neumím dělat divadlo rychle.

Necítíš občas v sobě rozpor mezi tvůrcem a porotcem?

Vím o sobě, že jsem emocionální divák, který nikdy nejde do divadla s tím, že bude hodnotit. Jsem radši, když je na hodnocení více času, tj. nehodnotí se hned po představení. Hodnocení je vždycky subjektivní, jde o to, říci všechno, ale tak, abych neurazil. Základem hodnocení je pro mne pojmenování. V tom se režisér a porotce ve mně shodnou.

Dokážeš se vyrovnat s kritikou?

Vždycky jdu do práce na inscenaci s nejlepším vědomím, ale samozřejmě se může stát, že šlápnu vedle. Když vím o čem a proč takto, nedám se zviklat. Občas nastává problém, že si svou pravdu musím v souboru obhájit i proti porotám. Žádná porota nemůže pominout základ inscenace, tj. situace. O výklad hry se můžeme dohadovat.

Co si myslíš o problému tzv. nerespektování textu autora?

Divadelní představení má dva hlavní tvůrce - jednak autora, jednak režiséra. Režisér si může vzít hru a vyložit ji po svém. Důležité je, zda mám co říci a zda je moje téma nosné a někoho zajímá.

Máš v hlavě nějaký divadelní projekt?

V Mělníku začínáme znovu, a musím počkat, až těch čtrnáct lidí doroste. Dva muži v šachu v Libici, to byl útěk. Museli jsme něco nastudovat k výročí, já to nemám moc rád. Vybral jsem Horníčka, a zvláštní na tom je, že jde o první hru,

k níž jsem se vrátil. Na výkladu jsem nic neměnil, ale vždycky musím respektovat identitu herce.

Existuje nějaká hra, kterou bys chtěl dělat?

Je jich moc, ale musím mít panáčky. Např. Manon Lescaut, Shakespearův Hamlet a další. Ale znovu opakuji, divadlo je pro mě divadlo typů - správné typové obsazení je základ. Každý amatér nemůže zahrát všechno. Pokud je talentovaný hráč v souboru, určuje i repertoár, o který se opírám - na Libeni to byl Pepík Videman, na Mělníce Jiřina Lhotská.

Co říkáš současnému amatérskému divadlu?

Myslím si, že se pro rozvoj ochotnického divadla u nás udělalo mnoho. Např. nabídka vzdělávání byla ohromná. To nebyly vyhozené peníze. Mám radost z toho, kolik mladých lidí se o divadlo zajímá. To je pro dnešní konzumní dobu ohromná naděje. Kvalita divadla jde stále nahoru. Ohromný vliv na to mají přehlídky, vzdělávání (skláním se před výsledky 1. kurzu praktické režie), i poroty na těchto přehlídkách. Soubory musí ale hodnocení brát jako nabídku pomoci věci zevšeobecnit, správně pojmenovat, a nikoliv jako vynesený verdikt.

Děkuji za rozhovor.

Připravila Lenka Lázňovská

Vladimír Dědek s Ladislavem Lhotou v inscenaci hry Alda Nicolaje *Tamboři aneb Tři na lavičce* na scéně Nového divadla Mělník v r. 1989. Foto: Stanislav Šmíd

nejde, tak se dohodneme. Každý není na všechno, a pak, divadlo není jen hraní. Je tam spousta jiné také důležité práce. Musím umět rozpoznat, jaký je kdo typ. Někoho musím pochválit, na někoho zařvat, s každým musím pracovat individuálně.

Je jednodušší pracovat se souborem začínajícím a začátečnickým nebo s partou výborných hráčů?

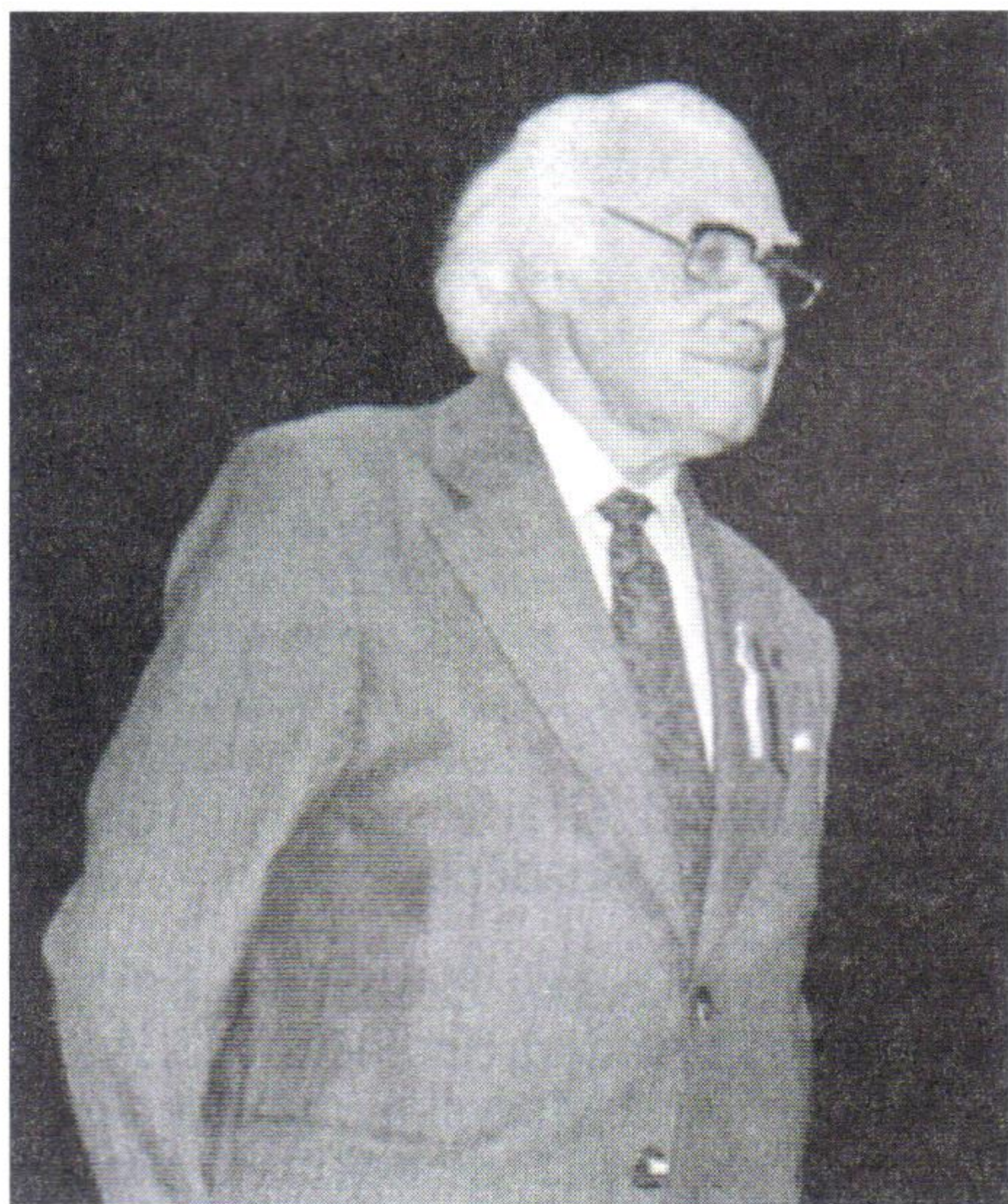
Vždycky záleží na režisérovi, co z lidí dostane. Výborná herečka Jiřina Lhotská hrála kdysi v Lucerně v režii pana Kaňkovského, a byla k nekoukání. Ona je typ herce, kterého mám rád. Reptá, neustále se vyptává, proč tak a ne jinak. To mě nutí víc přemýšlet. Nemohu křičet, musím je přesvědčit. Samozřejmě, talentovaný hráč je přínosem a zároveň motivací pro ostatní - na mně je, abych ostatní k němu dotáhl - představení srovnal - roste kvalita.

Jsi autokratický typ režiséra?

Mám jasnou koncepci, ale herci se mnou musí spolupracovat. Když mě přesvědčí, přistoupím i na změnu. Ostatně se to stává zřídka. Nechci herce, kteří papouškují. Když o roli přemýšlejí, je vidět, že jsem je přesvědčil.

Máš nějaký oblíbený typ repertoáru?

Netíhnu k absurdnímu divadlu, mám raději klasický repertoár, chceš-li interpretační divadlo, ale hry se snažím

Josef Svoboda v roli funkcionáře SČDO na přehlídce jednoaktovek v Želči.
Foto: archiv

Vzácné jubileum Josefa Svobody

Narodil se 2. února 1920 ve vesnici u Hodonína, Moravském Písku. Josef Svoboda se tedy dožívá krásných osmdesátí let. Z toho plných sedmdesát se věnoval ochotnickému divadlu; hrál, režisoval, porotoval a organizoval, je zakládajícím členem SČDO, dlouholetým členem jeho předsednictva, hospodářem, ředitelem režisérské školy SČDO, velmi aktivně působil také v různých štábech národních svazových přehlídek.

Domnívám se, že prostý popis činnosti tohoto divadelníka by byl ochuzením o jeho vlastní pohled a osobité postřehy, a proto jsem se rozhodl ohlásit se u něj k návštěvě a přátelskému vzpomínání. Přiznám se, že mě k tomu vedly i zřetelné důvody, neboť paní Svobodová vaří tak dobrou svíčkovou, jakou dělávala moje maminka. Také absolventi prvního běhu režisérské školy dosud vzpomínají na laskominy, jimiž je o víkendových srazích častovala. Svičková byla opět výborná, a my postupně vpluli do vzpomínek.

Josefe, kdy a kde jsi začínal?

V mém rodišti, Moravském Písku, kde pracoval divadelní soubor TJ Sokol a kde se můj otec, náruživý Sokol, přes protesty maminky, zaručil vlastním domkem za výstavbu sokolovny. Bylo mi tenkrát deset let a pamatuji si, že mou první rolí byl král v jedné pohádce, hrané dětmi. Pak těch rolí přibývalo, postupně jsem se zařadil do souboru dospělých a v devatenácti letech jsem už i režisoval.

Tedy divadelní vědomosti jsi vlastně získával studiím – tenkrát se říkalo nacvičováním – různých rolí...

Zpočátku ano. Ale když tě to, co děláš, zcela zaujme, začneš přemýšlet o tom, jak to dělat líp. A tak jsem postupně přečetl mnoho knih o divadle, zúčastnil se různých školení a kursů, a jak to odpovídalo průbojnosti mládí, začal jsem i různé experimentovat.

Z almanachů, ročenek a archivních materiálů jsem vyrozuměl, že zisky ze vstupného na představeních často sloužily i nedivadelní činnosti. Někdy dokonce nějaký spolek, například hasiči, hrál divadlo, aby si přivydělal na vybavení vlastní zbrojnice. Můžeš to potvrdit?

Jistě. Tak například když jsem si trochu "zamodernizoval" a nastudoval Wernerovu hru "Právo na hřích", přišlo na představení velmi málo diváků. Starosta Sokola si mně pak vzal stranou a řekl mi: "Tož Josko, s takovou tu sokolovnu nezaplatíme." Pak jsem to napravil nastudováním Lucerny. To už byl, jak se říká, plný dům.

To jsi byl pořád ještě studentem?

Ano. Hned po maturitě jsem se přihlásil na vysokou školu a studoval na Masarykově univerzitě práva. Ale jen chvíli, protože republiku obsadili nacisti a vysoké školy byly uzavřeny. Začal jsem tedy jako "mladý muž" u Bati ve Zlíně. Tam byl také divadelní soubor, a v něm jsem hrál. Kolem roku 1942 jsem se díky zaměstnání dostal do Prahy. Z té doby vzpomínám zejména na činnost v souboru Havlíček Královské Vinohrady a zvláště na Dykova "Krysaře", v němž jsem hrál Seppa Jürgena. Potom, v Havlíčkově Brodě od roku 1948, jsem už jenom režisoval – My fair lady, Nebe na zemi atd.

Takže toho stěhování bylo dost.

Firma se všelijak reorganizovala, až v roce 1953 vplynula do Benziny, a já s ní do jihočeského Tábora. Tam už jsem převážně jen režisoval. Za dvaadvacet let bylo těch režii asi šedesát.

Z té doby si Tě už pamatuji. Vždyť jste hráli i na Hronově...

To byla Konrádova hra "Skřivan a smršť" v roce 1969. V ní jsem si i zahrál roli hajného. Z táborského působení pak vzpomínám zejména na Tylova "Jan Husa" a Čapkovu "Matku". I v nich jsem si kromě režie také zahrál.

To bylo dost plodné období v Tvém divadelnictví. Vzpomínám, že Tě u příležitosti výročí divadelního souboru v Táboře v městském divadle velmi vřele vítal celý sál.

Stalo se tak při oslavách 100. výročí divadla v Táboře, ale to už jsem bydlel v Praze. My jsme jako soubor iniciovali přístavbu táborského divadla a ta se pak podle projektu architekta Hnízda provedla. Vše financovalo město a stavěl městský stavební podnik. V novém divadle jsme zahajovali 3. 7. 1965 právě Husem. To víš, ta spousta představení za dvaadvacet let vytvoří i mnoho nových přátelských vztahů, zvláště když se daří.

Pak je dobře i ochotníkům. Navázali jsme také styky s belgickými divadelníky, a tak vznikla výměnná představení – Skřivan, Caesar. To přátelství trvá dodnes a v Praze nás se ženou navštěvují vlastně už děti belgických ochotníků. Mimochodem – v Táboře u ochotníků začínal také můj syn Petr. Pak vystudoval DAMU a dostal se až do Národního divadla. I to jsem považoval za naplnění svých divadelních snů.

Někdy v roce 1975 ses tedy přistěhoval do Prahy...

Ano, dostal jsem zaměstnání v Československé televizi a upravil si starší domek v Horních Měcholupech.

Ten baráček důvěrně známe. Přespávali tu i mnozí frekventanti režisérské školy, u příležitosti schůzí i členové svazových orgánů, koneckonců mnozí tuto parádní noclehárnu "zneužíváme" dodnes.

Vždyť je to dobře. Alespoň si o divadle trochu pokecáme.

Tvé pražské působení už bylo převážně funkcionářské, ale neméně plodné. Byl jsi při všech projektech svazových národních přehlídek (monology a dialogy, jednoaktové hry, divadlo jednoho herce, tématická přehlídka ve Štramberku), zakládal jsi klub režisérů SČDO v roce 1984 ve Vysokém a první léta mu předsedal, vedl jsi školu režisérů a jsi dosud stálým návštěvníkem Jiráskových Hronovů. A přesto Ti to nedalo a pro štramberskou přehlídku jsi v branickém souboru po-

Josef Svoboda ve hře E. Konráda Skřivan a smršť. Fotografie J. Pražáka je z uvedení inscenace na Jiráskových Hronově 1969.

hostinsky nastudoval Čapkovu "Loupežníka".

To víš, když člověk celý život zasvětil divadlu, chce své zkušenosti uplatnit tam, kde je třeba. A to funkcionářství je zase pohledem na divadlo z jiné strany. Je také potřebné; škoda, že mnoho mladších, kteří už také mají zkušenosti, své síly pro celek tak nezištně nenabízí.

A kdybys se Tě na závěr zeptal: "Co Ti dalo divadlo?"

Smysluplnou náplň života. Při zpětném pohledu nelituji ani okamžik. Na ohlas diváků a pozdější rozhovory s nimi, na překonávání různých překážek při

realizaci představení, společnou radost z odvedeného díla, utužování starých a navázání nových přátelství, z nichž chci podtrhnout hlavně to se Zdeňkem Koktou, se nezapomíná. Když si uvědomím, že jsem zažil dvě okupace a období totality, které vždy souvisely s proměnou způsobu, jak si vydělávat na živobytí – to divadlo pomáhalo člověku žít.

Tak Ti, Josefe, za sebe i za svaz a vůbec všechny ochotníky, kteří Tě znají, přeji ve zdraví a dobré mysli alespoň do stovky, děkuji za odvedené dílo a těším se na další setkání.

P. S. - Při rozhovoru poslouchala a občas nás opravila i živá rodinná kronika, paní Svobodová. Také jí patří dík za dotvoření těchto vzpomínkových řádků. I za to "pošušničko".

Připravil Josef Doležal

Vzpomínka na přítele ochotníků

Jihomoravská kulturní veřejnost včetně amatérských pěstitelů Thálie si na sklonku r. 1999 připomněla nedožitě sedmdesátiny režiséra, herce a dramaturga Karla Neubauera (zemřel v létě 1981), uměleckého šéfa Slovákého divadla v Uherském Hradišti a obětavého spolupracovníka i rádce tamních ochotníků.

Tento olomoucký rodák absolvoval v roce 1955 brněnskou JAMU. Působil pak v Beskydském divadle v Novém Jičíně a externě režíroval v Československém rozhlasu a televizi v Ostravě. Poté byl v angažmá v Jihlavském Horáckém divadle (zde mj. založil pobočnou poetickou scénu Ateliér), krátce v Českých Budějovicích, řadu let znovu v Jihlavě a od roku 1968 již trvale na Slovácku. V Uherském Hradišti stačil K. Neubauer připravit 43 nastudování. Právě zde nejvíce rozvinul svůj mimořádný literární rozhled, spisovatelskou erudici i velké znalosti hudební. Soustavnou pozornost věnoval české i slovenské klasice, zejména hrám G. Preissové, dějově čerpajícím přímo z tohoto regionu. Sahal k ruským hrám (A. Arbuzov: Irkutská historie, G. Gorin: Ten, který nikdy nezalhal) i k repertoáru světovému (Romeo a Julie, Ruy Blas, Rollandovo drama Přijde čas, Skleněný zvěřinec T. Williamse, Kertészovy Vdovy), nezapomínaje ani na hodnotné domácí novinky (Hrubínova politická tragédie Oldřich a Božena). Smysl pro scénickou poetičnost a múzičnost prokázal Neubauer nejen v básnických inscenacích Rostandových Romantiků, Nezvalových Milenců v kiosku i Mannon Lescaut nebo Hlávkovy Benátské maškarády, ale také v pásmech poezie na přidružené scéně SD, nazvané opět Ateliér. Soustavně pěstoval rovněž veseloherní žánr (z repertoáru Osvobozeného divadla kupř. Kat a blázen nebo Balada z hadrů) i hry pro děti a mládež.

Oddanou službu Thálii dokazoval Neubauer hned od studentských let na gymnáziu v Jevíčku též obětavou pomocí amatérským souborům - ať už jako člen krajských a okresních poradních sborů pro divadlo a umělecký přednes i odborných porot nebo v přímé pomoci při přípravě jednotlivých nastudování v SZK Tesla v Rožnově pod Radhoštěm, Uherském Ostrohu, V ZK Moravské sklárny Květná i jinde. (vz)

Marie Kiliánová - Hrabalová na historickém snímku z archivu Tomáše Mazala.

PRSTEN HERECTVÍ

Vztah Maryšky Hrabalové k divadlu měl odraz v literárním díle jejího syna

Předvádění se a herectví spisovatele Bohumila Hrabala má počátky a příčiny u jeho maminky Marie (Maryšky) Hrabalové. Ta s velkou oblibou a chutí hrála ochotnické divadlo.

V jednom rozhovoru o ní Hrabal řekl: *"Moje matka byla bohémka. Považoval jsem ji za starší sestru: byla nápadně hezká, hrála divadlo, uměla se předvádět a byla velmi veselá. Otec to neměl rád, ale ani já. Když jsme šli někde na návštěvu, tak ty druhé matky byly jako matky, kdežto ta moje byla jako starší sestra. Zřejmě po ní jsem zdědil zálibu v umění. Ale i zálibu považovat život za umění. Moje matka, dalo by se říct, byla umělkyní života, i když to neměla lehké."*

V první řadě to však s ní rozhodně neměl lehké Francin, její manžel, neměl to lehké ani malý Bohoušek. Ze záznamů z Polné, kde Hrabalovi bydleli v letech 1915/1920, se dozvídáme, že místní divadelní spolek ochotníků "Jiří Poděbradský" sehrál 16. května 1918 "Vojnarku" Mistra Aloise Jirásky. Dle dochovaného programu zjišťujeme, že v této hře hrál "Brožka" František Hrabal a "pětiletého syna Vojnarky" ztvárnil Bohoušek Hrabal - čtyřletý. Jistěže to byly role "z donucení", role, které pro ně obstarala jejich hodná maminka Maryška. (Ochotníci z Nymburka později zajížděli do Polné. Tak např. 13. a 14. července 1929 byl dáván Nymburáky v Polné kus "Souboj lásky", kde pochopitelně hráli František Hrabal i Marie Hrabalová. Dobový

zápis uvádí, že bylo vybráno 2 214 Kč. "Ježto hostili obědem, večeří a večírkem nymburské hosty, byl deficit 276 Kč.")

"Ale já chtěl mít maminku tak, jako měli ostatní kluci maminku, takovou matku, ale moje maminka byla pořád jako slečna, pořád myslela na divadlo a na legraci, pořád byla neuchopitelná, pořád se mi vyvlíkala, takže jsem se k ní nedovedl přitulit, příliš mi to dalo překonávání, pořád jsem k mamince trpěl červenáním se a ruměnci," stěžuje si jinde Bohumil Hrabal. Snad už odtud pramení i jeho pozdější svérázný vztah k ženám...

Přátelé Maryšky Hrabalové jí říkali "nymburská Andula Sedláčková". A jak podotýká Karel Marysko, měla tu smůlu, že jako dívka neutekla k nějaké divadelní společnosti. Zcela jistě by se vypracovala k protagonistům našeho Národního divadla.

Maryška ale také byla znamenitou kuchařkou, vynikající a pozornou hostitelkou s francouzským espretem a neodolatelným šarmem. Její "salon" v nymburském pivovaru, kde s Francinem bydlela, ale později i v domě na Zálábí, navštěvovali velice rádi mnozí herci z Národního divadla, hostovali-li zrovna v Nymburce, ale i jinak. Četné podobanky herců první scény s věnováním Maryšce (nalezené v pozůstalosti Bohumila Hrabala) svědčí o její lásce - nejen k Thálii.

Ale maminka Maryška nejen že svoji roli odehrála na prknech nymburského divadla ochotnického spolku Hálek (založen již v roce 1860 a od roku 1877 nese jméno Vítězslava Háška), svoji roli hrála ještě daleko dříve, než začaly zkoušky. Hrabal to popisuje ve "Krasosmutnění" takto: *"Matka... Dávno před zkouškou si oblékla kostým a vzala pod paži svoji úlohu a někdy pěšky, někdy na bicyklu vyjela do městečka. Ale to už nebyla maminka, ale ta ženská, kterou bude hrát v příštím představení. A tak maminka každý večer před zkouškou chodila v modrém kostýmu náměstím, pod paží rolovanou úlohu, lidé ji zdravili, zastavovali se, tvořily se kolem maminky hloučky a matka se usmívala a vykládala o tom, co se bude hrát a kdo v té hře bude hrát."*

Už od malička, ještě v Polné se malý Bohoušek Hrabal rád toulal městečkem a bavil náhodné posluchače. V jednom rozhovoru na to Hrabal vzpomíná: *"V Polné jsem dostal krásný červený kabátek se zlatými knoflíky, našel jsem si k tomu policejní klobouk s kohoutím perím a tak jsem chodil po městečku. Byl jsem něco jako obecní dítě, jedničkou, a domů jsem chodil jen spát. Beze mne se neobešly ani pohřby, ani svatby, všude jsem musel být, všude poslouchal a hovořil."*

V Polné Bohumil Hrabal již nasával ono člověčenství, spektákl života obyčejných lidí, u kterých nacházel svým "diamantovým očkem" perličku

na dně. Všechny ty příběhy se v něm kulminovaly, propojovaly a vrstvily.

Předvádět se začal i v obecné škole, komediantství se mu stalo formou i pozdější. „*Jsem tak trochu herec a trochu šmírák lidského hovoru...*” řekl jindy Hrabal. Jak píše F. Nietzsche: *Zur Kunst gehört ja auch Schmierenkomödiantentum...* A to byla přesná poloha Hrabalova „komediantství” a předvádění sebe sama v pozdním věku. Schmierenkomödiantentum... Jeho vnitřní svět, jak ho často měli možnost poznávat návštěvníci Hrabalova stolu v pražské pivnici U zlatého tygra, ale i jinde, byl zakryt ironií a komediální maskou, ve společnosti se stával Gargantuou, hrál podivuhodné divadlo, kterým se předváděl nejen sám sobě, ale i těm druhým, A bavil tím ty druhé, ale i sebe. Často své herectví podtrhnul i oblečením - ruskou papachou, kostkovaným baretem s červenou bambulí...

V Hrabalově knize „*Harlekýnovy milióny*” Maryška, již v důchodu, své herectví sumarizuje: „*A tak já, ta, která dovedla prožívat tolik typů ženy, někdy s velkou námahou dovedla rozeznat a oddělit od toho, co jsem hrála, to, co jsem žila.*” Ani Hrabal na tom nebyl lépe - příběhy a události, které se staly jemu, vkládal literárně do úst jiným a události i příběhy jiných nechával prožívat sám sebe.

„*Víc než čtvrt století jsem hrála v divadelním spolku ochotníků divadlo,*” pokračuje stárnoucí Marie Hrabalová, „*za to, že jsem sehrála více než šest set představení, jsem dostala diplom a velký prsten, do kterého bylo vyryto poděkování.*”

Bohumil Hrabal byl poctěn zástupy čtenářů, vydáním jeho knih téměř po celém světě a převážně v zahraničí nejvyššími literárními cenami. Z jeho polabské trilogie „*Městečko u vody*” jako by byla magnetickou silou Země zpět vtažena z Nebes přímo na jevištní prkna i maminka Bohumila Hrabala Marie Hrabalová, tentokrát v rozličných divadelních adaptacích Postřižín, Harlekýnových miliónů, Krasosmutnění... Maryška, dopřávající si tohoto nadpozemského luxusu, kterak z duhových výšin může pohlédnout sama sobě do pozemské tváře, kterak ty jiné ochotnice, ty jiné herečky, kterak ji to ztvárňují. A prsten, do kterého bylo vyryto dávné poděkování, se pootočil a zaleskl v jiném úhlu...

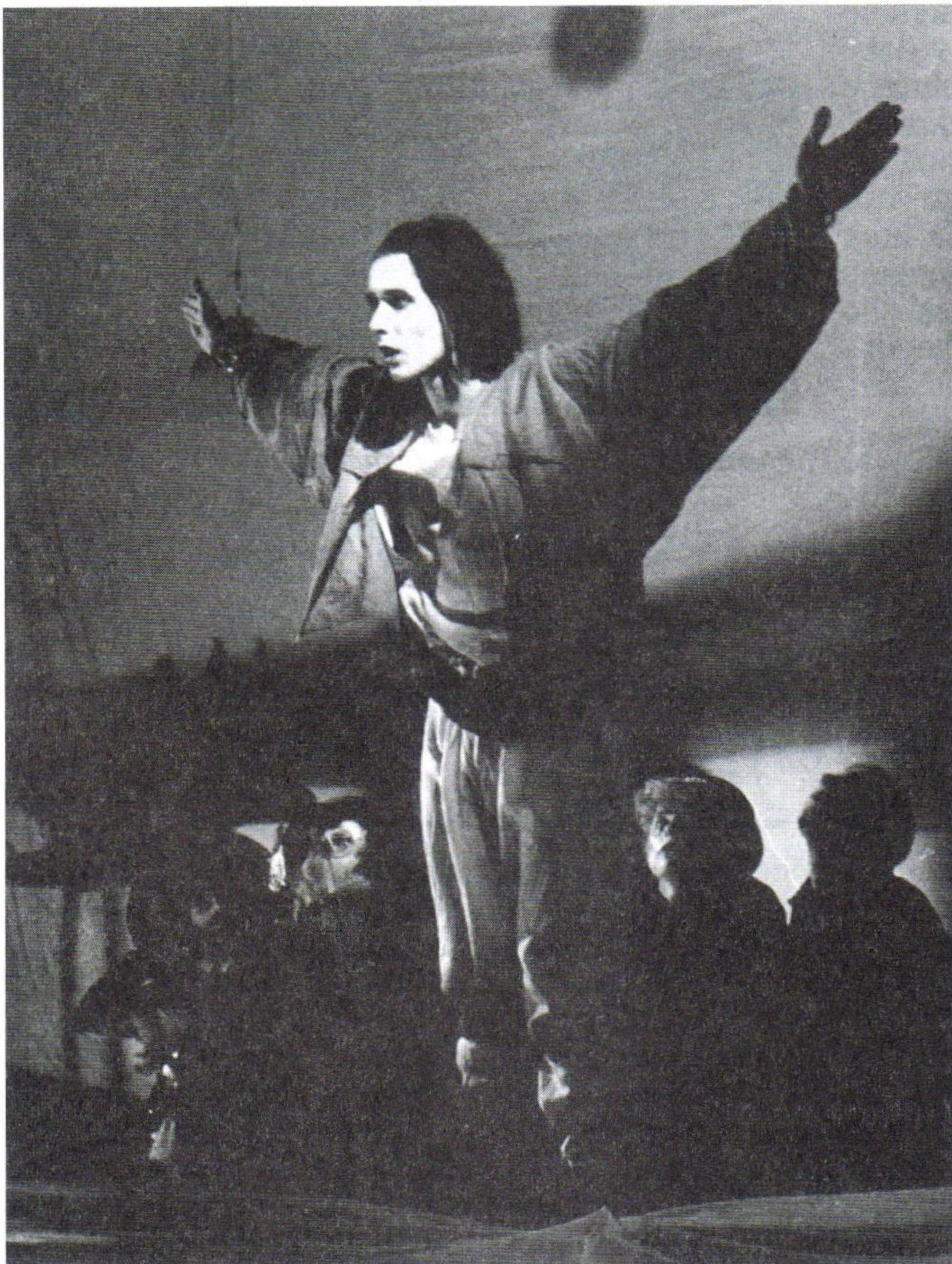
Tomáš Mazal

Převzato z časopisu
Nymburský pábitel č.0/1998.

Zapamatujte si to jméno:

Petr Lébl

Mám před sebou tři fotografie - na té první - na obálce knihy Vlasty Smolákové a Egona L. Tobiáše Fenomén Lébl z roku 1996 - je muž či spíš ještě chlapec otevřeného pohledu a pouze rty naznačují lehkou plachost. Na druhé, z prvního čísla Divadelních novin tohoto roku, která doprovází článek Věry Ptáčkové výstižně nazvaný Tragické tíhnutí k absolutnu, je mladý muž, jehož tvář je poznamenána stíny utrpení. Třetí, momentka z divadelního zákulisí na obálce měsíčního programu Divadla Na zábradlí na únor 2000, je pohledem na zemdlého člověka, unaveného na smrt. A pod ní: „... Já jsem taky jenom člověk”. Ecce homo. Nevím, zda i ta poslední fotografie v programu byla Petrovým přáním. Svůj dobrovolný odchod ze života v milovaném divadle připravil pečlivě, zrežíroval ho promyšleně. A podobně jako u jeho inscenací tušíme za každou jeho jednotlivostí mnohost dalších skrytých významů, které nedohlédnem. Jen úsměv a smích z nás tentokrát nevyhloudí. Spíš ustrnutí, smutek a pocit ztráty, které mrazí.

Petr Lébl jako Andronic ve své inscenaci podle novely Mircea Eliada *Had* v pražském souboru *Jak se vám jelo*. Foto: archiv FEMAD 1987

Petr Lébl se narodil 16. 5. 1965, zemřel 12. 12. 1999.

Anglický divadelní kritik Ian Herbert ve svém článku o festivalu Divadlo 94 v Plzni, kde byla uvedena Petrova inscenace Racka (v anketě Divadelních novin i Světa a divadla za rok 1994 poprvé získala titul Inscenace roku, i když v české divadelně kritické obci vzbudila nebývalé rozpory a bouře vášní), vyzval čtenáře časopisu *Lighting and Sound International*: „...zapamatujte si to jméno: Petr Lébl” a označil ho za skutečný objev festivalu, nebezpečný a velmi vzácný režijní talent. Německá kritička psala o představení jako o oživujícím šoku. Jako oživující šok zapůsobil o devět let dříve dvacetiletý Petr Lébl i v amatérském divadle, když se svými přáteli a souborem Doprapo uvedl Vonnegutovu Grotosku. Provokovala nezávazností, sebevědomím, opojnou barevností, sarkasmem i netajenou touhou vše nezměnitelné zničit. Nešlo o chudé divadlo, o sdělení témat a názoru jako v dosavadním autorském divadle. I ta hřívivá hra s mnohovýznamostí byla nesnesitelně provokující.

I když s počtem inscenací a cen rostl počet těch, kteří obdivovali jeho divadlo především pro jeho hravost a imaginaci - asi skutečným vrcholem jeho tvorby byla inscenace Čechovova *Ivanova* -, stále mu mnozí upírali, že jeho tvorba je obrazem soudobého života, že jeho extrémně stylizované postavy jsou pevně ukotvené nejen v tématu hry, ale jsou i v obrazivém slova smyslu našimi současníky. Nedělal si iluze - ani o postavách ani o současníkch; ale měl je rád. Byl přesvědčen, že v divadle netřeba opakovat objevené a za každým obrazem, situací, hledal další význam, obraz, smysl. Znovu a znovu. A my jsme radostně, s nadšením a nedostatečně klopýtali za jeho fantazií. Platí to i o poslední - opět šokující a rozporně přijaté - inscenaci Čechovova *Strýčka Váni*.

Toužil po dokonalosti a tíhnul k absolutnu. A to je zničující.

V Petru Léblu amatérské divadlo ztratilo upřímného obdivovatele a láskyplného přítele. V českém divadle konce dvacátého století se stal tvůrcem epochy.

Vítězslava Šrámková

Redakce AS hovoří s prezidentem světového výboru AITA/IATA panem J. Lemairem

Patrně nejvzácnějším hostem loňského 69. Jiráskova Hronova byl čerstvý (byl zvolen 18. července 1999) prezident světové nevládní organizace amatérského divadla AITA/IATA pan Jacques Lemaire z Francie. Byla to pro něj první oficiální zahraniční návštěva. Přijel se podívat na své krajany a chtěl se na vlastní oči přesvědčit, jak vypadá jeden z nejstarších divadelních festivalů na světě. Ostatně, dodal k tomu, "možná, že je vůbec nejstarší". Zajímala ho však i současná podoba českého amatérského divadla. Pan prezident ví, že v České republice má divadlo, podobně jako v jeho rodné zemi, velkou tradici a má pocit, že u nás bylo hodně "výrazem myšlenek a citění". Na 70. JH se nedostane, neboť bude na Světovém festivalu dětského divadla v Japonsku. Pan Lemaire je díky své civilní profesi velmi zaměstnaným mužem. Má patent na motor s ekologickým spalováním. Samozřejmě AS využila příležitosti a zeptala se ho jednak na současné francouzské amatérské divadlo, jednak na jeho představu o koncepci činnosti AITA/IATA. Věřím, že odpovědi budou čtenáře časopisu zajímat.

Jak vypadá současná organizační struktura amatérského divadla ve Francii?

Odvíjí se od územně správního uspořádání země, které vzniklo v době Velké francouzské revoluce. Zahrnuje departmenty (zhruba na úrovni okresu). Z administrativního hlediska je jich 96, z hlediska členění divadelní organizace 40. Dalším územním článkem je kraj. Těch je 22, pro naši potřebu jich funguje 11. Dění řídí Federace francouzského amatérského divadla. Jejím rozhodujícím článkem je generální shromáždění, v němž zasedají zástupci jednotlivých okresů a krajů. Při pohledu z dálky to vypadá jako bývalý sovětský systém. Není to však tak centralizované. Každé rozhodnutí vychází z požadavků základny a jsou především respektovány požadavky krajů. Z vnějšího pohledu jde o jednu organizaci, ale při pohledu zevnitř je klíčové dění v regionech. Největší festival Zlatá maska je pořádán federací, ale v těsné spolupráci s regiony. Ostatní aktivity pořádají regiony. Ty mají ostatně větší šanci získat finanční prostředky než federace.

Existují ve Francii výběrové festivaly? Přesněji řečeno, ptám se, zda mezi nižšími a vyššími festivaly existuje nějaká návaznost?

Každý územní článek má své festivaly. Např. okres, jemuž předsedá moje paní, pořádá 4-5 festivalů různého zaměření. Jsou to nevýběrová setkání, která také umožňují vystoupit s nehotovou inscenací, již posoudí skupina expertů. Jejich rady poslouží tvůrcům k dokončení díla. Pokud soubor projeví zájem, má možnost domluvit se s odborníkem i na dlouhodobější spolupráci. Na druhé straně tato okresní setkání slouží jako výběrové síto pro kraje, které nominují na celostátní festival Zlatá maska. Je to v současné době jediný festival, kde se udělují ceny. Neskrývám, že přináší problémy při přípravě,

i v období po něm. Nevybrané soubory se cítí poškozeny, podobně jako ty, které nedostaly cenu. To je myslím vysvětlení skutečnosti, že postupové festivaly nepořádáme.

Obrátíme náš rozhovor k organizaci AITA/IATA. Často se čeští divadelníci ptají, k čemu jim tato organizace slouží a proč je důležité, aby Česká republika byla jejím členem. Říkají "i bez ní máme možnost hostovat v zahraničí". Jak by jim odpověděl vrcholný představitel AITA/IATA?

Mně také tuto otázku kladou francouzské soubory. Mají pocit, že věci běží a že spolupráce se zahraničím je samozřejmostí. AITA/IATA je pro mně něco jako pojištění či pojistka. Tu přece také, dokud dům nevyhoří, vlastně nepotřebujeme. Představme si, že AITA nebude. Skupiny s dobrými kontakty vytvářejí jakýsi klub. Např. soubor z Hronova si jistě může snadno dohodnout výměnu se skupinami, které na festivalu hostují. Termín klub je anglický a má v sobě jistou uzavřenost. Když jsem nahlédl pod pokličku dění v AITA, bylo patrné, že i ona je jakýmsi klubem. Umožňuje např. panu Koizumimu, aby jako jediný reprezentoval japonské divadlo v zahraničí. Ale co ti ostatní? S panem G. Villersem z Belgie a se

souborem z Monaka jsme vypracovali systém pozvání na Světový festival do Monaka jako vzor pro pořadatele dalších mezinárodních festivalů. Jeho principem je, že o účasti nerozhoduje pouze pořadatel z místa, ale jde o objektivní výběr. U Monaka je to smíšená komise AITA, která ve spolupráci s pořadatelem z Monaka vypracuje podmínky účasti a rozešle je národním střediskům AITA. My doufáme, že ta u sebe udělají seriózní výběr.

Myslím, že jde o víc než o pouhé doufání. Pro výběr na minulé Monako muselo České středisko předložit dokumentaci o objektivitě výběru v zemi...

Máte pravdu, kritéria byla hodně přísná. Navíc o názor také žádáme vedení regionální sekce AITA. To vše dává daleko větší šanci pro otevřenost AITA. Ve Francii máme v současné době cca 30 dobrých souborů, do zahraničí posíláme pouze několik z nich.

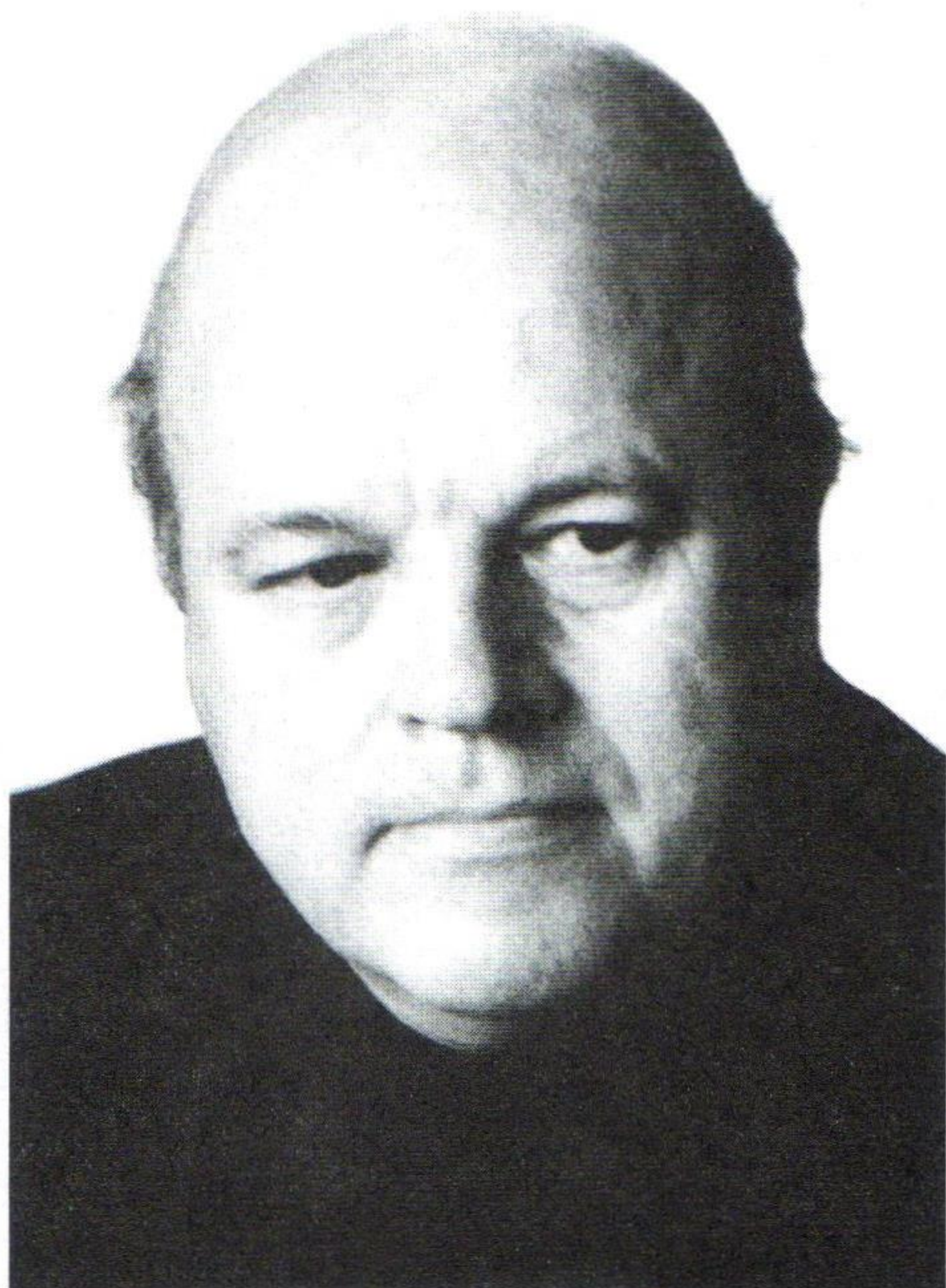
Platí tedy zásada, že na prestižní akce v zahraničí vybírá federace?

Určitě. To ale neznamená, že bilaterální vztahy nemohou existovat. Můj předchůdce ve funkci T. Hauger prosazoval, aby se tento systém doplňoval. Pokud jsou v něm zastoupeny obě tyto skupiny, pak umožní věci zhodnotit a dát jim náležitou váhu. Měl jsem velkou radost, když jsem se na Světovém kongresu v Maroku dozvěděl, že další festival Středoevropské sekce bude

právě v Hronově. Samozřejmě to přinese řadu problémů, ale na druhé straně se všechny reflektory obrátí právě sem, a to není nevýhodné.

Na co se ve své funkci především chcete zaměřit?

Myslím, že největší problémy jsou ve vzájemné komunikaci. Všechno jde prostřednictvím sekretariátu v Tallinu, a občas to není v pořádku. Představuji si, že více aktivity vyvinou prezidenti národních středisek, tj. oni musí být spojkou AITA/IATA ve své zemi. Prostřednictvím ideje malých festivalů v červnu 2000, které dohromady vytvoří světový festival, chceme přispět k prohloubení kontaktů mezi festivaly na celém světě. AITA je organizace na federálním principu a záleží na vkladu každé členské země. Samozřejmě, že země s obrovskou tradicí amatérského divadla, jako je Česká republika či Německo a Francie, patrně do společenství přinášejí

Jacques Lemaire na snímku I. Mičkala z JH '99.

více než jiné a asi více dávají než dostávají. Na druhé straně můžete být hrdi na to, že ve světě amatérského divadla tolik znamenáte.

Takže amatérské divadlo může hodně udělat pro image republiky v zahraničí...

Přesně tak. Říkám, ukaž mi, jaké děláš divadlo, a já ti řeknu, jaký jsi. Jistě, základní emoce - láska, nenávisť, touha po moci, strach, které jsou základem dramatických her, jsou stejné, ale způsob jejich zobrazení se liší podle toho, v jakém kulturním prostředí působí. Byl bych rád, kdyby na světové festivaly posílaly členské země autentická představení, nikoliv inscenace tzv. vývozní, udělaná pouze pro tuto příležitost. V Maroku jsem potkal delegátku z Izraele, která pracovala se skupinou palestinsko-izraelskou. Právě divadlo má úžasnou sílu a dokáže spojit lidi dvou znepřátelených národů. Budu se snažit tomuto projektu pomoci a upozornit na něj např. OSN. Chtěl bych se také zmínit o práci s dětmi a mládeží. Mladá generace touží daleko víc než my dospělí po cestování. Svět však nejvíce poznávají ze seriálů a filmů americké televize. Je třeba hledat prostředky, jak to kompenzovat. Myslím si, že nejlepším způsobem je setkání mládeže z různých zemí na divadelních dílnách. Při společné práci se poznají a něco vytvoří.

Zdá se mi, že AITA/IATA je chudou organizací...

S lítostí Vám musím dát za pravdu. Bez subvence vlád severských zemí (právě však končí) bychom byli ještě chudší. Přivítali jsme, že estonská vláda na pět let pronajala bezúplatně prostory pro sekretariát v Tallinu. Členské příspěvky jdou na provoz a především na informace. Každý z činovníků, včetně mne, si své cesty platí. Když říkám já, mám na mysli subvenci francouzské vlády a mé osobní prostředky.

Znamená to tedy, že francouzská vláda Vás chápe jako svého kulturního vyslance?

Pokud jde o prestiž, pak ji potvrdil samotný ministerský předseda. Současně mi však před dvěma lety oznámil, že vláda musí šetřit a škrtne tedy tuto malou položku, tj. moji subvenci. Rozhodl jsem se, že to tak nenechám. Napsal jsem různým ministerstvům. Postupně mi odpověděla, že ji nemohou finančně podpořit. Pak jsem napsal přímo prezidentovi republiky. Popsal jsem situaci a sdělil, že pokud se něco nestane, podám demisi. Věc se vrátila zpět na stůl premiérovi a ten určil jako kompetentní ministerstvo pro mezinárodní spolupráci. Dostal jsem roční subvenci 30-50 tis. franků. Patrně tato úřední procedura stála mnohonásobně víc než kdyby mi peníze dali rovnou. Na druhé straně mám v ruce oficiální papír a lépe mohu oslovovat sponzory.

Pokud jde o mezinárodní kontakty, existují v podstatě dva typy. Jednak jde o akce typu setkání, kde je důležitá lidská stránka. Druhou variantou jsou akce, které podporují rozvoj umělecké kvality amatérského divadla. My s tím občas máme problém, neboť kvalita je pro nás důležitá, takže chceme zvát, ale pouze kvalitní inscenace, tj. takové, které jsou inspirací a podnětem pro české divadelníky. Co si myslíte o tomto dilema?

Když se koncepčně uvažuje o mezinárodních stycích v oblasti amatérského divadla, je potřebné vzít v úvahu obě skupiny. Pro mne je za prvé důležitá umělecká kvalita, a za druhé schopnost díla komunikovat se zahraničním divákem. Např. slovenské představení v Maroku bylo určitě velmi kvalitní, ale bylo uzavřené do sebe a na rozdíl od českého vůbec s divákem nekomunikovalo. Je to i věc metráže kusu i prostředků. Pokud tím hlavním je slovo, nikoliv obraz, jsou možnosti komunikace obtížnější. Líbí se mi, že v ČR existuje České středisko AITA/IATA jako platforma, která má přehled o situaci v republice a může proto kvalifikovaně doporučovat kvalitní inscenace na prestižní akce.

Děkuji za rozhovor.

Připravila Lenka Lázňovská

(Poznámka: Redakce AS děkuje za skvělé tlumočení panu Jaroslavovi Provazníkovi, vedoucímu katedry výchovné dramatiky DAMU).

Prostředí revoluce na Slovensku

V minulém roce jsme se několikrát věnovali situaci na Slovensku. Téměř deset let po listopadu se zde ledy hnuly. Amatérští divadelníci si uvědomili, že právě oni jsou subjektem, který se v dialogu s odborníky, odbornými pracovníky Národního osvětového centra, regionálních osvětových zařízení, musí pokusit o znovudefinování obsahu a pravidel divadelního života na Slovensku. V říjnu 1999 vydala skupina, v jejímž čele stály špičky současného slovenského nejen amatérského divadla Jožo Krasula, Silvo Lavrík a Karol Horvát (do úplnosti chyběli pouze Michal Babiak a Anka Gamanová), Senickou iniciativu (akce se zrodila na Festivalu mladého divadla v Senici). Její podstatou je návrh organizace postupových soutěží a dalšího rozvoje neprofesionálního divadla na Slovensku. Rekneme rovnou, že návrh v mnohém představuje radikální řešení.

Pokud jde o organizaci přehlídek, pak se návrh snaží strukturu zpřehlednit organizačně i ekonomicky. Revolučním řešením je návrh na zrušení druhového členění na nižších úrovních, přičemž mimo zůstávají pouze loutky, s nimiž návrh jaksi nepočítá. Jak okresní přehlídky (tzv. regionální), tak krajské by měly mít podobu scénické žatvy. Přihlásit se mohou činoherní inscenace, alternativní, divadla poezie, dětské kolektivy, skupiny pohybového divadla a pantomimy. Okresy mohou výběr uskutečnit buď formou přehlídky nebo přímým doporučením. Programovou radu krajské přehlídky jmenuje celoslovenská rada, o níž bude řeč dále. Tato rada jmenuje také lektorský sbor přehlídky, který vybere soubory na druhové celostátní přehlídky, přičemž určení druhu je v kompetenci lektorů. Nebudou se udělovat žádné ceny a přehlídka by měla mít důsledně pracovní charakter, tj. samozřejmou součástí budou dílny a semináře.

Druhové celostátní přehlídky by měly nahradit nefungující kategorizaci. Právo účasti bude mít maximálně deset inscenací nominovaných na krajské žatvě. Také lektorský sbor těchto přehlídek bude jmenovat rada. Nebudou vyhlašováni vítězové a nejvyšším oceněním se tak stane postup na scénickou žatvu v Martině. Program přehlídek stanoví programové komise jmenované radou. Jak krajské, tak celostátní přehlídky lze pořádat pouze na základě licence udělené ředitelem NOC na návrh rady. Velkou novinkou je omezení počtu celostátních přehlídek - činoherní divadlo (střídavě Spišská Nová Ves a Liptovský Mikuláš), dětské divadlo (Čadca a Šaľa), festival divadelních přesahů (Senica, příp. vítěz konkurzu), nonverbální divadlo a divadlo poezie (Dolný Kubín a Liptovský Mikuláš), tradiční a venkovské divadlo (Šurany a Trebišov).

Završením sezóny bude Scénická žatva v Martině. V oficiálním programu budou prezentovány inscenace z celostátních přehlídek, v neoficiálním programu pak nominované z dalších tematických a žánrových přehlídek (max. 7), profesionální soubory a hosté ze zahraničí (max. 5). Automatický nárok na postup by měl vítěz Prémie MK za tvůrčí čin roku, která je na SZ udělována. Takže např. letos by automaticky vystoupil soubor z Dolného Kubína bez ohledu na kvalitu své nové produkce. Lektorský sbor dále vybere inscenace, které jsou hodny vystoupit v Slovenském národním divadle a reprezentovat v zahraničí (patrně zatím bez zřetele na konkrétní festivaly a pozvání).

Pokud jde o vnitřní organizační strukturu slovenského amatérského divadla, pak návrh počítá s tím, že nejvyšším orgánem bude Konference neprofesionálního divadla, která se bude konat 1x za tři roky. Na ní bude tajným hlasováním zvolena Celoslovenská rada pro neprofesionální divadlo, také na funkční období tří let. Bude mít 15 přímo volených členů: 2 zástupce NOC, po 4 zástupcích občanských sdružení divadelníků s celostátní působností (ADÚ, ZDOS, STD), po 1 zástupci Rusíni a Ukrajinci a Maďaři. Radu bude jmenovat NOC, centrum bude rovněž hradit všechny náklady spojené s její činností (včetně telefonů, cestovného apod.). Časopis Javisko se stane tiskovým orgánem rady. Rada jmenuje 24-členný lektorský

KUKÁTKO
DO
SVĚTA

sbor s působností na jednu sezónu, tito lidé vytvoří lektorské sbory, počínaje krajskými přehlídkami, až po Martin. Povinností každého člena sboru je zúčastnit se nejméně třetiny krajských přehlídek a jedné celostátní. Poradní sbory NOC budou zrušeny a nahrazeny radou a jejími sekci. Rada se stane poradním orgánem ředitele NOC, s pravomocí navrhnout všechno podstatné pro organizaci amatérského divadla na Slovensku. Vedoucí divadelního oddělení NOC bude tajemníkem rady, s úkolem uplatňovat v praxi všechny návrhy rady. Rada přebírá také zastupování Slovenska v AITA/IATA.

Návrh byl probírán na několika poradách NOC, MK SR a Senické iniciativy, která se zaštiťovala údajnými českými zkušenostmi. Prý to takto u nás funguje. Permanentní dialog skončil celoslovenskou konferencí, konanou 27. listopadu 99 v Žiari n. H.

Konference potvrdila organizaci postupových přehlídek amatérského divadla na Slovensku (8 krajských žatev, 5 celostátních druhových přehlídek s dvěma nominacemi na Scénickou žatvu v Martině). Byla zvolena Rada pro neprofesionální divadlo na Slovensku, která je zároveň přípravným výborem pro ustavení občanského sdružení. To se bude ucházet o vstup do Slovenského střediska AITA/IATA a redakční rady Javiska. S divadelním oddělením a vedením NOC bude rada rokovat o poradních sborech za přítomnosti jejich členů. Rada se bude rovněž ucházet o zastoupení v komisích státního fondu Pro Slovakia. Konference se vyslovila za zachování regionálních osvětových středisek (MK SR uvažuje o jejich zrušení) a připojila se k dopisu adresovanému poslancům Slovenské národní rady, žádajícího o přidělení účelově vázaných prostředků pro amatérské divadlo. Vyzvala rovněž ke svolání teatologické konference, zaměřené na vyjasnění pojmů a termínů v oblasti amatérského divadla. Pod usnesením je podepsán Silvo Lavrík.

Sečteno a podtrženo: Senická iniciativa vyvolala zájem orgánů, médií o amatérské divadlo na Slovensku (různým formám se prý na Slovensku věnuje více než 5000 občanů). To není málo. Dala podnět k uvažování, čím nahradit léta nefungující systém kategorizace. Zda budou fungovat krajské scénické žatvy, se uvidí. Rozhodně to však ušetří spoustu peněz a sil. Pokud jde o zastupování divadelníků a hájení jejich zájmů, pak se z revolučních pozic a postojů, k nimž samozřejmě patří i názor, že pouze my máme pravdu a ostatní se musí přizpůsobit, iniciátoři vrátili do reality. Založí občanské sdružení s právní subjektivitou a pokusí se ve volné soutěži s ostatními si vydobýt postavení primuse. Upustili tedy podle mého názoru od ne-realizovatelného návrhu být poradním orgánem, který však bude rozhodovat. Pod stůl padly i další snové vize, např. na ustavení jednotného sboru lektorů s roční neplacenou dovolenou. Jinak se to totiž stihnout nedá.

Začalo to radikálními požadavky a skončilo prostřední revolucí. Čas ocení její kvality a ukáže, zda skutečnou revolucí byla. Přeji slovenskému amatérskému divadlu, jehož si vážím, aby odpověď byla kladná.

Lenka Láznovská

JAK JSEM REŽIROVAL V CARACASU

Koncem prosince roku 1998 a v lednu jsem s venezuelským souborem Teatro San Martín de Caracas nazkoušel inscenaci aktovky Václava Havla Vernisáž. Kousek jsem si vybral na základě výslovného přání vedení divadla reprezentovaného dramatikem Gustavem Öttem, a vyjádřeného nějak jako: Havel, nejlépe nějaká z jeho "Vanek plays" pro malé obsazení.

Je zvykem pohlížet na texty žijících autorů tak nějak v kontextu toho, co všechno víme o nich, jejich světě a o motivech, které je mohly vést psát zrovna takhle, také je zvykem nálepkovat texty a pak je dělat tak, jak se na takto onálepkované kousky sluší inscenovat. O textech Václava Havla to vlastně platí dvojnásob. Nejsem imunní proti podobným nutkáním a vždycky je pro mne taková zkušenost s textem někoho, koho se domnívám znát, pořádným oříškem. Dokonce musím říct, že kdybych měl dělat něco od Havla u nás, asi se na to vykašlu. Mě se ty hry líbí, nejraději mám Pokoušení, ale prostě bych se nedokázal asi odpoutat od toho, že je to hra napsaná někým, jehož život je věcí veřejnou. Bůhví, jestli bych se byl schoopen odvážít nějaké té vlastní myšlenky.

Tahleta Venezuela mi vlastně pomohla splnit přání. Vernisáž je z těch krátkých věcíček má nejoblíbenější a Havla tam nikdo nezná. Někteří - i docela vzdělaní lidé, kteří zde vystudovali na herectví a byli schopni napsat stopadesátistránkovou fundovanou dizertaci - neslyšeli dokonce nikdy ani to jméno. Někteří tuší, že je to nějaký evropský prezident jedné z těch zemí, co byly dříve v Rusku, někteří dokonce nepopletou Polsko a naši zem, jsou i tací, kteří vědí, že jsme ti, co se bez války rozdělili se Slováky, ale opravdu jsem tu nenarazil na člověka, který by nebyl předem informován o projektu tohoto představení. Prostě (nemyl se, český člověče, věčně pyšný na své češství) pole neorané.

To mne tak nějak osvobodilo, a aniž bych se snažil o nějaký "revoluční" výklad, mohl jsem si Vernisáž přečíst jako hru "mrtvého" autora. Najednou to nebylo absurdní drama napsané hrdinným autorem v době útlu, ale prostě jenom dobrá hra o životě naplněném a o životě jenom vyplněném. O vycpané prázdnotě, zbytečné skořápce, a o někom, kdo pro svoje žití nepotřebuje obal. A to je téma, které prostě platí všude.

Hodně času jsem tam strávil sledováním televize. Byt, ve kterém jsem bydlel, byl vybaven nějakým kabelovým rozvodem se spoustou kanálů a z každého z nich na člověka, stejně jako u nás, vystrkovaly rohy návody na to, jak svůj život (nehledě na obsah) co nejlépe vyplnit a vycpat. Prostě: je to tak, že žijeme ve světě, ve kterém se málokdo stará o to, zda být nebo nebýt (to je oč tu běží), ale všichni se zabývají tím zda

vypadat nebo nevypadat, zda "chovat se jako" nebo se "nechovat jako".

Jedna s osob, se kterou jsem v tom Caracasu často přišel do styku byl jeden z tamních snobů. Bydlí v lepším bytě, za ženu má děvče z (opravdu!) milionářské rodiny z USA, a vyznačuje se tím, že nikdy nebere telefon. Úplně každý, kdo se mu snaží dovolat, je konfrontován s nosovou španělštinou jeho americké choti, oznamující, že: "-en este momento no podemos atender le", tedy že nemohou to sluchátko zvednout, a člověk je vždy postaven před nutnost nahrát zprávu na záznamník, kterou si zmíněný snob vyslechne, a po vyhodnocení důležitosti takového záznamu se na něj rozhodne buď reagovat, nebo nikoli. Přitom z rychlosti, jakou reaguje na věci opravdu urgentní, je jasné, že celou dobu vlastně sedí na dosah sluchátku a jaksi implicitně předpokládá, že kdo něco doopravdy potřebuje, spolkne své výhrady k takto ponižující komunikaci a nakonec ji přijme za svou.

Tedy průsečíky by tu byly. Teď ještě najít společnou rovinu komunikace (i po technické stránce jazykové bariéry) a přečíst hru. Havel ji (tak jako každou ze svých her) zaplňuje v režijních poznámkách poměrně bohatým inventářem starožitností a jiných věcí, jimiž se snaží definovat konkrétní skutečnost místa a času zrození kusu, ale při pozorném čtení lze vypořádat, že podstata dramatického konfliktu je vlastně jinde: ve vztahu těch tří postav k životu. Rozhodl jsem se tedy se scénografkou Andreou Královou nejít cestou popisu detailů, ale extrahovat z Havlovy aktovky její esenci: dobrovolný život v pozlacené kleci naplněné bezcennými hračkami. Scénu tedy tvoří jedovatě modrý čtverec vymezující prostor tohoto dobrovolného vězení, dveřní rám označující průnik s okolním světem, nafukovací křeslo jaké se používá v bazénech, symbolizující symbiózu nepohodlí a zdánlivého luxusu a vícefunkční barokní andílek, který je zároveň ledničkou a zároveň je gramofonem, a kterému jsem zde, po zkušenostech se svým přítelem snobem, přisoudil i roli stolku pod telefon. Ten v průběhu představení několikrát zvoní a nikdy ho nikdo nezvedne. Záměrně jsem nepoužil žádnou z věcí, o které je ve hře řeč. Celou dekoraci jsme s Andreou Královou doplnili ještě o skutečnou ptačí klec, vlastně kopii té velké pomyslné okolo. Všechny rekvizity (andílek, klec, skleničky-) jsou pak zlacené a zdobené nějakým dekorem (když tady viděli nákreby, chápavě odpověděli: "Aha, koloniální vzory!", a já jsem je při tom nechal). V té velké scéně se pak tvarově opakují některé motivy z té malé klece (dětská houpačka - bidýlko, podnos se zrcadlovým povrchem - zrcátko jako hračka pro papouška a pod.).

Celá hra rozdělená autorem prostřednictvím opakujícího se textového refrénu, zakončeného podle originálu bitím sloupkových hodin na krbu na pět částí, je namísto bití hodin členěna marným vyzváněním telefonem. Hudbu jsem pak vybral v podstatě veselou a zpěvnou, totiž úryvky z jednoho Šostakovičova baletu. Celý kus

netrvá déle než padesát minut a na konci, tam kde autor nabízí k použití nahrávku Karla Gotta zpívajícího Sugar Baby Love, zní "ducducduc" zdejší (oblíbené!) odrůdy techno hudby - techno latin.

Měl jsem samozřejmě obavy z neúspěchu, jako vždycky, musím se však přiznat k tomu, že mne geografická vzdálenost úplně nezabavila zátěže, o které jsem mluvil v úvodu, a že se mi moje známá obava mísila se svazujícím pocitem odpovědnosti za venezuelskou premiéru hry autora, který přece jen není "mrtvým autorem", ale je navíc... a tak dále. To mi ale řekli až na místě (také to, že půjde pravděpodobně o druhé uvedení Havla v celé Jižní Americe vůbec, po jakési inscenaci jedné z jeho her v Argentině), a tak vlastně na leknutí ani nebyl čas.

Postřehy: divadelní život inscenace je v Caracasu podstatně kratší, než u nás - po premiéře se hraje de facto denně (jeden až dva dny je vždycky pauza), dokud chodí na hru diváci. Tomuto období se říká sezona. Sezona trvá tři, čtyři nebo také osm týdnů. Osm týdnů je velmi dlouhá sezona a svědčí o nesmírném (!?) úspěchu. Jsou ovšem kusy, které se udrží i osm měsíců! Diváci zde chodí především na nové tituly. Je velmi nepravděpodobné, že by přišli na jinou inscenaci téže hry, nejde-li o všeobecně uznávaný klasický kousek typu Shakespeara, Čechova (tady ho píše Chejov, ale čtou ho stejně jako my), Ibsena nebo Tennessee Williamse, o němž bych si však už nebyl tak jistý. Autoři tu proto píše velké množství nových her, mnoho her píše také divadelní režiséři a některé také herci. Hry se většinou zabývají něčím pro zdejší diváky atraktivním: vraždou, drogami, homosexualitou a pod. Délka sezony, po kterou je kus uváděn, obvykle také v očích diváků i velké části odborné veřejnosti vyjadřuje kvalitu předlohy.

Jestli může (jakákoli) inscenace Havlovy Vernisáže v takovém světě obstát? Myslím, že ano. Diváci jsou tu poměrně vstřícní a velmi oceňují, mohou-li se s kusem nějak ztotožnit. Viz otázka zásadně stejných problémů, které v oblasti dané tématem hry, máme.

Aktovce "Vernisáž" (v překladu "Inauguración") byl dán obchodní název "- a kde zůstala Eva?!" pro upoutávku rozhlasovou a pro upoutávku na divadelním záznamníku a "Podívej na můj nový byt" (ve španělštině "Mira mi casa nueva") pro tištěnou podobu (program, plakát-) a název původní je použit jako podtitul. Po nedlouhém naléhání jsem souhlasil se změnami jmen jednajících postav: Michal je pošpanělštěn na Miguel, Věra přišla o svůj háček a stala se z ní Vera a nakonec Bedřich, který se pošpanělštit nedá, je nahrazen španělskou verzí jiného křestního jména, které Václav Havel svému Vaňkovi dává v aktovce Audience, a totiž Ferdinand - tedy Fernando (trochu jsem se tím prohřešil proti duchu originálu - jak Bedřich tak i Ferdinand jsou u nás jména neobvyklá a snad i trochu směšná, kdežto Fernandů je tady jako housek na krámě). Jména všech ostatních osob, o kterých je v kusu řeč (Landovský,

Kohout-) jsou vypuštěna a nahrazena obecným popisem. Text překladu, který mi poskytla agentura zastupující Václava Havla, byl upraven ve spolupráci s místní dramaturžkou (director artístico) a představitelkou jedné z rolí Marií Brito (Vera) a ostatními herci (Alfonso Rey - Miguel, Alberto Alcántara - Fernando) tak, aby byly nahrazeny výrazy, které zdejšímu publiku znějí směšně.

Zkoušel jsem tak, že jsem komunikoval v angličtině (té svojí, ne zvlášť dostatečné) a částečně jsem rozuměl španělsky (tu a tam i něco řeknu). Před sebou jsem měl oba texty, španělský i český, ale sledoval jsem spíše český a také přípravu jsem si dělal nad českým scénářem. Jeden herec (Alfonso Rey) mluvil anglicky a ostatním překládal. Někdy jsem také předehrával, ale jen proto, abych předvedl fungování nějaké situace, či nějaké reakce postavy a nechával jsem na hercích, aby si to zpracovali sami. Někdy jsme si nerozuměli vůbec a pak jsem odcházel do vypůjčeného bytu jako pesimista. Někdy jsme si rozuměli výborně a odcházel jsem do vypůjčeného bytu jako optimista. To druhé přišlo dříve, protože měl-li jsem optimistickou náladu, obvykle jsem si pak koupil něco dobrého (láhev coca coly navíc, nějakou sladkost) abych to umocnil a abych se za dobrou zkoušku odměnil. Jako seabemrskáčský pesimista jsem ušetřil. Nejtěžší bylo přesvědčit divadelní zaměstnance, že nějakou věc na zkoušce už doopravdy potřebuji, protože zde vládne zákon zvaný "mañana", tedy co stačí udělat zítra, odkládá se na zítřek, co je třeba udělat dnes, odkládá se také na zítřek.

Teatro San Martín je vlastně divadlem na pomezí profesionality a amatérismu. Provoz budovy je hrazen z dotací města, stejně tak neplatí soubor nic za její pronájem. Herci jsou zaměstnanci divadelní budovy a pobírají platy jako její technici a administrativní pracovníci (což také vykonávají). Také v ní provozují množství dalších akcí, kurzů, dílen atd., takovou místní ZUŠku. Za role, které hrají, dostávají i malý symbolický honorář, nejsou však v divadle primárně zaměstnání jako herci. Lístky stojí 1000 Bs (bolívarů), což je asi \$ 1.75, tedy kolem padesáti korun. Divadlo má dva sály - pro 400 a pro 70 osob, Vernisáž se dávala v tom velkém. Divadelní budova stojí ve víceméně chudé čtvrti, na ulici San Martín, odkud také pramení její název Teatro San Martín. Taxikář z lepší čtvrti, který mne tam na přání jedné movitější osoby měl dopravit, se významně ošklíbal. Pak silně nadsadil cenu a za absolutního mlčení mne tam teprve štitivě dopravil. Mají-li tu "plný dům", je to věc, o které se mluví (nejde-li o premiéru).

Na premiéru byli zváni také členové českého diplomatického zastoupení v čele s panem velvyslancem a svoji účast předběžně přislíbili. Bohužel divadelní zaměstnanec, který měl naše pozvání aktualizovat, se na ambasádu nedofaxoval, odložil věc na zítřek (mañana) a tak jsem

KUKÁTKO DO SVĚTA

způsobil malý diplomatický konflikt, když jsem si neověřil, jestli naše pozvání k rukám pana velvyslance skutečně dorazilo.

Víceméně symbolický honorář (nedosahující ani poloviny ceny zpáteční letenky) byl jedinou odměnou, kterou mohlo divadlo poskytnout mojí osobě, kromě ubytování v bytě, patřícímu jedné osobě z okruhu divadla, a diet, které stačily na stravování v případě, že si člověk připravuje stravu doma z nakoupených (pokud možno laciných) surovin. Cestu scénografky na místo konání představení, ani jakýkoli honorář pro ni, divadlo nebylo schopné uhradit (vše, co je na scénografii nepovedené lze tedy přičíst - po právu! - mým úpravám v průběhu inscenování). Zpáteční letenku jsem si hradil sám, stejně jako náklady vzešlé rodině z toho, že mezitím v Čechách nepobírám žádnou mzdu. Za to, že za mnou na premiéru mohla přijet moje žena, vděčím svému bratrovi, který jí (tedy vlastně nám oběma) daroval zpáteční letenku pod stromeček.

Inscenace se těší také podpoře zastupitelského úřadu Venezuely v Praze vyjádřenou udělením zdvořilostních víz (klasifikace C-1, ať už to znamená cokoli) na dobu jednoho roku, kteréžto mne a mou ženu zbavilo nutnosti hrazení konzulárních poplatků a prokazování majetku dostatečného k zabezpečení cesty zpět v případě, že by se nám nepodařilo odletět domů plánovaným spojem.

Jak to dopadlo? Premiéra měla plno a velký ohlas publika. Byl jsem dotazován několika novináři a vyšlo několik pěkných článků v místních nejčtenějších listech. Inscenaci jsem však opustil a jen dodatečně jsem se dozvěděl, že prý (!) úspěch pokračoval. Je to vlastně zázrak, protože měla premiéru opravdu v nevhodném termínu: konec prosince, leden a únor jsou zde vlastně divadelní prázdniny jako u nás v létě. Herci asi (jak se zdálo z jejich dojatého loučení) spokojeni byli, vedoucí divadla Gustavo Ott zřejmě také (snažím se filtrovat ty superlativy, které jsou zde vcelku běžnou konverzační ozdobou). Koneckonců čtenář měl či bude mít možnost přesvědčit se sám (a snad tu ostudu snesu). Soubor se rozhodl s kusem navštívit dvakrát také Evropu (červenec a září 1999).

Akram Staněk

Redakce se omlouvá autorovi i čtenářům za to, že se tyto venezuelské zkušenosti nedostaly na stránky AS, když byly čerstvé. Stále se nám nedostává místa. Věříme, že nahlédnutí do tak vzdálené země a odlišného prostředí nepozbylo na zajímavosti ani s časovým odstupem.

Knížky, které mohou inspirovat

V záplavě knih o hercích či vzpomínek, kuchařek a zpovědí o životě a bývalých manželkách, které herci napsali sami, by mohla skutečným milovníkům divadla, které víc zajímá divadlo jako tvorba než drby z divadelního prostředí, uniknout produkce dvou nakladatelství, jejichž nabídka se vymyká běžnému bulváru a přitom je čtivě napsána.

Nakladatelství **Achát** vydalo v minulém roce dvě knihy o hercích, kteří patří k předním osobnostem českého divadla druhé poloviny dvacátého století. Tito téměř vrstevníci se setkali např. na prknech Městských divadel pražských. Nicméně dvě setkání jsou výmluvnější. Sešli se na přelomu ledna a února 1969 při natáčení gramofonové desky *Kde končí svět - Na paměť Jana Palacha* - společně s Janem Třískou a Antonií Hegerlíkovou, skladatelem Petrem Ebenem, básníkem Václavem Daňkem a režisérem Josefem Henkem. Jestliže toto setkání vypovídá o občanských postojích obou tvůrců, druhé je dokladem jejich společné lásky mimodivadelní. Při oslavě desátého výročí Violy v listopadu 1973 **Radovan Lukavský** vystoupil v erbovním pořadu této poetické vinárny, v Holanově Noci s Hamletem. Po jejím odrecitování pro její interprety a další diváky připravil Vladimír Justl překvapení v podobě Noci s Ofélií - nové, neznámé Holanovy básnické skladby, kterou přednesl **Václav Voska** spolu s Marií Tomášovou.

Monografie **Zuzany Sílové Radovan Lukavský** byla dárkem, jenž o pár měsíců předstihl hercovy osmdesáté narozeniny, které oslavil v listopadu minulého roku. Autorka, divadelní publicistka a dramaturgyně, se v ní velmi podrobně a fundovaně věnuje četným rolím divadelním (připomeňme slavného Obchodníka s deštěm na sklonku 50. let v Komorním divadle a Hamleta v Národním divadle, který svými 174 reprízami podstatně ovlivnil české divadlo let šedesátých), nepominí ani herecké příležitosti filmové a televizní. Pozornost věnuje i pedagogické činnosti Lukavského a životním peripetiím od dětství, které mu dalo pevný vnitřní, duchovní řád pro další životní cestu, jejíž směr záhy poznamenala válka a zvraty celého poválečného období. Rytmus knihy pomáhají dotvářet i vlastní vzpomínkové komentáře Radovana Lukavského, autorka má vše bohatě materiálově doloženo, i když by knížce prospělo, kdyby se místy dokázala zbavit méně podstatné faktografické zátěže.

Knihu **Václav Voska - Intelékt a srdce** napsala **Marie Boková**. Portrét herce, na něhož se chodilo do Komorního divadla a jenž svůj hlas v dabingu propůjčil Mastroiannimu, se čte lépe, což v žádném případě neznamená v současné době častou pokleslost. Paradoxně se zdá, že podstatný handicap přípravné práce - totiž to, že Marie Boková neměla přístup k hercově pozůstalosti - přispěl k větší plasticitě hercova portrétu. Autorka opomíná mnohé "obživné", spotřební filmové a televizní role, aby se věnovala těm nejpodstatnějším. Hojně zpovídá spolupracovníky a charakterizováním kruhu přátel vypovídá o hercově osobnosti z různých úhlů pohledu. Rozhlasový režisér Jiří Horčíčka např. připomíná, že Václav Voska měl "vox appeal", zvláštní dar hlasové přitažlivosti - takže rozhlasový archiv v Přerově nad Labem uchovává mnoho nahrávek Voskovy recitace i četby. Připomeňme spolu s Marií Bokovou, že "základní" divadelní školou nedostudovaného právníka a pozdějšího hereckého "mistra jemnosti a polotónu" byl studentský soubor vedený ředitelem reálného gymnázia A. Kulhánkem ve Slovenské ulici a slavné pražské divadélko mladých ochotníků Čin.

Režisér Karel Kříž, o jehož práci napsala studii **Jana Machalická**, zase v polovině padesátých let začínal v známém turnovském středoškolském souboru Kompas, vedeném profesorem Jaromírem Horáčkem. Jana Machalická sleduje Křížovu profesionální dráhu na domovských scénách v Liberci, Městských divadlech pražských a v Realistickém divadle - Labyrintu. Zdůrazňuje, že režisér patří ke generaci, která nepřestala vnímat uměleckou tvorbu jako výpověď o světě a zveřejnění vlastního lidského kréda. Podrobně se zabývá koncepcí a vznikem jednotlivých inscenací, vývojem Křížova režijního stylu i jeho ovlivněním spolupracovníky - dramaturgyní Vlastou Gallerovou, scénografem Jaroslavem Malinou, z herců připomeňme např. Borise Rösnera či Věru Galatíkovou. Tento "vhled", výstižné zachycení tvůrčího procesu, patří k velkým pozitivům práce a pro amatérské divadelníky může být bohatým zdrojem inspirace. Knížku vydalo nakladatelství **Pražská scéna**, které tak pokračuje v linii pozvolného připomínání předních českých režisérů (vydalo např. tři svazky ze zamýšlené pětisvazkové řady věnované Janu Grossmanovi, knížky o Petru Lébloví a Josefu Kroftovi).

Vítězslava Šrámková

DRAMATURGICKÝ POZORNÍK

JOSIF BRODSKIJ
(1940 - 1996)

Ruský básník, překladatel, esejista, nositel Nobelovy ceny za literaturu. Narodil se 24.5.1940 v Leningradě, zemřel 28.1.1996 v New Yorku. Dětství a mládí strávil v Leningradě. V patnácti letech se odhodlal k prvnímu velkému životnímu kroku, když opustil školu a rozhodl se dále vzdělávat sám. V dalších letech vystřídal nejrůznější zaměstnání od frézáře přes sanitáka až po pomocníka při geologických expedicích. Již v šedesátých letech si získal jméno v tehdejší literární společnosti, a to nejen vlastní tvorbou, ale i překlady z polštiny a angličtiny, jimiž seznamoval čtenáře s autory a básnickými směry, které byly do té doby v Rusku až na výjimky neznámé a nedostupné (například poezie anglických metafyziků 17. století či díla T.S. Eliota).

V roce 1964 byl zatčen za údajné příživnictví a odsouzen k pěti rokům nucených prací na severu Archangelské oblasti. Na přímluvu řady významných osobností, mezi nimiž byli i umělci jako Achmatovová, Čukovskij, Maršak a Šostakovič, mu byl trest snížen na osmáct měsíců. Po návratu do Leningradu měl Brodskij zakázáno publikovat (několik básní mu vyšlo v nelegálním moskevském časopise *Sintaksis*, v zahraničí se jeho verše objevily např. v časopise *Russkaja Mysl*, *Novoje Russkoje Slovo* a v novinách *Grani*) a v roce 1972 byl vládou donucen natrvalo opustit Rusko a odcestovat na Západ.

Po pobytu ve Vídni a Londýně odcestoval Brodskij do USA, kde záhy získal americké občanství. Zde přednášel na univerzitách (Berkeley, New York, Massachusetts aj.), psal básně, eseje, překládal. V roce 1987 se stal laureátem Nobelovy ceny za literaturu. Bez ohledu na vážné zdravotní problémy nikdy neměnil svůj životní styl a nepřestal tvrdě pracovat. Dokázal překonávat všechny překážky bez sebemenšího projevu slabosti, zatrpklosti či nevole. Obdivoval starověké mudrce, povznesené nad všechny formy utrpení i blaha, a sám jako jeden z mála dokázal žít podle jejich vzoru až do konce svých dní.

Dílo: *Stichotvorenija i poemu* (Básně a poemu), New York 1965; *Ostanovka v pustyně* (Štánice v poušti), New York 1970; *V Anglii, Michigan, Ann Arbor* 1977; *Koněc prekrasnoj epochi* (Konec nádherné epochy), Michigan, Ann Arbor 1977; *Časť reči* (Slovní druh), Michigan, Ann Arbor 1977; *Less Than One* (Méně než jeden), New York 1979; *Rimskije elegii* (Římské elegie), New York 1982; *Novyje stansy k Avgustě* (Nové stance Augustě), Michigan, Ann Arbor 1983; *In a Room and Half* (Jeden a půl pokoje), New York 1986; *Uranija* (Uranie), Michigan, Ann Arbor 1987; *Mramor*, Michigan, Ann Arbor 1988; *Časť reči - Izbrannyje stichotvorenija i poemu* 1962-1989 (Slovní druh - vybrané básně a poemu 1962-1989), Moskva 1990; *Cholmy* - *Bolšije stichotvorenija i poemu* (Vršky - větší básně a poemu), S. Petěrburg 1991; *Naberežnaja něiscelimych* (Nábřeží nevyléčitelných), Moskva 1992; *Sočiněnija Josifa Brodskogo, sv. I-III, Díla J. Brodského, sv. I-III*, S. Petěrburg 1992-1994; *Izbrannyje stichotvorenija* (Vybrané básně), Moskva 1994; *Presečennaja mestnost'* - *Putěšestvija s komentarijami* (Členitá krajina - cestování s komentářem), Moskva 1995; *V okrestnost'ach Atlantidy* - *Novyje stichotvorenija* (V okolí Atlantidy - Nové básně), S. Petěrburg 1995.

Mramor

Přeložila: Martina Castiellová z ruského originálu vydaného nakladatelstvím Ann Arbor v Michiganu v roce 1988.

Osoby: Tullius (40-45 let), Publius (30-35 let)

Místo děje: moderně zařízená cela v daleké budoucnosti.

Autor situuje hru do "druhého století po našem letopočtu", do cely pro dva, jejíž podoba evokuje něco mezi garsoniírou a kajutou kosmické lodi. Toto vězení se nachází uvnitř vysoké ocelové věže, umístěné asi kilometr nad řekou Tiberou v Římě. Uprostřed cely se tyčí sloup v dórskému slohu. Je to vnější část šachty, v níž je instalován výtah, fungující na principu váhy. Sloup prochází celou věží jako její osa - vše, co se během hry objeví na scéně, a vše, co z ní mizí, přichází a odchází otvorem v tomto sloupu. Je to zkrátka něco mezi výtahem a odpadní šach-

tou. Z věže není úniku. V její spodní části je kruhadlo a pod ním krokodýli. Celé toto zařízení je řízeno na základě nejnovějších vědeckých poznatků počítačem. Týká se to např. i jídelníčku. Jídla se opakují až po 240 letech. Strava je vyvážená a v rámci lidského života se žádný pokrm neopakuje. Podobně je to se vším jak v tomto vězení, tak v životě římského impéria na Zemi. Počítače řídí i to, aby 3% populace dostalo doživotí. Nejde však o tresty za konkrétní skutky, nýbrž o jakousi daň lidstva. Nástup do vězení je řízen počítačem a není náhodný. Je to ve chvíli, kdy např. muži leze žena na nervy, kdy téměř všechno už ztrácí smysl, kdy naopak slovo doživotně začíná mít smysl.

Hra je dialogem dvou mužů, žijících v tomto římském vězení, z něhož lze komunikovat pouze telefonicky s prétozem, tj. se svrchovaným správcem tohoto společenského zařízení. Vězni mohou prétoza o cokoli požádat a ten jim vyhoví podle daných instrukcí. Ty jsou založeny na tom, že co výtah vyveze do cely, to musí být váhově vyváжено čímsi jiným. Například když jeden z vězňů "odejde" odpadní šachtou, je za něj výtahem dopraven jiný. Vládnoucí společenský mechanismus staví na filozofii, která je Tulliem charakterizována takto: "Dny utíkají! To je všechno. Ať děláš, co děláš, stojíš pořád na místě a dny ubíhají. Hlavní je čas. Tak nás to učil Tiberius. Ukolem Říma je splynout s Časem. V to tkví smysl života. Zbavit se sentimentů. Nechat všech těch keců o ženských, dětičkách, lásce, nenávisti. Oprostit se od myšlenek o svobodě... Jen tak splyneš s časem. Neboť kromě Času tady nic nezůstane. Pak se nebudeš muset ani pohout, a půjdeš s Časem... Ty sám budeš hodiny. Ne ten, kdo se na ně dívá... Nezáviset na Čase - to je svoboda."

Tullius je vzdělanec - asketa, Publius je prostý muž - požitkář. Tato rozdílnost je výchozím nervem jejich dialogů, ať se týkají nejzákladnějších fyziologických potřeb člověka, umění, vědy a techniky, politiky, světovlády, či filozofických otázek lidské existence, vztahu času a prostoru, věčnosti a pomíjivosti. Hrdinové hry se pohybují v hypermoderní době monitorované kamerami a obrazovými záznamy reality, a to tak, že ani pohled z okna není skutečností, ale jejím záznamem. Žijí v době, která zrušila letopočty, čas se stává nevýznamným, nepočítá se. Stejně je to s prostorem. "Smysl impéria... je v tom, že zbavuje prostor smyslu...když už bylo tolik dobyt, je všechno jedno...neboť to není člověk, kdo si podmaňuje prostor, ale naopak prostor využívá člověka. Prostor je neodvratný." Tullius i Publius, každý po svém, touží uniknout z takto uspořádaného světa, jehož dokonalým prototypem je věž, ve které jsou uzavřeni. Jejich unikání má rozdílné projevy podle jejich naturelů. Zatím co Tullius si nechává posílat od prétoza mramorové busty římských básníků a historiků, Publius např. skříňku, která je objektem, sloužícím k ukájení jeho sexuálních potřeb. Tyto projevy mají společného jmenovatele - myšlenku na opravdový útěk. A ta je jednou vyslovena. Tullius se vsadí s Publiem o jeho prášky na spaní, bez nichž nelze navodit spánek, že se dá útěk uskutečnit. Když Publius usne, Tullius se obrátí ke své galerii bust se slovy "Učitelé národů. Kolikrát jen vinili literaturu z toho, že nás vede k útěku od skutečnosti. Pravý čas vzít ty výčitky doslova." Poté nahází púlmetrákové mramorové busty klasiků do odpadní šachty. Tím vyradí z provozu kruhadlo ve spodní části věže a s ním i krokodýlí zuby, které číhají pod ní. Nakonec se na přeložené matraci sám spustí odpadní šachtou. Když se Publius probudí a zjistí, že Tullius zmizel, volá prétozovi. Ten mu oznámí, že o Tulliově útěku ví, že se však opět vrátil a že během chvíle, jen co projde desinfekční kúrou, bude opět v cele. Po Tulliově návratu nenachází Publius slov a nechápe proč se jeho spoluvězeň vrátil. Tullius mu odpovídá: "Za a) abych tak dokázal, že jsi prohrál, a za b) přišel jsem si pro prášky na spaní." Pro Publia je k nepochopení, že mohl vyměnit svobodu za prášky na spaní, že našel možnost jak utéct a vlastně tak snížil šanci o jeden způsob útěku. Tullius mu odpovídá: "Nenapadlo tě třeba, že právě ty prášky na spaní jsou svoboda? A stejně to platí i naopak...Způsob, jak utéct je tu vždycky. Kdežto způsob jak zůstat...Co dokazuje útěk? Že systém není dokonalý. Tobě to samozřejmě vyhovuje. Protože ty seš co? Barbar. Protože pro tebe je prétoz nepřítel, věž je žalář. A tak dále. Pro mě je prétoz nikdo a věž nic. A obojí - nikdo a nic - musí být dokonalé. V opačném případě, proč se nevrátit do lochu."

Následující obligátní ranní rozcvička v šermu je kulisou úvah na téma co je umělé a přirozené, ústící v postulát, že umělé začíná tam, kde končí přirozené a že nejhorší na tom je, že umělé nikde nekončí, zatímco naopak přirozené rovněž přirozeně končí. Publius si mečem nařízne kůži a v proudící krvi z rány spatřuje důkaz skutečného, tj. své živoucí existence. Podezřívá Tullia, že je z jiného, umělého světa, že je robot. Podezření ho opustí, když vidí, že Tullius nesnáší pohled na krev. Publius si však zranění

přivodil i proto, že chce znát místo, kde zemře. Tullius mu připomíná, že je ve věži na doživotí, a nemusí se ptát na to, kde zemře. Říká: "...lidi se dělí na ty, pro které je důležité kde, a na ty, pro které je důležité kdy." A odtud je výchozí bod do finále hry, v němž Tullius, který spotřeboval svůj přídel prášků na spaní již minulý měsíc, si bere další prášky, které nakoupil při svém útěku v Římě - potřebuje čas, aby docílil toho, že jeho doživotí přejde v posmrtné. Vychází z toho, že je-li to tak, pak i posmrtné přechází v doživotní. Z toho mu vyplývá, že "během života existuje možnost poznat, jaké to tam bude...A Říman si takovou šanci nesmí nechat ujít." Usínající Tullius požádá Publia, aby mu dal k lůžku dvě busty, které neskončily v odpadní šachtě - Horatia a Ovidia. Se slovy "...člověk je osamělý...jako zapomenutá myšlenka" "opouští" svého spoluvězně.

TANKRED DORST (1925)

spolupráce Ursula Ehlerová

Tankred Dorst je německý dramatik narozený v roce 1925 v Durynsku. V sedmnácti letech narukoval do války, v roce 1947 byl propuštěn z amerického zajetí. Studoval germanistiku, kunsthistorii a divadelní vědu. Zpočátku spolupracoval s loutkovým divadlem v Mnichově. Svou první hru *Toller* napsal na stipendijním pobytu v Římě. Během spisovatelského pobytu v Ohio poznal svou budoucí ženu Ursulu Ehlerovou, která s ním pak spolupracovala téměř na všech jeho divadelních textech. V roce 1983 se stal členem Akademie der Wissenschaften und der Literatur v Mohuči, je nositelem mnoha literárních cen (1983, 1987, 1989, 1994), patří mezi nejhranější a nejuznávanější německé autory.

Dílo: Velké lhaní před branami (Grosse Schmährede an der Stadtmauer), překlad František Fabian, DILIA 1968; Zátáčka (Die Kurve), překlad F. Fabian, DILIA 1968; Maurka (Die Mohrin), překlad Vladimír Tomeš, DILIA 1987; Já, Feuerbach (Ich Feuerbach), překlad Vl. Tomeš, DILIA 1988; Merlin aneb Pustá země (Merlin oder Das wüsste Land), překlad Vl. Tomeš, DILIA 1988; Karlos, překlad Vl. Tomeš, DILIA 1991; Fernando Krapp mi napsal dopis (Fernando Krapp hat mir diesen Brief geschrieben), překlad Ondřej Černý, Svět a divadlo 1-2/1992; Fernando Krapp mi napsal tenhle dopis, překlad Vl. Tomeš, DILIA 1992; Pan Paul (Herr Paul), překlad Vl. Tomeš, DILIA 1993.

Legenda o nebohém Jindřichovi

Přeložil: Vladimír Tomeš z německého originálu Die Legende vom armen Heinrich, vydaného nakladatelstvím Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main 1996.

Osoby: Rytíř Jindřich, Elsa – venkovská děvče 9 let, 13 let, dospělost, Otec, Matka, Poustevník, Krásná Orgelousa, Fizziagozzi, Saracén, Pomatený starý pán, Sbor.

Místo děje: v lese; ve sněhu; v chatrči; ve věži; na sněhu před chatrčí; na cestě; v poustevně; na vodním zámku Bauséjour; na jiné cestě v noci; na saracénském obětišti, na skládce odpadu u moře; na obětišti na obětním kameni.

Venkovská dívka Elsa, naslouchající přírodě, objeví v hloubi lesa ve věži svého pána, rytíře Jindřicha, který se uchýlil do temnoty ústraní. Ve věži je již dlouhou dobu, jeho tělo je plné zakrvácených hnisajících ran. Elsa prchá zděšena lesem a upadne do bezvědomí. Příroda - Sbor ji zjeví, jak lze Jindřicha zachránit. Když se probere k vědomí, ví jak na to: Jestliže panna strpí, aby ji Saracén v Salernu vyřízl srdce z hrudi, pak se rytíř vrátí zdrav domů.

Elsa sdělí rodičům, že půjde s rytířem Jindřichem do Salerna. Rodiče jsou proti, neboť jim jejich pán drel kůži z těla, plahočili se na to, aby měl dobré bydlo a mohl holdovat svým choutkám. Elsa rodičům uteče za rytířem Jindřichem do věže. Ten se dobírá důvodů, proč ho chce zachránit a domnívá se přitom, že jí jde o nějaký prospěch. Elsa mu vyjeví svou nezištnost, nechce být jako její sobecká matka. Jindřich její obět přijímá. Elsa se vyšnoří na cestu. Otec a matka klečí zbožně před Elsou a Jindřichem, zatímco se sousedé posmívají.

Cestou Elsa velice pospíchá, aby mohl Jindřich co nejdříve zdrav žít. Jindřich má pocit, že se uzdravuje a že než dojdou do Salerna, mohl by být zcela zdrav. Elsa se však nechce vzdát svého spasitelského poslání, v němž spatřuje veškerý smysl svého života. Navzdory tomu, že jsou ji zjevována ta nejstrašnější smrtelná muka, žene se za svým cílem. Všechna muka jsou jí málo, je posedlá svým posláním a nabývá pocitu o svých mimořádných nadpozemských schopnostech. Cestou se Elsa s Jindři-

chem dostanou do přepychového zámeckého prostředí. Nyní, již třináctiletá, se zde ocitá v zářivé iluminaci, nazdobená jako světice v centru teatrálního výjevu, určeného pro pobavení elegantní zámecké společnosti, jejíž slova, byť učená a vzletná, duní prázdnotou. Elsa tu stojí a promlouvá jako ta, již si vyvolil Bůh, aby na ní z bezmezné dobroty předvedl zázrak a jako ta, která tuto volbu přijala za svou. Tuto její pózu naruší nechtěně Fizziagozzi, příživující se na zámeckých radovánkách a Elsa spadne z podstavce. Rytíř Jindřich se přitom pohybuje mezi zámeckou společností a věnuje se konverzaci s krásnou Orgeulousou. Má na tváři masku. Jeho krásná, usmívající se tvář je bez poskvrny. Elsa padá Jindřichovi k nohám se slovy: "Přepadl mne najednou strašný strach, že zemřeš tady, ještě než tě budu moci zachránit!" Toto zámecké zastavení končí a oba poutníci se vydávají opět na cestu.

Cestou se k Else přitočí Fizziagozzi, dvoří se jí a chce, aby s ním odešla. Elsa se tomu posléze nebrání. Když jí Fizziagozzi vezme do náručí, aby ji odnesl, objeví se zakrvácený Jindřich, Fizziagozziho vyžene a vyčítá Else její počínání. Elsa se cítí dospělou a vyjeví své pochybnosti o tom, zda se chce ještě pro Jindřicha obětovat. Při jednom z dalších zastavení na cestě do Salerna Elsa předstírá, že je těhotná. Jindřich žárlí na Fizziagozziho a Elsu vyhání. Když z ní v rozčilení strhne šaty, pozná, že mu lhala. Jeho dosavadní netečnost k Else se promění v odhalení: "Jsi tak krásná. Chtěl bych být zdrav a skákat do nebe! Jak jsem záviděl tomu..." (Fizziagozziovi). Společně dorazí do Salerna. Elsa je připravena k oběti. Jindřich v nerozhodnosti přijmout dívčinu oběť či svou smrt utíká ve chvíli, kdy Saracén drží v ruce nůž a Elsa se dožaduje své smrti, aniž by vážila, zda má její obětování smysl, zda je Jindřich hoden její oběti.

Jindřich potkává na smetišti na břehu moře Isidora, starého pomateného pána a jeho ženu, kteří hledají v naplaveninách své utonulé syny. Jindřich se zmítá ve vidinách svého znovuzrození a vědomí viny. Obklopí ho postavy s vědry, která prudce vylijí. Byla v nich krev. Jindřich propadne panice a uteče. Doběhne bez prstů, s hnusajícími ranami, obklopený hejnem much k obětišti, kde Saracén drží v ruce nůž, jakoby se právě chystal říznout do Elsinu těla. Nebohý Jindřich – tlející krvavý uzel, strhává pouta, kterými je jeho spasitelka připoutána k obětnímu kameni. Elsa je krásná a nedotčená. Jindřich si chce lehnout namísto ní na obětiště. Hrdinové příběhu se obejmou a nastane zázrak. Sbor hledá "slova, věty a části vět, které popisují zázrak, zkoušejí vynalézat nová slova, novou řeč. Tak vzniká velké, vzdouvající se, sem a tam se převalující mluvení a vyptávání, vysvětlování, ujišťování a velebení. Během tohoto ustavičného hovoru se Jindřich otáčí a osvobozuje se pozvolna ze svých ob vazů. Jsou snad skvrny a barevné šmouhy na pásce látky obtiskem jeho ran, obrazem jeho znetvořeného těla? Ne – čím dál víc rozeznáváme, že jsou obrazem světa, jímž spolu Jindřich a Elsa až dosud prošli – hory, řetězy pahorků, jezera, řeky, města a vsi, skalnatá pohoří, lesy, moře a obloha. Jindřich nemá na sobě ani jizvičky.

Předlohu pro svou Legendu o nebohém Jindřichovi našel Dorst v středověké veršované povídce "učeného rytíře" Hartmanna von Aue, napsané po roce 1189. Držel se jí však jen v základních rysech. Začátkem 20. století zpracoval tento námět rovněž německý dramatik Gerhard Hauptmann ve své veršované hře Ubohý Jindřich - německá pověst. Premiéru měla ve vídeňském Burgtheateru v roce 1902 a L. Feuchtwanger o ní říká, že zde Hauptmann napsal své nejskvělejší verše. O půl století dříve zpracoval stejný námět americký básník Henry W. Longfellow. Vytvořil mnohomluvnou dramatickou báseň nazvanou Zlatá legenda jako součást obsáhlého mystéria Kristus. Je datována rokem 1851. Příběh obohatil postavou Lucifera. V četných obrazech líčí jednotlivé etapy cesty do Salerna. Mají však spíše charakter popisu prostředí, než psychologického vykreslení charakterů. V Dorstově moderním zpracování nelze jakékoliv ozvuky tohoto anglického, mysteriózního prvky hýřícího zpracování nalézt. Dorst použil ve své hře citáty – verše Hartmanna von Aue. Překladatel vyloučil jakýkoliv pokus o napodobení středověké češtiny, neboť české písemné památky, které by mohly sloužit za vzor, jsou nejméně o sto let mladší. Pokusil se přetlumočit smysl veršů a dodržet jejich rytmickou strukturu.

Texty uvedených her vyšly knižně, vydal je Divadelní ústav Praha v roce 1998. Lze je objednat na adrese: Divadelní ústav, Celetná 17, 110 00 Praha 1, tel. 02/2315931, 24809137, fax: 24811452, pí Kmochova. Cena včetně poštovního á 60,- Kč.

Dramaturgický pozorník připravil a napsal Milan Strotzer
Autobiografické údaje byly převzaty z vydání her v edici
Současná hra Divadelního ústavu Praha

VYBRÁNO Z DATABÁZE IPOS

AŠ (12 tis. obyv., okres Cheb): V r. 1999 vznikl v Aši další divadelní soubor Podivadlo ažažAš, který působí při tamním kulturním zařízení. (*Chebý deník*, 10.12.1999)

ČASLAV (10 tis. obyv., okres Kutná Hora): V Dusíkově divadle v Časlavi se uskutečnila 11. a 12.11.1999 divadelní přehlídka dětských amatérských souborů, na které se žákům ZŠ a SŠ představili kromě místních mladí herci z Kutné Hory, Nymburka a Hradce Králové. (*Kutnohorský deník*, 11.11.1999)

HAVÍROV (88 tis. obyv., okres Karviná): Ve dnech 30. a 31. 10. 1999 se konala ve velkém sále ZUŠ Jaroslava Vrchlického v Havířově 3. Přehlídka netradičních divadel (DS Jiřkovo vidění, Crepácy, Sputnik, Divadlo mimo Ostravu, Skřítek, Bílé divadlo-Lyžaři). (*Region Karvinsko*, 02.11.1999)

HRADEK NAD NISOU (7000 o., okres Liberec): Na dny 19. - 20.11. 1999 připravili v Hrádku nad Nisou 20. ročník soutěže Hradecký podzim. Vystoupily 4 amatérské ochotnické soubory (Vojan a Dividylko z Hradce nad Nisou, Havlíček z Neratovic a soubor Ivana Olbrachta ze Semil) s 5 inscenacemi.

(*Liberecký den*, 19.11.1999)

HVOZDŇA (950 obyv., okres Zlín): Svorně a stále vpřed zní název publikace, kterou letos vydal Kroužek divadelních ochotníků ve Hvozdně. Obec si tak připomněla 90. výročí založení divadelního spolku a 70 let od postavení Spolkového domu, v němž ochotníci provozují svou činnost. Ještě před 2 lety to vypadalo, že spolek zanikne. V současné době však má přes 100 členů a nově funguje jako občanské sdružení. Během své existence sehrál přes 200 představení a zúčastnil se mnoha amatérských přehlídek a soutěží.

(*MF Dnes*, 16.11.1999)

CHRUĐIM (24. tis. obyv.): Muzeum loutkářských kultur v Chruđimě bylo otevřeno v roce 1972 v renesančním Mydlářovském domě. Základem sbírkového fondu se stala soukromá sbírka dr. Jana Malíka, dlouholetého generálního sekretáře mezinárodní loutkářské organizace UNIMA a dary národních center UNIMA. Muzeum se snaží dokumentovat loutkářské kultury celého světa s důrazem na české loutkové divadlo. Jeho sbírky jsou podle možností rozšiřovány a doplňovány. V lednu t.r. bylo obohaceno o dvě nové výstavní expozice: Slovenské bábkové divadlo - 50 rokov profesionálneho činnosti, Jitřenka Brno - 70 let. Na 1.3. je připraveno otevření výstavy Z nových přírůstků muzejních sbírek. Představí především loutky, rodinná divadla a dekorace z různých oblastí ČR od roku 1995. Celoročně jsou v galerii muzea pořádány výstavy, doplňující základní expozice. V lednu a únoru to byla výstava Kateřiny Ebelové a Jitky Splitkové Dva světy? (loutky, kresby, fotografie). Návštěvníci muzea se mohou v dalších měsících seznámit s tvorbou Jiřího Šimka - loutky, obrazy, plastiky (1.3. - 16.4.), Jiřího Procházky - loutky, obrazy (19.4. - 4.6.), Jarmily Hal-

dové - loutky, betlémy, ilustrace, plastiky (7.6. - 3.9.), Vladimíra Gottwalda - obrazy (6.9. - 15.10.), Pavla Hubáčka - obrazy, plastiky (18.10. - 3.12. a na přelomu roku (6.12. - 21.1.) s dětskou tvorbou na výstavě nazvané Či bude muzeum loutek v příštím tisíciletí. (*MS - z propagační tiskoviny MLK Chruđim*)

JABLONEC NAD NISOU (46 tis. obyv.): Klub-EX a Jazz art production v Jablonci n. N. otevřely 9.12.1999 výstavu fotografií Ivo Mičkala nazvanou Divadlo. I. Mičkal je spolupracovníkem AS, jejíž stránky v posledních letech zdobí nemalou měrou právě jeho fotografie. (*MS*)

JAROMĚŘ (13 tis. obyv., okres Náchod): V Jaroměři koncem roku 1999 oslavili 100 let provozování ochotnického divadla. Tamní soubor Vrchlický působí pod Městským kulturním střediskem. Po určitém odlivu zájmu po r. 1989 se mu v poslední době začíná opět dařit, jeho členy jsou i mladí lidé. V místním muzeu byla k výročí amatérského divadla ve městě otevřena výstava.

(*MF Dnes*, 12.11.1999)

JINDŘICHŮV HRADEC (23 tis. obyv.): Muzeum v Jindřichově Hradci má bohatou ediční činnost. V listopadu 1999 vydalo muzeum 2. svazek řady Acta Historiae Novodomensia s názvem Kapitoly z historie loutkového divadla na Jindřichohradecku. (*Novum-Muzeum J. Hradec*, č.12, 99)

KARLOVY VARY (55 tis. obyv.): MěÚ v Karlových Varech a Fond malých projektů PHARE financovaly vydání knihy o dějinách divadla v Karlových Varech. Vydavatelem je tamní Státní okresní archiv.

(*Karlovarské noviny*, 22.12.1999)

KARVINA (66 tis. obyv.): Ve dnech 22.-24.11. 1999 se v Karvině konal 1. ročník Karvinského divadelního festivalu - přehlídky amatérských divadelních souborů Moravy. Vedle 2 místních souborů se představili ochotníci z Havířova, Přerova, Ostravy a Hranic. Akci pořádal Nadační fond Student. (*Havířovsko*, č.47, 1999)

KLATOVY (23 tis. obyv.): V lednu 2000 oslavil loutkový soubor Brouček, působící při Městském kulturním středisku v Klatovech, 15. výročí své činnosti. (*Klatovský deník*, 25.1.2000)

KOPŘIVNICE (24 tis. obyv., okres Nový Jičín): V Kulturním domě v Kopřivnici se 27. 11. 1999 konal 3. ročník přehlídky tance, zpěvu a dramatické tvorby Motýlek. K účasti se přihlásilo 20 zařízení pro postižené děti. (*Kopřivnické noviny*, č.41, 1999)

KOZLOVICE (2800 obyv., okres Frýdek-Místek): Vedle známého národopisného souboru Valašský vojvoda (který koncem r. 1999 vystoupil na základě pozvání papeže v Římě) působí v Kozlovicích také ochotnický soubor OU. Zanedlouho oslaví 100 let od svého vzniku. V současné době má kolem 20 členů, kteří ročně nastudují 1-2 hry. Své inscenace prezentují nejen doma, ale i v okolí Nového Jičína, Kopřivnice či Frýdku-Místku, hrají i pro školy a důchodce.

(*Svoboda-Deník pro okresy Ostrava, Karviná, Frýdek-Místek, Nový Jičín a Vsetín*, 04.01.2000)

LÍŠNICE (230 obyv., okres Praha-západ): Divadelní společnost Křoví je občanským sdružením se sídlem v Líšnici. Byla založena v únoru 1999. Koncem června již uvedla celovečerní představení Něco z Lucerny (divadelní hru na námět loutkové úpravy divadelní hry A. Jiráka Lucerna). (*Všenorský zpravodaj*, č.4, 1999)

LITOMĚŘICE (26 tis. obyv.), SÁZAVA (3.770 obyv., okr. Kutná Hora): V Divadle K.H. Máchy v Litoměřicích se 27.11.1999 uskutečnil tzv. Divadelní den Litoměřice - Sázava. Tato akce byla již druhou v pořadí. První se konala v Sázavě 15. -

10.9.1999. Divadelní soubory Jiřího Voskovce ze Sázavy a LIDÍ z Litoměřic se dohodly na spolupráci, tkvící ve vzájemné výměně svých představení. Litoměřičtí navíc jezdí do Sázavy na svá divadelní soustředění. Plná hlediště byla oběma souborům odměnou a prokázala, že i v době nejmodernější techniky má divadlo, zejména mezi mladými lidmi, svou přitažlivost. (MS)

LITVINOV (28 tis. obyv., okr. Most): Ve dnech 18. až 20. 11. 1999 se konal v Otevřeném světě v Litvinově 1. ročník festivalu Divadelní setkání Litvinov, na jehož programu byly vedle místního Docela malého divadla např. činohra Městského divadla v Mostě, Divadlo pánů Matějky a Melzera, Krátké a úderné divadlo Liberec a Ha Divadlo Brno. Přehlídku doplňovaly výstava věnovaná 40 letům netradičního divadla v Litvinově a semináře. (Deník Mostecká, 13.11.1999)

MELNÍK (20 tis. obyv.): Divadelní spolek Vojan v Mělníku oslavil na podzim roku 1999 80. výročí svého vzniku. Jeho historii představila výstava, instalovaná na místní radnici. (MF Dnes, 03.11.1999)

NÍŽBOR (1400 obyv., okr. Beroun): V Nížboru v r. 1999 po čtyřleté odmlce obnovil pod názvem Pavouk svou činnost amatérský loutkářský divadelní soubor s 11 členy. (Berounský deník, 14.12.1999)

OSTRAVA (323 tis. obyv.): Město Ostrava vypsaló výběrové řízení na poskytnutí víceletého grantu. Bude udělen na dobu 3 let právnické osobě, která zajistí uměleckou a kulturní činnost se zaměřením na mladé publikum v objektu Divadla Petra Bezruče.

(Svoboda-Deník pro okresy Ostrava, Karviná, Frýdek-Místek, Nový Jičín a Vsetín, 04.01.2000)

PLZEN (169 tis. obyv.): S plzeňským mezinárodním festivalem Divadlo je již od jeho počátků nerozlučně spjat časopis Svět a divadlo. Jeho redaktoři a spolupracovníci celý rok vybírají nejzajímavější české a zahraniční inscenace, které se na podzim představují v rámci festivalového programu. Spojení je oboustranně výhodné. Časopis má velké zájmy autorů a spolupracovníků v celém světě. Jejich informace se stávají základem pro dramaturgii přehlídky. Pro časopis je dobré, že diváci mohou na vlastní oči vidět alespoň některé z inscenací, o nichž četli. (MF Dnes, 15.10.1999)

PODEBRADY (13 tis. obyv., okres Nymburk): Po 15 letech mohou zájemci navštívit zámecké divadlo v Poděbradech, v němž je nové kino. Vzniklo v první opravené části budovy a nahrazuje starý biograf, který doposud fungoval v poděbradské sokolovně. Vloni věnovalo město na opravu zámeckého divadla ze svého rozpočtu 10 mil. Kč. Nyní je opravena jeho východní část, kde je i nové kino. Je bezbariérové, má kapacitu 70 míst a může se proměnit v přednáškový sál či posloužit pro komorní koncerty a divadelní představení. Na opravu objektu divadla přispěli i členové místního ochotnického souboru Jiří, kteří v loňském roce (vyhlášením rokem obnovy divadla) uspořádali 4 happeningy a zorganizovali sbírkovou akci. K takto shromážděným penězům přibyl i příspěvek občanů z kasiček umístěných po městě a dary sponzorů - celkově 76 tis. Kč. Na opravy divadla město dosud vynaložilo 40 mil. Kč, dalších 20 mil. ještě zbývá investovat. Rekonstrukce by měla být dokončena letos. (Slovo, 20.01.2000)

POLNA (4800 o., okres Jihlava): Pod Městskou Husovu knihovnu v Polné spadá loutkové divadlo. V r. 99 byla nákladem 200 tis. Kč zrekonstruována scéna a sál hlediště. Soubor čítá 20 amatérských loutkoherců. (Rovnost-Horácký deník, 07.01.2000)

PRACHATICE (12 tis. o.): V lednu 2000 se v Prachaticích uskutečnilo první setkání II. ročníku divadelní dílny "Na zkoušku", která je koncipována jako roční kurz formou víkendových seminářů jednou za měsíc a jednoho desetidenního soustředění na Jiráskově Hronově. Jaké to setkání bylo, vyjádřil jeden z posluchačů Jan Sejhar těmito slovy: "Rád bych poděkoval všem frekventantům za pohodovou atmosféru, prachatickým za organizaci a za tu spoušť a hlavně Frantovi Zborníkovi za profesionálně vedenou, hravou tvůrčí školu a za krásný přístup k nám všem." (MS)

RAKOVNÍK (17 tis. obyv.): Po patnáctiměsíční rekonstrukci bylo 20.12.1999 slavnostně otevřeno Tylovo divadlo v Rakovníku. Náklady na dosavadní rekonstrukční práce objektu jsou odhadovány na 50 mil. Kč. Přibližně 36 mil. z této částky poskytl stát formou dotace, další prostředky dali sponzoři. V r. 2000 bude ještě prováděna rekonstrukce přízemí, kde má v režii Krušovického pivovaru vzniknout stylová restaurace včetně klubu. Pak se celkové náklady vyplňují na 65 mil. Kč. Z původní budovy zůstaly vlastně obvodové zdi, vše ostatní je nové. Navíc bude divadlo sloužit i jako kino, protože je vybaveno projekční a zvukovou technikou. Nově je vybudován i balkon. Kapacita sálu nyní čítá 270 míst. (Právo, 21.12.1999)

TABOR (37 tis. obyv.): Divadlo mladých při 4. Základní škole v Táboře oslavilo v listopadu 1999 45. výročí svého vzniku. (Táborské listy, 22.11.1999)

TACHOV (13 tis. obyv.): Okresní rada Pionýra a Dům dětí a mládeže v Tachově uspořádaly 8.1.2000 1. soutěžní přehlídku Sedmikvítek. Zúčastnilo se asi 70 dětí v kategoriích recitace, tanec, divadlo. Vítěz postoupil do celostátní soutěže. (Tachovský deník, 10.01.2000)

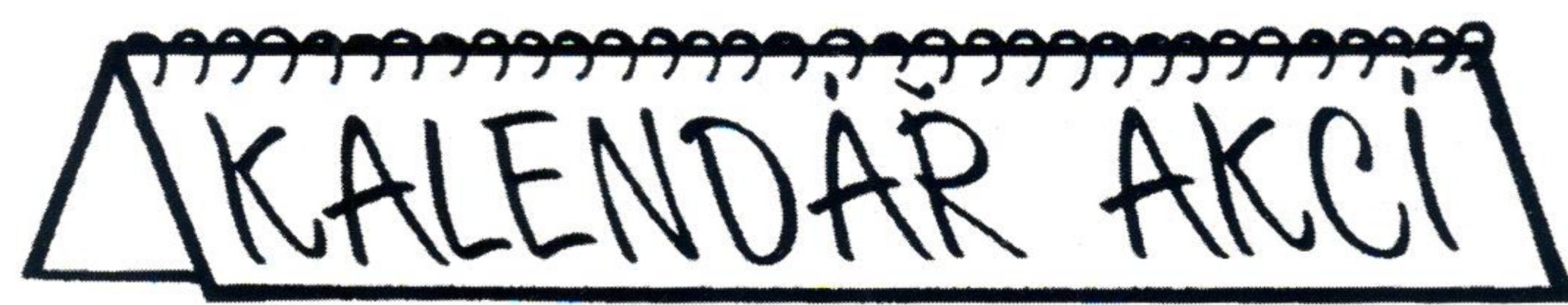
TYNĚ NAD VLTAVOU (8000 obyv., okres České Budějovice): K výročí nedožitých 85. narozenin divadelního a filmového režiséra Alfréda Radoka, který zemřel v r. 1976 v emigraci, otevřelo Městské muzeum v Týně nad Vltavou stálou expozici. Zároveň byla 18.12.1999 na jeho rodném domě v nedalekých Kolodějích nad Lužnicí odhalena pamětní deska, připomínající nejen dílo jednoho z nejvýznamnějších českých režisérů, ale i osudy celé rodiny Radokových, jejichž 10 členů zahynulo v koncentračních táborech. (MF Dnes, 20.12.1999)

TYNĚ NAD ORLÍČÍ (7000 o., okres Rychnov nad Kněžnou): Divadelní soubor Čáp z Dobrušky zahájil 13.11.1999 32. ročník Týništského divadelního podzimu (např. DS Vicena z Ústí nad Orlicí, DS Jirásek Temno z Týniště).

(Orlický týdeník, 02.11.1999)
ZÁBRĚH (15 tis. obyv., okres Šumperk): Divadelní soubor Zábřeh pořádá 4.12.1999 přehlídku divadelní tvorby Setkání divadelních souborů v prostorách Klubu - Kulturního a vzdělávacího a dětského centra Zábřeh (např. DS Medvíďata Šumperk, DS Zips Hanušovice, DS Bratrušov). (Průvodce-Zábřežský kulturní a informační měsíčník, č. 12, 1999)

ZÁKUPY (2400 obyv., okres Česká Lípa): Ve dnech 4.-6.2.2000 se uskutečnil 15. ročník okresní přehlídky amatérského divadla v Zákupích. Pořadatelé byli jako každoročně místní Divadelní spolek Havlíček a MěU spolu s OkU v České Lípě. Zúčastnily se dětské, mládežnické i seniorské soubory. (Českořipský deník, 14.12.1999)

ŽEBRÁK (1800 obyv., okr. Beroun): V prosinci 1999 se v Žebráku konala přehlídka ochotnických divadelních souborů Erbenův Žebrák '99.

BŘEZEN - KVĚTEN

- leden-březen** (neděle) **Mělník – Divadlo dětem**, středočeská krajová přehlídka amatérského činoherního divadla pro děti
- leden-duben** **Praha, Centrum tvořivé dramatiky – Drama – příběh – literatura, pokračovací kurz dramatické výchovy**
- leden-květen** **Praha, Centrum tvořivé dramatiky – Herecká průprava**, celoroční rozšiřující kurz dramatické výchovy pro pedagogy ZŠ
- leden-květen** **Praha, Centrum tvořivé dramatiky – Klub dětského divadla**, cyklus seminářů zaměřených na divadlo s dětmi
- leden-listopad** **Brno, CVC Domeček, Studio tvořivé dramatiky – Školní divadlo**, kurz pro pedagogy a vedoucí souborů
- 3. – 5.3.** **Lomnice nad Popelkou**, krajová přehlídka činoherního divadla Jizerské oblasti
- 4.3.** **Hradec Králové**, regionální kolo soutěže divadelních monologů a dialogů o Pohárek SČDO
- 4. – 5.3.** **Praha – ARTAMA**, interpretační seminář sólového uměleckého přednesu – před regionálními přehlídkami
- 5. – 24.3.** (út. a pá.) **Prachatice – O Štít a Štítek města Prachaticce**, nepostupová přehlídka činoherního divadla a činoherního divadla pro děti
- 7. – 9.3.** **řd'ár nad Sázavou – Pohádkový mlejnek**, jihomoravská krajová přehlídka činoherního divadla pro děti
- 10. – 12.3.** **Horat'ďovice**, západočeská krajová přehlídka činoherního divadla
- 13. – 26.3.** **Třešť – Třešťské divadelní jaro**, jihomoravská krajová přehlídka činoherního divadla
- 17. – 19.3.** **Praha – Karlínské Spektrum**, pražská přehlídka činoherního divadla pro děti
- 17. – 19.3.** **Červený Kostelec**, východočeská krajová přehlídka činoherního a hudebního divadla
- 17. – 19.3.** **Jeseník**, severomoravská krajová přehlídka činoherního a hudebního divadla
- 17. – 19.3.** **Louny**, západočeská krajová přehlídka amatérského loutkářství
- 18.3.** **Mělník**, středočeské regionální kolo Wolkrova Prostějova
- 18.3.** **Brno**, regionální kolo Wolkrova Prostějova
- 19. – 21.3.** **Praha – Karlínské spektrum**, pražská přehlídka činoherního a hudebního divadla
- 21.3.** **České Budějovice**, jihočeské regionální kolo Wolkrova Prostějova
- 22. – 26.3.** **Rakovník – Wintrův Rakovník**, středočeská krajová přehlídka činoherního a hudebního divadla a mladého a netradičního divadla
- 23. – 26.3.** **Blansko – Blanenská dílna**, jihomoravská krajová přehlídka činoherního a hudebního divadla
- 24. – 26.3.** **Volyně – Volyňské divadelní jaro**, jihočeská krajová přehlídka činoherního a hudebního divadla a mladého a netradičního divadla
- 24. – 26.3.** **Děčín – Děčínská brána**, severočeská krajová přehlídka činoherního a hudebního divadla
- 24. – 26.3.** **Kojetín**, krajová přehlídka činoherního a hudebního divadla oblasti Haná
- 24. – 26.3.** **Frýdek-Místek a Baška**, severomoravská a slezská krajová přehlídka činoherního a hudebního divadla
- 24. – 25.3.** **Valašské Meziříčí – Setkání netradičních divadel**, severomoravská a slezská krajová přehlídka mladého a netradičního divadla

<u>24. – 26.3.</u>	Praha, Divadlo Jiskra , pražská a středočeská krajová přehlídka amatérského loutkářství	<u>14. – 15.4.</u>	Brno - Divadelní továrna (Vaňkovka na Zvonařce), brněnská, jihlavská a zlínská krajová přehlídka mladého a netradičního divadla
<u>25. – 26.3.</u>	Plzeň , západočeská krajová přehlídka amatérského loutkářství	<u>14. – 16.4.</u>	Břeclav – Břeclavský Píseček , jihomoravská krajová přehlídka mladého a netradičního divadla
<u>25. – 26.3.</u>	Třebíč , jihomoravská krajová přehlídka amatérského loutkářství	<u>14. – 16.4.</u>	Sadská , středočeská krajová přehlídka venkovských souborů
<u>25. – 26.3. a 1. – 2.4.</u>	Hradec Králové , východočeská regionální přehlídka dětských divadelních a loutkářských souborů a dětských recitátorů a recitačních kolektivů	<u>14. – 16.4.</u>	Plzeň , západočeská regionální přehlídka dětských divadelních, loutkářských a recitačních souborů
<u>25.3.</u>	Praha – Pražský kalich , pražské regionální kolo Wolkrova Prostějova	<u>15.4.</u>	Mělník , středočeská regionální přehlídka dětských recitačních souborů a dětských recitátorů
<u>25.3.</u>	Čelákovice – Kandrássek , memoriál Bedřicha Čapka, soutěž divadelních monologů, dialogů a skupinových vystoupení dětí a mládeže	<u>15.4.</u>	Uzávěrka Dětské scény , celostátní přehlídka dětských divadelních, loutkářských a recitačních souborů v Trutnově
<u>25. – 26.3.</u>	Brno - Bohunice, Studio dramatické výchovy Labyrint - Předmětem, maskou či loutkami k divadelnímu tvaru , dílna pro absolventy ročních kurzů	<u>15. – 16.4.</u>	Praha, Karlínské Spektrum , pražská regionální přehlídka dětských divadelních, loutkářských a recitačních kolektivů
<u>27.3.</u>	Uzávěrka Divadelní Třebíče, národní přehlídka činoherního a hudebního divadla	<u>15. – 16.4.</u>	Stochov , středočeská regionální přehlídka dětských divadelních a loutkářských souborů
<u>28. – 30.3.</u>	Hradec Králové , východočeské regionální kolo Wolkrova Prostějova	<u>15.4.</u>	Olomouc – Pohárek SČDO, národní kolo soutěže divadelních monologů a dialogů a individuálních výstupů s loutkou
<u>29.3.</u>	Prostějov , regionální kolo Wolkrova Prostějova	<u>17.4.</u>	Uzávěrka Šrámkova Písku, celostátní přehlídka mladého a netradičního divadla
<u>30.3.</u>	Uzávěrka národní přehlídky Jednoaktovky SČDO	<u>18.4.</u>	České Budějovice , jihočeská regionální přehlídka dětských recitátorů
<u>31.3. – 2.4.</u>	Bechyně – Loutky v Bechyni , jihočeská krajová přehlídka amatérského loutkářství	<u>22.4.</u>	Přerov – Přerovský Zubr – monology plus , nepostupová přehlídka divadelních monologů
<u>31.3. – 2.4.</u>	Opava , severomoravská a slezská krajová přehlídka amatérského loutkářství	<u>22. – 23.4.</u>	Praha, DDM Praha 8 – Pražské vajíčko , regionální přehlídka dětských recitátorů
<u>31.3. – 2.4.</u>	Plzeň , západočeské regionální kolo Wolkrova Prostějova	<u>25.4.</u>	Havířov , severomoravské a slezské regionální kolo Wolkrova Prostějova
<u>31.3. – 2.4.</u>	Brno, CVČ Luňanky , jihomoravská regionální přehlídka dětských divadelních a loutkářských souborů a recitačních kolektivů	<u>28.4.</u>	Třebíč , jihomoravská regionální přehlídka dětských recitátorů
<u>duben</u>	Kopřivnice – Kopřiva , XIV. ročník festivalu netradičního divadla	<u>28. – 29.4.</u>	Kozlovice , severomoravská a slezská přehlídka venkovských divadelních souborů
<u>1.4.</u>	Teplice , severočeské regionální kolo Wolkrova Prostějova	<u>28.4. – 1.5.</u>	Dolany , východočeská krajová přehlídka venkovských divadelních souborů
<u>6. – 8.4.</u>	Vyškov – Trdloviny , jihomoravská krajová přehlídka mladého a netradičního divadla	<u>29.4 – 6.5.</u>	Němčice nad Hanou – Hanácký divadelní máj , moravská přehlídka venkovských divadelních souborů a činoherního divadla pro děti
<u>6. – 9.4.</u>	Ostrava, DDM Mariánské Hory , severomoravská a slezská regionální přehlídka dětských divadelních, loutkářských a recitačních souborů	<u>květen</u>	Praha, IPOS-ARTAMA - Oříšky pro Popelku , vyhlášení autorské soutěže divadelních her pro děti
<u>7. – 9.4.</u>	Praha, Klub Mlejn – Stodůlecký Píseček , pražská přehlídka mladého a netradičního divadla	<u>květen</u>	Dobruška – Pojizerské divadelní hry , nesoutěžní přehlídka amatérských divadelních souborů
<u>7.4.</u>	Uzávěrka Wolkrova Prostějova, celostátního festivalu poezie a uměleckého přednesu	<u>5. – 7.5.</u>	Josefův Důl – Josefodolské divadelní jaro , severočeská krajová přehlídka venkovských divadelních souborů
<u>7. – 9.4.</u>	Bechyně – Bechyňské jaro , jihočeská regionální přehlídka dětských divadelních, loutkářských a recitačních souborů	<u>6.5.</u>	Ostrov , západočeská regionální přehlídka dětských recitátorů
<u>8.4.</u>	Nový Bor , severočeská regionální přehlídka dětských divadelních, loutkářských a recitačních souborů	<u>6.5.</u>	Uherské Hradiště , jihomoravská regionální přehlídka dětských recitátorů
<u>8.4.</u>	Ústí nad Labem , severočeská regionální přehlídka dětských recitátorů	<u>6. – 10.5.</u>	Brno - Bohunice, studio dramatické výchovy Labyrint , dílna improvizovaného divadla
<u>8. – 9.4.</u>	Ostrov , západočeská krajová přehlídka mladého a netradičního divadla	<u>12. – 14.5.</u>	Nový Bor – Dospělí dětem , severočeská krajová přehlídka činoherního divadla pro děti
<u>8. – 9.4.</u>	Hradec Králové , východočeská krajová přehlídka amatérského loutkářství	<u>12. – 14.5.</u>	Vyšší Brod - Vyšebrodské divadelní dny , jihočeská krajová přehlídka venkovských divadelních souborů
<u>8. – 9.4.</u>	Brno - Bohunice, Studio dramatické výchovy Labyrint - Konflikty - Komunikace , dílna pro absolventy ročních kurzů	<u>13. – 14.5.</u>	Radnice – Radnický dráček , západočeská krajová přehlídka činoherního divadla pro děti
<u>9.4.</u>	Uzávěrka Loutkářské Chrudimi, celostátní přehlídka amatérského loutkářství	<u>13. – 14.5.</u>	Havlíčkův Brod , východočeská krajová přehlídka činoherního divadla pro děti
<u>11.4.</u>	Zábřeh na Moravě , severomoravská a středomoravská regionální přehlídka dětských recitátorů	<u>17.-21.5.</u>	TŘEBÍČ - DIVADELNÍ TŘEBÍČ , národní přehlídka činoherního a hudebního divadla
<u>14. -16.4.</u>	Úpice , východočeská krajová přehlídka mladého a netradičního divadla	<u>19. – 21.5.</u>	KOLÍN – OTEVŘENO V , celostátní přehlídka pantomimy a pohybového divadla